

Titel: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 11

Citation: "Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 11", i *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 11*, s. 1.
Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_011-shoot-d1e143.pdf (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 11

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Det beste Skilderie paa en ypperlig Monark, eller Velgiøreren og Philosophen. Med Anmærkninger over de fornemste Stæder i Historien, oversadt af det Kinesiske. Tilligemed pro og contra over et vigtigt Spørsmaal.

Kiobenhavn 1772.

**Trykt og findes tilkiøbs hos Joh. Rud. Thiele,
boende i store Helliggeiststrædet.**

2

Den vigtiste Klump Jord er ogsaa Jord. Vi blev alle dannede af en Materie, alle kaldet til et Øyemærke, men ikkun saae lyster den skabende Haands Vink. — Sandser og Lidenskaber ere slette Styremænd; Fornuft og Religion, iført deres rigtige Kræfter, ere i Stand til at styre os ind i den rette Havn, endog igiennem de farligste Stæder; men hvor ofte sove ikke disse vore Frelser, end skiønt de ere om Bord med os; ach! du tyranske Kiød! vil man ikke binde Hænder og Fødder paa dig, og fængsle dig ned i Rummet paa Skibet, strander Siælen, og Seyladsen bliver ulykkelig.

Dette Skrift er ey skreven for dem, der ere alt for selvkloge, til at lære noget af Bøger, men mener ved egen Tænkemaade og en forkiert Myndighed at regiere Overmænd, Ligemænd og Undermænd. Et Individy af dette Slags er til, og kunde for bedres, ved dette Skriftes grundige og skiønsomme Giennemlæsning, hvis det ellers vil værdige sig selv Forbedring.

3

Der faldt Tching-vang, en chinesisck Keiser et Indfald ind en Dag, der var ret besynderlig for et Prindse-Hoved. Han vilde med Magt vide: Hvad en Philosoph var for et Kreatuer. Man maae tænke, at Monarken ey havde meget at gjøre.

Tching-vangs Begierlighed blev snart udraabt og gjort offentlig. Strax derpaa blev der given Ordre til alle dem, der gav sig ud for Philosoph, at iile hid og nedkaste sig for den keiserlige Trone.

4

Den berømte gamle Chamfu-u var alt for hovmodig til at troe, at nogle andre end han torde forlange Titel af en viis Mand. Stolt af at have gjort næsten hundrede taus, mødte han med det dristigste og modigste Udseende: han gjorde meget af sine Talenter, af sine mange udgivne Værker, men for alting praler han af sin Menneskeligheds, hans Uegennytte, hans exemplariske Guds frygt. Han anholdte hos Monarken, om at udgyde og anvende sine Velgierninger paa ham, og byde hans Dadlere at tie.

Keiseren svarte: det er ey just det jeg søger, sendt denne Mand hiem igien. Han blev affærdiget med Foragt. — Chamfu-u var neppe kommen uden for Palladset, førend han døde af en rasende Vreede efter at han havde udaandet en skarp Satyre mod Tchingvang som beklagede den ulykkelige Lærte, og loe af Skand-Skriften.

Derefter lod Tfé-é sig tilsyne; han skrev med Henrykelse, fandt Behag i at formørke endnu meere de Skyer, der skiuler Sandheden, end at oplyse dem.

Han havde udgivet et stort Antal Bøger fuldkommen unyttige for Menneskeligheden; hans Hovmod fremskindte i hans mindste Handlinger.

5

Særsindighed gjorde især Forskiæl paa ham og de andre Lærte. Han vogtet sig meget for at klæde sig som

sine Landsmænd. Han spiiste varm Mad, fordi Kineserne spiiste kolde, han drak kolde Drikke, fordi de drikke varme. Han vidste, at Folk er saa daarlige at beundre alt det, der ey ligner dem; han tænkte ey paa, at de omsider ender denne Forandring med Foragt. Han lod sig offentlig forlyde med, at han havde en Afsky for det menneskelige Kiøn, og han gjorde Alting for at vinde dets Velvillighed. —

Han befandt sig ulykkelig, man maa ey tale om ham i Sælskaberne. Han udvidet hverken Fornøielsernes eller Fornuftens Sphere. Ingen fuldkommen System ingen Eenighed i hans Arbeide. De tossede Fruentimmer i Pékin, der vare paa hans Parti, oplyftet ham til Skyerne, og forstoed ham ey, hvilket ey lidet havde hiulpet til at faae ham i Moden.

Tfé-é forekom Tching-van som et meget underligt Kreatur, og moret sig over ham, i de Tanker ey at lade det blive ved denne Begyndelse.

Tching-vang sagde: Hvorledes kan det være? Skulde der da ey være i heele Kina saadan en Viis som jeg har fore-

6

8 stilt mig ham. Her er saadan en, Herre! raabte en Mandorin af fuld Hals, hvis tredobbelte Gage meldte hans gode Helbred og lykkelige Naklæssighed. Han sagde videre: store Keiser! her seer De en Model af Philosophien; min eneste Omsorg er at være til; det er det eeneste Studering, jeg har lagd mig efter; jeg lader alting sigte til mig, som til Verdens Middelpunkt. Alt hvad, der er omkring mig har været skabt for mig, og til min Fordeel. Jeg har naaet den fornemste af alle Kundskaber, den Kunst ar være uemfindtlig ved alt det, der paa en ubehaglig Maade kunde røre mig. Jeg har undersøgt Fornøielsernes Videnskab. For alting mener jeg, at roelighed er det højeste Gode. Jeg finder største Behag i min Ufrugtbarhed; det er derved, at jeg kan spare paa Livets Fiere, da jeg er vis paa, at man slider sit Væsen, saasnart man gjør et Skrit uden for sig selv; med et Ord at sige, jeg lever kuns for mig og ey for nogen anden. Tching-vang skyndte sig, at faae denne Karl bort fra sit Aasyn.

Kortelig og til Slutningen, af 40000 Lærte, der philosopherte i Pekin var der ei een eneste, der fortiente Philosoph Navnet. Keiseren lod sig derfor ei afskrække, Prinser ere mere faste i deres Mee-

7

9

ninger, end andre Mennesker. Altsaa overlod han Stats Roret i en af sine Brødrers Hænder, og reiste bort med to Yndlinger, forklædte sin Værdighed, og besluttede at forfølge videre Gienstanden for hans Søgning. Saa reiste han da igiennem Kina med hans to Hovmænd. Da de vare nær den store Muur, mærket de langt fra et Slags Udbyg paa Spidsen af et Bierg. De fik at vide, at det var en Philosophes Bolig. Tchingvang glædede sig strax over, at han havde naaet Hensigten af sin Reise, de biede ei længe, inden de kravlet op af det Høie.

En Slags Vildmand kom krybende ud af sit hemmelige Opholdssted, løb dem i Møde og skreg: Mennesker! hvad vil I gjøre her? vil I endnu disputere mig den Fristad, som de vilde Dyr har overladt mig?

Her var en ny Bevæg Aarsag til Nysgierighed for Keiseren; han forklarer for den Ubekiente Aarsagen til hans Reise, tilkiendegiver ham, at han overalt søger efter en Philosoph. Den Fremmede svarer, hvis dette Navn passer sig paa et Væsen der har den allerstørste Afskye for det menneskelige Kiøn, faa gaaer ei videre. De har funden i mig det som de søger. Ingen kan mere forbande Mennesker; jeg ønskede, at de var

8

kuns alle et Legeme, og at de havde kuns et Liv.

Hvor stor Fornøielse skulde jeg ikke finde udi det, at rive det af dem. I 20 Aar har jeg boet i denne Ørken; og hver Dag klager jeg for Tien, at jeg ei kan tilintetgiøre den menneskelige Natur.

Nu! gaaer jer vei bort fra mig, eller jeg igiennemborer eders Hierte med denne Piil, som jeg bruger til at dræbe de Dyr med, hvormed jeg underholder mit bedrøvelige Væsen, Keiseren vilde endnu spørge den Vilde om mere, men han blev ganske tavs, og fik et Tilfald af Smerte og Raserie. Tchingvang ynkedes over ham; han lod nogle Taarer løbe, da han forlod ham; han sagde, dette Menneske har uden Tvivl udstaaet Elendigheder. Skulde der vel befinde sig en Ulyksalig i min Regiering? Det er et Væsen, som enhver har Aarsag til at beklage, at bære ærbødighed for, det er en Menneske Fiende, der er bedrøvet og forbitret, en stor Forskiel imellem ham og en Philosoph.

De kom til en af de berømmeligste Øer i Kina; der talte man ei om andet, end om d'Ouci-foug, hvis Studeringer var Moraler, og der havde udgivet mange Værker i dette Slags. Keiseren lader sig geleide til

denne lærte. Han snakket virkelig med denne Lærte

9

af den fornemste Plads, Han havde grundet sine Meeninger paa den sunde Fornuft, de gik ud paa Viisdom, Lyst til Orden og Ærbødighed for Loven.

Tching-vang tvivlte ei paa, at han jo var nær det lykkelige Øjeblik, at eie dette den menneskelige Viisdoms Underværk. I dette Øjeblik kom Bud fra Mandarnen, der havde i Kommission at give ham Ret.

Man havde bragt en Ulyksalig til hans Domstol, der forgiæves havde anraabt de Riges Godgiørenhed om at hielpe hans Fader, der laae syg og mat paa sin Seng, og derfor at give hans Børn, der næsten vare omkomne af Hunger, havde stiaalet en Fierding Riismel.

Dommeren der var Hiertelig øm over denne Hændelse; torde ei fordømme den Skyldige, og spurte d'Oucifoug om Raad. Philosophens Meening var at sende den Skyldige bort, da en af Forpagterne indfant sig, og sagde ham, at det stiaalne Korn hørte ham til. Han kalder strax Budet tilbage, og lader sige til Mandarinen, at han ei skulde anhøre Medlidenheden; ak! raabte Keiseren; da han var bleven forskrækket over dette Optriin, og i en Hast havde forladt den Lærdes Huus: endnu finder jeg ei det der jeg søgte. Monarken gjorde endnu nye, men

10

kuns unyttige Undersøgelser, den eene efter den anden. Han begav sig med Fortrydelse paa Hjemveien til sin Hoved-Stad. Han sagde til sine yndlinge: saa skal jeg da stige paa min Trone igien, uden at jeg har kundet finde en viis Mand? Ach! uden Tvivl er det et Væsen der ei er til. Hovmændene paastod med Artighed, at det var et Slags Urimelighed at finde saadan en Mand, og man besluttede, at det var urimeligt, at befatte sig mere med saadan en Inbildning.

Da de saaledes talte med hinanden, kom de ind i en Landsby; nogle Skridt derfra dybt neden i en Dal, fik man Øie paa et uanseelig Huus, men hvis Ziirlighed opvakte dog Lyst til at komme det nærmere. Vore Reisnere mødte en Bonde; de spurte hvem denne Bondebolig tilhørte. Bondemanden svarte: en gammel brav Mand, som er et snorrig Menneske. Man kan ei faae ham vreed, vi kan gjøre ham saa mange Spectakler, som vi vil, saa gjør han os dog got. Han maa nok være forrykt i Hovedet; ellers kan vi ei forstaae os paa ham. Kieseren der var langt anderledes sindet, end de fleeste Mennesker, var begierlig efter at see denne hans ubekiendte. Han befalede sine Yndlinger at vente ham nær ved denne Landsbys Boelig.

11

Alting i denne Eenlighed tilkiende gav Enfoldighed, Ærbødighed og Velgiørenhed; Hiorde gik i Græs der nær omkring ved Huuset; der var nogle store Træer, man havde indrettet som Hækker, at de Reisende der kunde hviile sig og være i Skygge.

Ved Døren traf Keiseren nogle Fattige, man deelte Riismeel ud til; og han gik ind. En gammel Mand paa 70 Aar laae paa Knæ, og ei mærkede Tching-vang. Kongsune, som var den gamles Navn, gjorde denne Bøn til Tien ☽: Gudernes Gud! hvor megen Tak er jeg dig ikke skyldig! du bar betroet mig min Rigdom, min Høihed; du har givet mig en Smule Brød jeg deeler med mine Brødre. Bliv ved at udgyde din Godhed over dette Rige: vaag over vor høie Eenevolds Herres Skiebne! gid mine Børn maa blive værdig til at tiene deres Herre og Fæderneland, og at ofre dig deres Bønner! tillad, om det saa behager dig, o høieste Tien! at jeg dør hos min kiere Familie, at jeg omfavner den siden naar jeg dør, og at de andre Mennesker glemmer mig. Da Kongsune havde seet Keiseren, reiste han sig op i en Hast, og spurgte ham hvad Andledning der bragte ham hid paa dette Sted, der laae afsides fra Veien?

12

Tching-vang svarede, at den Lyst, han havde til at vide hvor Dyden og Viisdommen boede havde bragt ham hid. Den Gamle svarte med Indgetogenhed, det er ei her, at de vil finde disse to Skatte. Ædelmodige Fremmede de vil ei see der, uden er Billede paa Fattigdom, men siig mig ellers, hvorudi jeg kan tiene dem! Tael kuns! jeg vil opfylde deres Trang, saavidt Himlen har givet mig Tilladelse til at eye saa sød og reen en Glæde; han foreviiste sine Børn for Keiseren, som alle gjorde sig en ære af at være Agerdyrkere, og som kom at overlevere Tching-vang Blomster og Frugter.

Efter en kort Bøn til Tien sadte man sig til Bords. Den Reisende spiiste med Lyst; han blev ey tret af at beundre Kong-sunes Sagtmodighed og Villighed. Den Fremmede sagde til ham: hvor længe har de boet her? Næsten i 48 Aar; jeg lever ubekient her, jeg gier saa meget got, jeg kan, og det lidet jeg er i Stand til at gjøre er det, der erindrer mig min Ulykker.— Saa har de været. — Jeg kan i det Mindste synes saaledes for Folkes Øyne, men jeg takker Hiertelig min Modgang.

Jeg skylder den den Ømhed og sande Vellyst, min Siæl finder. Uden Vederværdigheder, skulde jeg ei have erfaret hvad Sødhed det

13

er, at beklage en andens Elendigheder.—Hvad forstaaer de ved Viderværdigheder? — Jeg var en af den Sal. Keiseres Ministre, jeg blev et Offer for Bagtaler. —

Mine Fiender fik overhand over min Herres Gemyt: man tog mine Embeder og Midler fra mig. Af min Lykkes Levninger kiøbte jeg mig denne liden Mark, som de seer; jeg dyrkede den, jeg vandede den med min Sveed, jeg har bygt her saa stor et Huus, at jeg kan laane Fremede Huus. — Hvad! Kieseren er død, uden at oprette denne Uret?— Keiseren var et Menneske; man har bedraget Ham. Han var mig intet skyldig.

Jeg velsigner ikke destominder hans lhukommelse; jeg beder Himlen, om den vil udgyde over hans Søn alle Lyksaligheder.--- Tching-vang holdte sine Taarer tilbage.— Hans Søn! ---- min Fader----- vil elske dem. — Ach! jeg bør ei mere tænke paa, at komme tilbage til Hoffet; her vil jeg døe, og jeg formaner mine Børn at de ei maae forlade denne Vaaning. Gid deres Øyne og Hierte alletider maa fæstes paa min Grav! og gid de maa blænde deres Aske med min! gid de maae lade sig nøie med at samle Frugten af denne Mark! og at kunde være nyttige! --- Men hvorfor nyder de ei en stor Ære? — Det er ogsaa en Velgierning af himmelen, som jeg hver Dag takker dem for. At

14

At være ubekjendt i Verden man ikke agte det høiere, end at have den største Ære? Man maa være viis og Menneske for sig; Dyden er alletid belønnet for den Smule Gode den kan gøre. Folkene i næste Landebye finder sommetid Fornøielse i at forderve mine Enge, at brette mine Frugt-Træer. — — Hvad Hævn tager de der over? — Jeg bærer Omsorg for Deres Syge; jeg erindrer deres Fattige; jeg trøster dem i deres Møjer.— O! forundringsværdige Mand!—forundringsværdigt! jeg gjør kuns min Skyldighed; jeg bør glemme andres Feil og rette mine egne. Og siden, hvem er den Lykkeligste, enten den, der fortørner eller den, der er fortørnet? Man skal kuns forlade og tilgive, saa er man vis paa at smage en Lyst som er vore Fiender forbudt. — Tchingvang kunde ei holde sine Taarer tilbage, græder emtfindlige Fremmede! Keiseren omfavner

ham.---- Endelig har jeg fundet det, der

har været en Gienstand for mine Reiser; Farvel! inden en kort Tid vil de kiende mig.

Tching-vang flyer tilbage til sine Hovmænd. — Endelig er jeg belønnet for min Møje; jeg har fundet denne Menneskelighedens Vunderværk. — Hvad Herre! — I skal snart faae en Philosoph at see i sin Dyd. Keiseren kom ikke sunrere til bage til Pekin

15

førend han befaledede at man skulde bringe ham Kong-sune og hans fire Børn. Den Gamle tog med Ærbødighed mod Keiserens Ordre, hans Børn brast udi Taarer.

De tvivlte ei paa at det var en ny Streg som deres Faders Fiender lavede sig paa at spille ham. Kong-sune sagde til dem: ei mine Venner! hvad befrygter I? hidindtil har I levet dydige? Vil det ikke nu være en let Sag for eder at døe? Jeg skal gaae eder for med mit Exempel; kommer! lader eder see for Hoffet med eders Agerdyrknings Redskaber; det er de Værdigheds Tegn.

Kong-sune og sine Børn kommer da til den Kejserslige Bye, og lader sig tilsyne for Eenevolds Herren med en Hakke og en Spade i Hænderne. De kaster sig ned. Tchingvang lader dem reise sig op, og siger til Kongsune! min Fader! kiender de mig? den Gamle betragter ham nøie, og bliver forbauset. Han vil falde paa Knæ; Keiseren omfavner ham i Godhed. Hans Hofmænd kommer ind med en utalig Mængde lærte. — Keisern raaber; og taler til sin heele Hofstat: her seer de den Dødelige, jeg saalænge forgieves har søgt. Kiend nu Philosophen! jeg vil ei, at Kong-sune skal have andet Navn, end dette. Og du ærværdige Gamle! lad mig overvælde dem og deres Familie med mine Velgier-

16

ninger; jeg vil stræbe, at oprette de Feil, Min Fader har gjort, og hans Søn vil gjøre sig en Ære af at være eders Beskyttere og Ven. Tag imod den Rang at være min fornemste Minister! jeg befaler dem i det offentlige Bestes Navn, ei at bedrage mit Haab ved et Afslag! Kong-sune svarte ikke Keiseren uden med disse vellystfulde Taarer, der er Erkientligheds eneste Udtryk. Han saavel som hans Børn nød en stedsevarende Yndest, og han havde endnu den Trøst at forlade og tilgive sine Fiender, hvis Skiebne var ham overgivet; han var endog saa lykkelig at gjøre dem got, og at hjælpe dem med sit Formaaende hos den ædelmodige Tching-vang. Da de nu begge Vare døde, opreiste Keisern dem Stytter. Keiseren havde ingen anden Opskrift end dette rørende Ord: Velgjørereren; og ligeledes satte man neden paa Kong-sunes Stytte

dette Navn, der havde helliget hans Lovtale: Philosophen.

Anmærkninger

over Historien.

Den kinesiske Keiser vilde med Magt vide, hvad en Philosoph var for en Kreatur. Ach! behagelige Lærdom! den lo-

17

ver mig, at en Keiser ei skammer sig ved at tilstaae sin Uvidenhed i en Kundskab, som Millioner Mennesker indbilder sig og tør udlade sig med at forstaae uden ad paa deres Fingre. De tør troe, at en Philosoph er saadan een, der med en selv antagen Dyd eller Last udpynter sig, som vore smaa Børn pynter deres Dukker; fordi denne Dyd eller Last ei er almindelig i den Dragt eller Skorpe, som den formeente Philosoph anbringer den i, formeener de, at han er en Ertz-Philosoph. Ach! du latterlige Dukke-Tanke! hvor lyver du ikke skammelig Folk paa, og hvor faaer du mig til at lee. Men denne daarlige Tanke kunde man endda fordrage, naar man har leet af, men at give sig ud for Philosoph, fordi man enten har mange Bøger, eller har kikket i nogle af dem, eller stiaalen nogle Tanker af en fornuftig Skribent, eller faaet af nogle Tosser Kaldsbrev paa at være en Nar, og dog faae Navn af Philosoph, (som saa mange gjør,) det foraarsager Fornuften utaalelige Qvalmer.

De tossede Fruentimmer i Peking, der vare paa Thé-es Parti, opløftet ham til Skyerne, og forstod ham ei, hvilket ei lidet havde hjulpet til at faae ham i Moden.

18

Her er en temmelig ydmygende Lexe, for alle de got Folk, der sværger paa, at Panis ☺: Brød, skal være Femenini Generis, hvis det ellers skal smage dem. Hvis de ei Havde glemmt, hvad Undseelse er for noget, da de kyste den Fruentimmer-Haand, hvorudi den skrevne Forsikring laae om Brød, troer jeg, at om de alletider havde været blege, de dog denne Gang skulde have blevet temmelig rødmosede, naar deres Eftertanke havde faaet saa meget Magt over dem, at de kunde høre hvad den vidsket, nemlig: havde dette Fruentimmer ei været, havde du endnu været Brødløs; men naar man er sulten, siger man, smager Brødet got, enten det kommer fra en Mandfolke- eller Fruentimmer-Haand; men hvad mig anbelanger, saa vil jeg heller skylde et fornuftig Menneske Tak for min Lyde, end et tosset Fruentimmer. Enhver sin Lyst.

Alt hvad der er omkring mig, har været skabt for mig, og til min Fordeel. Hvor herligt skildrer ikke denne Tanke et nedrig og egennyttig Hierte! et Hierte af dette Mærke kan hverken føle eller troe, at der er flere Mennesker til i Verden, end dets afskyelige Krop; kaster den Egennyttige et graadig Øie omkring i Verden (thi hans Cirkel er stor og ofte udvider sig uden for

19

Verden) Skiemter han vel noget, der rører sig, men som han er sin egen Afgud, kiender han det ei for Mennesker, end sige Medmennesker, som han skylder tredie Deelen af sin Kierlighed, men som nogle Insekter, der bør tiene hans hidsige og glubende Strube til Føde, som den hungrigste Rovfugl der kan gaae paa to Been. Siden denne fule Last er saa almindelig blant os ønskede jeg, at der var paalagt alle egennyttige Folk denne Skat, at for hver nedrig og egennyttig Streg, skulde den Skyldige strax udbetale saa meget som et uegennyttigt Menneske kunde leve af i sex Maaneder, saa skulde snart denne Plet Vidskes af den danste Kiole.

Men denne smitsomme Syge har endelig ædt saa meget om sig, at den neppe kan standses, og denne vanartige Dreng maa tugtes og pidskes med Riis, der ei groer paa Jorden.

Jeg bar største Behag i min Ufrugtbarhed. Dette er Dosmerens og den Dovnes Valg-Sprog. Den eenes Livmøbel og beste Ret Mad, er et sørgesløs Gemyt og den Kunst at bide Fluere; den andens er en blød Dyne og det store Slid at gabe, imens en stegt Due flyver ham i Halsen. Begge to ere daglig i Slagsmaal med hinanden om

20

det vigtige Fortrin, hvem af dem, der gjelder saa meget i Verden som et Nul.

Som disse to har giftet sig med Ufrugtbarhed, saa er tvertimod den, der vel har anlagt sin Tid efter at komme i Kundskab med Flittighed, for med Tiden at ægte denne rige Brud. Ingen fornuftig Piine er større, end den et retsindig Menneske, der kan noget, føler, naar han enten ei maa bruges til det, han duer til, eller bruges til det han ei duer til. Hvormange høre jeg ikke at skrige, Ja det er sandt! ach! gid denne skingrende Sandhed maatte lyde saa høit, at den kunde naae til Tronen, for at faae Gehør!

Af 40000 Lærde, der philosopherte i Peking, var der ei en eneste der fortiente Philosoph Navnet. Mon Peking enten er flere Stæder til end i Kina? Og skulde man til at gjøre saadan en Examen, som Keisern gjorde, for at finde en sand Philosoph, o! hvor vilde ikke da dette Rige blive øde paa Lærde, naar man havde taget de rigtige Lærde ud iblant os; thi hvor mange er der ikke hos os, der i mange Aar har pralet med denne Tittel, der dog ei er andet end Paafugle-Fiere, der er rusket og plyndret af andre.

21

Menneske! hvad vil I gjøre her? vil I endnu disputere mig denne Fri-Stad, som de vilde Dyr har overladt mig?

Naar man med en opvakt og ved Viderværdigheder skiærpet Fornuft, betragter Mennesker, maa man vist nok tilstaae, at de ere nogle ækle og ret græsselige Creature. En Løve, Biørn, Tiger, Ulv kan vel forskrække os; men naar vi betragter, at de ei har Fornuft og at det er deres Natur at skade og sønderrive, og at vi kan sætte os i Skiul for deres Graadighed, falder denne vores Frygt snart bort, men Mennesker, begavet med en fornuftig Siel, Mennesker der i mange Grader ere vildere og grummere end Løver, Biørne, Tiger, Ulve, kan vel indjage os en langt større og virkeligere Frygt og Skræk, da man daglig maa omgaaes dem, da de daglig lurur paa os, og hver Øjeblik giver os Prøver paa deres lumske Grumhed.

En Krog i Verden, hvor man i Rolighed og langt fra de skiændige Skabninger, Mennesker, kan hendrage sit Liv og ende sine Dage, er vist nok herligere, end det prægtigste Pallads, hvor man er omringet med Ær og med sine troløse og ondskabsfulde Medmennesker; men da de sældskabelige Love ei tillæ-

22

der os, at flygte bort fra vore Mordere, maa man væbne sig med Kraft af Himmelen til at holde ud iblant disse Grumme, indtil Gud gier en god Ende,

Skulde der vel befinde sig en Ulyksalig i min Regiering?

Ach! uforlignelige Spørsmal af en Keiser! det er det sande Mærke paa en retskaffens Konge, at erkjendte sig paa den omhyggeligste Maade om, hvor de Ulyksalige i hans Rige befinder sig, opsøge dem, for at lindre deres Jammer.

Ligesom Staten er som helt et Legeme, der kan have mange brodne og syge Lemmer, hvis Sygdomme kan tiltage og formeeres ved Uvidenhed om Svaghederne, ved Forsømmelse i at eftersee dette vigtige Legeme ofte og nøie, før Sygdomme tager Overhaand, ved Forglæmmelse i at anbringe de rette Midler, paa den rette Tid og paa de rette Lemmer, saa kan og en Konge ansees som den rette og eeneste Læge, der kan kurere, næst den Høiestes Hielp og Velsignelse, dette Statens vigtige Legeme.

Ach! hvor vilde Verdens Riger være florerende, hvis enhver Konges Valgsprog var dette: Skulde der vel befinde sig en Ulyksalig i min Regiering? Naar denne Omsorg strakte sig til den allerringeste af Un-

23

dersaatterne, skulde Jordens Troner ei svømme i de Elendiges Taarer, og da skulde man ei saa ofte være Tilhørere af de Armes og Plagedes Sørgemusik.

Ach! uden Tvivl er det et Væsen, der ei er til. Dette siger Keiseren om de dydige og velgjørende Philosopher. Lige det samme kan enhver Konge med Grund sige i sit Rige. Lad ham undersøge sine Lærte, hvormeget Got de gjøre i hans Rige, sine Hofmænd, hvor mange Lykkelige de gjør om Aaret, sine Embedsmænd, hvor mange Fortrængte de skaffer Ret om Dagen, og han skal uden at feile, igientage disse Keiserens Ord, naar han vil lede efter en velgjørende Philosoph. Ach! uden Tvivl er det et Væsen, der ei er til.

Du har givet mig en smule Brød, jeg deeler med mine Brødre. Bliv ved at udgyde din Godhed over dette Rige! vaag over vor høie Eenevolds Herres Skiebne.

Efter langt Leeden finder dog Keiseren den velgjørende Philosoph, men langt fra at han fandt den blant sine Hofmænd, iblant hans Embedsmænd, eller iblant hans Lærde, nej langt fra; han finder dette Vunderværk i en af sine fattige Undersaatte, der oplyst om sine Pligter, imod sin Tien, imod sig selv og sine Med-

24

mennesker, han i sin Bøn kalder sine Brødre, gjorde alt det gode, han var i Stand til at gjøre i Verden, hvilket ogsaa er den Velgjørendes sande og ægte Karakter.

Gid alle Verdens Rigers Undersaatte maatte ligne Kong-sune som i alting, saa og i hans Bøn, og gid enhver Undersaat ei skamme sig ved at bede got for Riget og Kongen,

Men siig mig ellers, hvorudi jeg kan tiene dem? tael kuns! jeg vil opfylde deres Trang, saavidt himlen har

givet mig Tilladelse til at eye saa sød og reen en Glæde.

Atter et Træk af Velgiørenhed. Den Velgiørende bier ikke engang, til vi har erklæret ham vor Trang: han læser af vore Miner, af vor Gang, af vore Klæder, at vi trænger til hans Hielp; han anseer det for en Skam, om vi skulde forekomme ham i at udøve en god Gierning; han finder ingen sødere, ingen reener, ingen fornuftigere Glæde, end den han erfarer, naar han kan hastig lindre den Trængendes bittre Smerter, end naar han kan faae Leilighed til at gjøre den Arme en Velgierning. O! I ugudelige og haarhiertede Rige iblant os, lærer af Kong-fune, hvordan I skal bære eder ad med det Gods, vor Herre har laant jer! efterfølger ham i at gjøre got! vænner jer nedrige og onde Hierte til efter-

25

haanden at føle den Fattiges Trang, saa skal I see, I slette Mennesker, at der med Tiden kan blive nogle velgiørende Væsner af jer; I komme til at eie jer Gods paa den rette Maade, at give den Fattige den tredie Deel, han tilkommer deraf.

Men hvorfor nyder de ei en stor Ære? — Det er ogsaa en Velgierning af Himlen, som jeg hver Dag takker den for. At være ubekjendt i Verden bør man ikke agter det høiere, end at have den største Ære? Man maae være viis og Menneske for sig. Dyden er alletid belønnet for den smule Gode den kan gjøre.

Denne Lexe er fuld as Viisdom og Lærdom. I elendige ærgirrige Mennesker, der hver Dag tragter efter nye og mere Ære! læser dette og stammer eder i eders nedrige Hierte! Lærer de Farer der følger med Æren, og hvor tung en Byrde den er for et retskaffens Hierte, der veed, hvor meget det gielder, endog naar alle dets Mangel og Feyl er regnet fra. Hovmoder jer ei af den haandfuld Ære, man kan kaste til jer; der er som Sukkerkugler, saadanne Børn, som I, skal have at leie med, for ei at græde, eller blive misundelige over at et Barn faaer mere Got Got, end et andet. Vider, at det er noget vigtigere, at være ubekjendt for Verden, men bekiendt for

26

Gud, ved en sand og uforfalsket Ydmyghed og en ægte Viisdom, der foragter alt Jordens Dukke Tøy, men alleene søger at pynte sig med den rette Prydelse, med Dyden, der belønner sig selv for den Smule Gode, den kan gjøre i Verden.

Velgøreren! — Keiser Tching-vangs Heele Lovtale paa hans Begravelses Stytte bestod alleene i dette vigtige og lærdomsfulde Ord, der siger mere, end mange Løgne Dissertationer, dette nemlig: Velgøreren. Kan vel nogen Konge forlange sine Levninger prydet med et anseeligere Smykke for Eftertiden, end dette: Velgøreren. Naar jeg skal ønske min Konge nogen Lovtale, skal det just være denne: Velgøreren; og gid alle ægte og dyrebare Undersaatter allene tragte efter, at faae saadan en Gravskrift og fortienne den ligesaa vel som den uforlignelige Kong-sune, denne nemlig: Philosophen; men denne Æres Karacteer bestod langt fra ei i en naragtig Klygt, i en latterlig Belæsenhed, i en sindrig Ufrugtbarhed, og opblæst Lærdom, som er saa mange af vore Tidens Lærdes Skildt; nei den bestod i en uforfalsket Ydmyghed, et redelig Hierte, en stædsevarende Godgiørenhed, og en stadig Dydens Udøvelse. Dette er det ægte Mærke paa en retskaffens Philosoph. —

27

Pro og Contra

udi dette aftvungne

Spørsmaal: til

Oplysning i vore Stats-Tider.

Kan et fornuftig og christelig Folke-Slags med Grund lade sig mærke med nogen Misfornøjelse, om det beherskes af en 3, 4, 5 eller 6 dobbelt Regierings Form, saa længe samme Regierings Form har intet andet til Øiemærke, end at gjøre samme Folke-Slags mueligst lykkelig og florerende?

af en Upartisk.

28

29

Pro.

De forlanger, min Herre, mine afgjørende Tanker i forbemeldte Spørsmaal.

Hvad skulde mere fornøie mig, end at opfylde deres Begiering, baade i Henseende til dens Billighed, og i

Henseende til den Lyst, jeg har at skrive i denne Materie.

Men jeg begiver mig til Materien.

Førend jeg kan fælde min Dom i det bemældte, der kan være afgjørende og staae uryggelig fast hos Kiendere af adskillige Nationers Regierings Form, maa jeg udbede mig, at det maa være mig tilladt, min Herre, at udmærke en Nations Genie, der skal være Gienstand for en meer end en enkelt Regierings Form.

En Nations Genie og naturlige Anlæg er den Hoved Hjørne-Steen og Pille, hvor paa en Regent eller flere over en og den samme Nation bør bygge og grunde sin Regierings Form og Stats Videnskab, hvis samme skal være fornuftig, ordentlig, heldig og almindelig nyttig.

Derfor er det, at den, der agter nogen Tid at regiere, og regiere et Folk med Fornuft, med Orden, med Heldighed, og Nytte for det Almindelige, bør gjøre til sit første og fornemste Videnskab den Kunst, den over-

30

maade nyttige Kunst at kiende nøie det Folk, han engang skal regiere over.

O! hvor denne Kunst forsømmes ofte og taber sig i en unyttig og ofte skadelig Mængde af Videnskaber, hvormed man spækker en ung Herres Hukommelse, saa at man i en vis indskrænket Meening kan sige her, at Ét er fornødent; (nemlig Nations Kundskaben) og at den Fyrste eller Herre, der udvælger denne beste Deel, fra ham skal hverken de duelige Undersaatter, Landenes Flor eller Regierings Formen fratages; thi jeg er af den Tanke, at det maa være ligesaa smertelig for en retskaffens Regent, at hans Undersaatter ere misfornøiede (og har Grund dertil) med hans Regierings Form, som om man tog den ganske fra ham.

Naar nu en Regent eller flere har naaet de højeste og mueligst beste Grader i denne Kunst, denne herlige Kunst: Nations Kundskaben, da er han først duelig og skikket, værdig og antagelig til at regiere et Folk, men aldeles ikke før; thi den Ufornuft, den Uorden, den Vanlykke og den almindelige Skade, der flyder af Uvidenhed, eller hvilket paa dette Sted er det samme, af en løs

Kundskab om det Folke-Slags Genie og naturlige Anlæg, han skal herske over ruine- rer i Bund og Grund et Rige.

31

Eier altsaa videre Regenten eller flere denne Nations Kundskaben i sit hele og rigtige Omfang, da begynder han at gjøre Planen til sin Regierings Form og Maade; denne Plan maa paa engang have Nationens hele Genie for Øine, og Regierings Formen maa blive den mest passelige efter dette Genie ved dets Virkninger og Følger saavel i de udyrkede og raa, som smukke og skiærpede Tider.

Men min Gud! hvilken Byrde! er et Menneske i Stand til at bære den?

Regenten, der nu efter sine egne Tanker har bygt en Regierings Form, der er grundet paa de muligste fornuftige, ordentlige, hældige og almindelig nyttige Insigter og Udmærkelser, seer dog endnu daglig de vigtigste Mangler at yttre sig, de største Forsømmelser at mælde sig, de betydeligste Forglemmelser at blotte sig.

Han spørger sig først selv ad i Eenrum: Er der muligt, at et eneste menneske allene kan være Regenter, og bør han at være det?

Regenten have de allerbeste Hensigter i Verden med sit Folk; han være aldeles fri og reen fra en inbildt Stolthed eller uordentlig Egenkiærlighed, saa skal han dog mærke saadan et Svar inden i sig, hvorved han skal

32

erfare, at hans Hierte er eenig med hans Fornuft; og Svaret bliver dette: Hvorfor regierer du allene ved din egen Indsigt?

En mægtig Konge har ikke meer end en Fornuft og et Hierte; han er et skrøbeligt Menneske ligesaa vist, som han kan være en retskaffens Mand, og Konge.

Rørt af dette Hjertets Svar, tankefuld ved disse vigtige Anmærkninger træder han af sit Kabinet ind iblant sine Hofmænd.

Da denne Regentes Folks Lyksalighed er hans eeneste og væsentlige Øiemærke i alle hans Tanker, Ord og Gierninger, igientager han igjen dette vigtige Spørsmaal for sine Hofmænd: Er det muligt, at et eneste Menneske allene kan være Regenter og bør han være det?

Havde alle Hofmænd saa ædelt et Hierte, saa dyb en Indsigt, saa store Prøver paa sin Afmagt, som denne Regent, saa vilde de være stumme og ingen Svar give.

Men hvem kiender vel den vigtige Byrde at regiere, uden Regenten selv.

De viiseste af Hofmændene svarer da: Det er ei saa let en Sag for eet Menneske alleene at regiere vel og rigtig nogle Milioner Mennsker.

33

Det Svar der ligner meest denne Regentes redelige Hiertes Svar, belønner han, og antager Svareren til sin Fortrolige, ja maaskee to eller tre af Svareren.

Han udlader sig for dem om de Mangler, de Forsømmelser, de Forglemmelser, han Har faaet Øje paa.

Han vil have dem hævet og ryddet af Veien, og for i Fremtiden at stoppe Kilden til alle Uordener, vil han ei regiere ved sin egen Indsigt alleene, men tage Viise Mænds Raad med i Spillet.

For at naae Opfyldelsen af sit Øye-Mærke, som er hans Folkets Lyksalighed, gjør denne Regent ingen Vanskelighed af at tro, at der er flere Viise Folk til, end han selv, og derfor udvælger dem til sine Raadførere.

Det er Regenten og disse Viise Mænd, der med et vaaget Øye arbejder med fælles Kræfter, at forjage de indsnigende Mangler, at befordre Orden, at opleede de nyfødte Genier, at belønne Folk med Talenter, at sætte Videnskabernes i Gang, at befordre Videnskabernes Elskere, ved at give dem de beste go fedeste Embeder i Landet, som dem, der meest fortjener dem, at forjage alle Fremmede af Landene, at paalægge Straf og Bøder for dem, naar de paa mindste Maade vidende eller uvidende fornærmer Landenes Indfødte, at sørge

34

for Handelens og Agerdyrkingens Tarv, fortelig aldrig at viige et Haarbreed fra Geniets og Nations Kundskabens Regler.

Hvor lidet Grund har ei da et Folkeslag, der tør lade sig mærke med Misfornøielse, om det regieres af en meer end enkelt Regjerings Form. —

Contra.

Som det da er saa vidt og bredt bekiendt, at det Rige og det Land, hvor Geniet og Nations Kundskaber foragtes, forglemmes, forsømmes, er et Maal for al Ufornuft, al Uorden, al Vanlykke og almindelig Skade, forsee jeg mig ei, om jeg tilskriver en Uvidenhed i dette Uforbiegiængelig fornødene Videnskab, et Riges, og et Lands totale Ulykke og Undergang.

Det er ikke længe siden, vi iblant os derpaa har et rørende Exempel i Sal. Grev Struenses Befatninger med dette Rige.

Den første og fornemste Aarsag (end, skjønt jeg veed nok, at det maa ikke hedde saa af vore elendige smaa Geister,) til hans liden Lykke i sit Forsæt, ja den som virkelig styrtede ham, var en stor Uvidenhed i det danske Genie og Nations Kundskaben

35

Havde han havt den fornødne dybe Indsigt i denne Videnskab, da han tog fat paa Svøben og snertede os, skulle vi neppe 10 Aar fra Dato have øynet Sal. Grevens Fald, ja maaskee aldrig faaet Øje paa samme, da han saa, om han havde besadt denne Videnskab i det Heele, havde vidst at skiule sit Spil.

Naar altsaa nu en Regent er blottet fra denne Kundskab om Geniet og Nations Kundskaben, saa veed man, som jeg alt i den første Deel af min Tale bar sagt, at han er uduelig og uskikket, uværdig og uantagelig til at danne nogen Regjerings Form, langt mindre at udføre den i sin Fornuft, sin Orden, sin Hældighed og sin almindelig Nytte.—

Ligesom en Feldskiær gjør en Patient mere Skade end Gavn, naar han ei forstaaer den Kunst, at kiende hvad Sygdommens Natur er, hvor Kilden og Udspringet til Sygdommen er, hvor den har sit herskende Sæde; ligeledes bliver de Lande og de States Lemmer forulykkede, der behandles af den, der ei til Grunde forstaaer den Kunst, at kiende et Folke Slags Naturel og medfødt Anlæg, baade i Styrke og Svaghed.

Man kan derfor i en vis indskrænket Meening, sige her til den Regent, der gjør sig al mue-

36

lig Umage for at indrette sine Lande vel: Du bekymrer og uroeliger dig med mange Ting, men eet er fornødent

Den allertydeligste Klippe for en Regierings Form er den stadige Modsigelse og Strid i mellem Sæder og Love.

Man udgive og fastsætte de allerbeste Love, de meest grundede Anordninger paa Religion, Fornuft og Billighed, man smigre sig længe nok med et herligt Udfald ved disse Loves nøjagtige Efterlevelse og lydigste Udførelse; det bliver dog alligevel en klar og uimodsigelig Sandhed, at Hverken kan disse Love opfyldes i deres hele Omfang og Strenghed, eller ansees for fornuftige og billige Love, saa længe de og deres Udførelse staaer snorret imod et Folke-Slags Genie, Karakter, Temperament og Sæder.

Hvad skal Regenten gribe til? Skal han Hærde sin Villie med Sværd og Ild, for at faae urimelige og paa Nationen upasselige Love efterlevede og udførte?

Skal han foreene sine Kræfter med 3 4 5 eller 6 Hofmænd, for at oprette et Tyrantie og Udøve det over fredelige, billige, lydige og retskaffene Undersaattere?

37

Eller skal han ganske kaste Regierings-Aaget af sig, af en frivillig Mangel paa at udfinde og fastsætte de mest overensstemmende Love med det Folkes Genie og Karakter, Temperament og Sæder han regierer over?

Og skal han som siden af en blot ugrundet Frygt for at gjøre Ont værre, overlade med et ligegyldigt Hierte et heel Folkes vaklende Skiebne, til rasende Løver, til hidsige Tigre, til glubende Ulve?

Og skal disse med en uindskrænket Egensindighed staae ved Roret af Regierings Formen, imens en Regent overlader sig til magelige Dage, og til en jammerlig Sorgsløshed, over den Regiering, der er ham allene, og ingen andre betroet af Gud og overdraget af Menneskene?

Nei, vee det Rige og de Lande, hvor denne Ufornuft, denne Uorden, denne Vanlykke, og denne almindelige Skade maatte treffe ind!

Min Gud! jeg skiælver ved den Tanke, der enten maatte falde paa, at gjøre en Regent kied af Regieringen, eller ligegyldig i dens Behandling.

38

Jeg har gjort mig al muelig Umage for, min Herre! at udføre i det korte, de ofte ukiendelige, mens alt for virkelige Ulykker, der flyder af Mangel paa Kundskab om Geniet og Nations-Kundskaben.

Heraf forventer jeg, at enhver indseer, at Regenten eller fleere, endog med den allerbeste Hen sigt i Verden, kan begaae de allerstørste Feil og Forseelser imod den christelige og fornuftige Regierings-Form, og gjøre sig, uvidende og imod sin eller deres Villie, forhadte og modbydelige for Folket; forstaae et Folk, der har Fornuft og Skiønsomhed til at indsee alle sine Ulykker i deres hele Omfang og Begreb.

Er det mulig at Sædernes Indretning, der bør være et stort Øiemærke i Lovenes Oprettelse, kan nogen Tid, endog i det smukkeste og heldigste Aarhundrede, naae alle sine Fuldkommenheds Grader, naar man ei nøie indseer og kiender det Folkes Genie og Naturel, hvis Sæder man ved gode Love vil forbedre og skiærpe?

Bliver ikke den snildeste, den beste Lov-Bog et Munstrum af Vittighed og Stats-Kundskab, naar denne Kontrast og Strid bliver staaende imellem Love og Sæder, Anordninger og Genie?

39

Saa ikke et christeligt og fornuftig Folk, der har Skiønsomhed til at indsee, hvor lykkelig og florerende det kunde være, hvis man kiendte tilfulde dets Genie og Natur-Kræfter, og indrettede Love derefter, Suk og Klage hemmelig over de Fordeele, dem og Landene berøves ved Uvidenhed i den første, beste og nødvendigste Videnskab for en Regiering, og ved en Forsømmelse i at forhverve sig samme?

Hvis bliver Skylden? Regentens eller fleeres, eller Folkets?

En Regent eller fleere har dobbelt Leilighed, og er dobbelt berettiget til, at indrette en god Regierings-Form, og fastsætte gode og nyttige Love, naar den gunstige Natur vaager over hans Land, giver en rigelig Velsignelse i mange væsentlige Ting for et Riges Velstand og Flor, ved Frugtbarhed og andre Natur-Midler.

Ved at komme denne godgjørende og ædelmodige Natur til Hielp fremmes unægtelig Landenes Tarv og Statens Velstand.

Hvor mange Nationer ønskede ikke at deele de halve herlige Naturgaver med andre Nationer, der bevandt med disse ringe Velsignelser, foragter eller mishandler dem!

40

De sandige og tørre ørkener vilde bedre vide at dyrke og indsamle de rige Herligheder, der flokkes paa andres florerende Marke, hvis det saa havde behaget Naturen at indrette det.

Hvor lykkeligt var det ikke derfor, om enhver Stat havde saa klare Øyne, at ingen af de naturlige Fordeele bleve forsømte, foragtede, forspildte eller mishandlede?

Verden skulde da uformærkt komme til en Flor og Velstand, der rigelig og rundelig skulde belønne dem, der havde baaren Omsorg for dens rette og sande Opdragelse og Dyrkelse.

Hvor derfor Uvidenhed i Geniet og Nations Kundskaben er til, og formeeres ved en 3, 4, 5 eller 6 dobbelt Regierings-Form, der har et Folke-Slags Grund til at ytre sig med en fornuftig og billig Misforargelse, der bør undersøges paa den beste og lemfældigste Maade, for at hæve den, ved at hæve Grunden dertil.

1

Konge-Tanker. Første Bog.

2

Dersom den 1ste Bog af disse Konge-Tanker finder Biefald, skal det være mig kiært, og encouragere mig til at skrive videre; finder de derimod ikke Biefald, lægger jeg min Pen ned, og regner mig det til Ufuldkommenhed, at have begyndt paa noget, som ikke har duet eller funden Biefald.

3

Konge-Tanker. 1 Bog. 1 Capittel.

En Konge er et Menneske, et Menneske er en Konge, alt hvad som derfor kan siges om et Menneske som Konge, kan siges om en Konge som Menneske.

Han snubler, thi hans Gang er uvis, han er skrøbelig, thi han veed ikke at bruge sin Styrke, han rager feyl, thi hans Fornuft er indskrænket, han begaaer Forseelser, thi han er et Menneske, han bedrages, thi han kan ikke oversee alting, løber han engang i Snare, og tager sig ikke i agt, er han i et Øyeblik omrin-

4

get af interesserede Ministres, uforskammede Øretudere og graadige Ulve, som i hans Navn betiene sig af hans Vælde til at blive rige, mægrige og forvovne nok til at drage hele Rigets Magt og Velfærdt til sig til deres Høyhed og Fordeel og Rigets ubodelige Skade og enhver Undersaats Fornærmelse; jo større Myndighed Kongen har, jo meer hænger det Utøy ved, og jo Nøyere maa han tage sig i agt; han adoreres, thi alle bøyer Knæ for ham, og ofrer Røgelse paa hans Altere, som den, fra hvem de veed ald deres Lykke dependerer. Er han for god; misbruger hans Ministres og Favoriter hans Godhed. Er han ond; er han en Straf for Folk og Landet; Er han for stolt og efterladet, saa kan kuns faa Undersaattere komme til at nærme sig hans Throne og klage deres Nød. Er han genegen til Fruentimre; regierer de og deres Adhærenter og Familie Land og Riger. Er han vellystig, forfængelig og hengiven til Fornøyelser; kommer Baller, Masquerader, Comoedier, Lyst-Turer i Brug, og ald ferieux bliver jaget fra Hoffet, og hvorledes har saadan en Konge Tiid til at tænke, at hans Undersaattere uden

5

for Slottet lider Nød, saa længe han deri og ved sit Hof seer ikke andet end Vellyst, Overflødighed og glade Ansigter omkring sig; Er han krigersk, regierer Militien; Er han for gudfrygtig, regierer Geistligheden; Er han — ja hvo vil opregne dem; men der ere saa utallige Maader, som en Konge kan forløbe sig paa i sin Regierings Bestyrelse, at hvilken han antager, saa lider i Almindelighed, eller i Særdeleshed, Landet, han

selv, og Folket.

Saaledes kan en Regierings Bestyrelse underkastes Feyl, som endogsaa en god Konge, som har gode Absigter, og naar han ikke nøye nok rager sig i agt, er undergiven; hvorledes gaaer det da, naar han ikke er god, og har slette Absigter, og er nachlæssig. Disse Feyl kan en Konge aldrig vogte sig for, men han kan moderere og ændre dem, i den Henseende maa han jevnlig Nøye prøve sin Regiering, og underrette sig om sine Ministres og Betienteres Forhold; Han kan umueligen undgaae at være et skrøbeligt Menneske, men ald hans Efterstræben skal bestaae deri at være mindre skrøbelig end

6

andre og ændre sig med Overlæg, men det er en Kunst, som ikke er knyttet til Kongelig Navn og Myndighed; den skal have sin Oprindelse fra Roden af, fra Barndommen, fra Banen, fra Optugtelsen, fra Lærdommen, der indskydes ham i Ungdommen, fra Fornuftens Brug, fra et Gemyt, som er befriet fra forudfattede Meninger, fra Forretningerne, og Erfarenhed i sin Regiering, i den moedne Alder.

Jeg taler om en Konge, som Konge, og som har Kongelig Magt og Myndighed, og ikke om Een, hvis Magt er indskrænket, og hvis Myndighed dependerer af Stænderne; thi saadan een har kuns Konge-Navn, og er i sig selv kuns høyt den fornemmeste Undersaat i Landet.

2 Capittel.

En Konge har Pligter, og en Undersaat har Pligter, men Forskiellen bestaaer deri, at en Konges er at byde og en Undersaats at lyde.

7

3 Capittel.

En Konges Pligter ere saa vidtløftige, Og strækker sig fra det store til det smaa, saa høyt op og saa lavt ned, at det vil være umuelig i er kort Begreb paa engang at fatte eller oversee dem.

4 Capittel.

Naar en Konge vil oppasse sine Pligter, som han som en Konge retteligen bør og tilkommer, maa han ikke være udvortes for gudfrygtig; thi derved giver han kuns Leylighed til Pietisterie og Hyklerie, ikke heller for lunken i sin udvortes Guds frygt, thi saa rænker hans Undersaattere, at han finder Behag i Atheisterie og Ugudelighed; ikke for from, thi saa bliver hans Undersaattere for sikre, og stoeler i deres Forseelser paa hans Naade, og bedriver den eene Misgjerning efter den anden; Ikke heller for stræng, thi Strænghed er en Forgiænger for Grum

8

hed, og en Konge gjør undertiden vel, at han lader Naaden gaae for Retten; Ikke for god, ikke heller for ond, ikke for hurtig ikke heller for feendrægtig, ikke for dydig, langt mindre udydig, det er at sige, at en Konge i alle sine Bestræbelser bør tage Fornuften, sit Folks Genie og Tænkemaade i Betragtning, og i tvivlsomme Sager udvælge Middelveyen. Det eeneste jeg veed en Konge ikke kan gjøre nok af, det er retteligen at dyrke Gud, holde sig til Hans Ord, og passe sit Liv og Levnet derefter, paaagte sit Riges Affaires, see til sine Ministres og Betienteres Forhold, og sit Lands Undersaatteres sande Tarv og Beste.

5 Capittel.

Naar en Konge sidder paa sin Throne og over sin Vælde, saa bør enhver skyldig Undersaat,

som i sin Samvittighed veed, han har forsyndet sig imod sin Næste og Loven, skielve, ingen Last bør undgaae ham da, og in-

9

gen skyldig bør kunde skiule sig, men den uskyldige, som har øvet Dyden, og giort enhver Ret og Skiæl, bør kunde sikker og sørgsløs gaae forbi hans Strængheds Throne og oppasse sine Forretninger.

6 Capittel.

En Konges sande Forretning er med yderste Flid at befordre sit Folks og sit Lands Lyksalighed.

7 Capittel.

En Konge befordre ikke sit Folks og sit Lands Lyksalighed, naar han er en Conquerant og fører store og

mægtige Krige, og undertvinger sine Naboer; Dersom man vil spørge hans Undersaattere, hvori deres Lyksalighed bestaaer, saa vil de vist nok svare: Ach Vee, den bestaaer deri, at vor ambitieuse herskesyge Konge fører os og vore Børn ud i Krigen for at døe

10

og omkomme, og for at berøve de overblevne af os i Krigen kryblegiorte og uihjelslagne, vores Gods og Midler, som vi maae give ham for at føre disse sine Krige ud med.

8 Capittel.

En Konge befordre sit Folks og sit Lands Lyksalighed, naar han selv forestaaer sin Regiæring, naar han tilligemed at elske Fred tager i rette Tid til Kaarden, naar han udvælger dydige, fornuftige og uinteresserede Ministre til sit Raad og i sin Tieneste, naar han beskikker tilforladelige og aarvaagne Betientere og Befalningsmænd over Folket, som lader enhver skee Ret og Skiæl efter Lov og Billighed, naar han ikke allene selv er gudfrygtig men endogsaa beskikker gudelige Guds Ords Tienere, som ikke allene lever af Ordet og lærer det, men endogsaa foregaaer andre med gode Exempler i Liv og Levnet; naar Skoeler oprettes og vedligeholdes, hvori Ungdommen foruden

11

Gudsfrygt indpræntes Dyden, Fornuftens Brug, Videnskaber, Flittighed og en god Sæde-Lære; Naar Lærdom agtes, og nyttige lærde Folk æres og forfremmes, naar Kunstneren belønnes, og den nyttige og flittige opmuntres; naar han forskaffer alle sine Undersaattere Nærings Veye at fortjene sit Brød paa, indbringer Folket Hurtighed og Arbejdsomhed, opmuntrer Dyden og lægger Tøyle paa Lasten, naar han befordre Negotien, ophjælper Agerdyrknigen, lader ikke Landets raae og naturlige Producter ligge uforarbejdede, og unyttige, anlægger nyttige og fordeelagtige Fabricquer, forsørger den fattige arme, som ikke er i Stand til at arbejde og fortjene sit Brød, paalægger taalelige og saadanne Contributioner og Paabud, som enhver Undersaat kan see bruges til Landes almindelige Fordeel, Zirat og Nytte, holder enhver Stand og Mand inden sine Grændser, paaagter, at den Rige og Mægtige ikke fortrykker og fornærmer den ringe eller at den ringe opsætter sig imod den mægtige, ophæver ald Slaverie og Trældom, som utilbørlig i et frit

12

og Christelig Rige, giver agt paa, at enhver Stand lever tarvelig, og, efter sine Omstændigheder og Vilkor, jager ald Overdaadighed paa Dør, og hvad som giver Anledning til et vellystigt og forfængeligt Levnet. Naar han retter sig efter sit Folkes Genie og Tænkemaade og elsker deres Skikke og Sæder, stræber at overbevise dem ved sikre og tilforladelige lagttagelser og Forsøg, at alt, hvad han befaler, er dem nyttig og gavnlig, og naar Folket først faaer saa værdig en Opinion om deres Konge; har han ikke nødtigt at bruge Magten eller Sværdet, han har kuns allene ved et simpelt Nik, et Vink at give sin Villie tilkiende og vise sine Undersaattere Veyen, og de forføyer sig da derhen i hobetal, og bliver troe og lydige indtil Døden; En saadan Konge har ikke nødtigt at frygte for, at nogen Krigsmagt skal omkuldkaste hans Vælde eller tage hans Rige fra ham, saa længe der er Modstand, og en Underdan tilbage i Landet; Men ligesom en saadan Konge tilholder sine Undersaattere, at den eene ikke maa fornærme den anden, saa maa han selv ogsaa vog-

13

te sig for at fornærme endog den ringeste, I et velskikket Rige er Dyden, Lydighed og Æren en Undersaat lige saa kiær som Livet.

9 Capittel.

Et vel indrettet Rige anseer jeg som en Familie, hvor Kongen er Fader, og Undersaatterne Børn og Brødre sammen, som arbejder til fælleds Beste, og hvor enhver Undersaat bør have saa indgroede Principia og være saa patriotisk sindet, at ald hans Arbejdsomhed og Flittighed mere skal skee til Kongens som hans Faders, som skal styre og beskiærme ham, til Landets som hans Moders, som skal føde ham, og til Publici som hans kiære Brødrer og Søstres, Nytte og Beste, end hans egen private.

10 Capittel.

Det er ikke en Platonisk Republique, jeg opretter, er Mirakul af Regenter, jeg bringer

14

frem for Lyset, ney det er en Regenter og et Regimente, som grundet paa den Christelige Religions Principia meget vel kan existere; Man veed af Erfarenhed, hvad Influence en retmæssig Regenter har over sine Undersaattere, og at ligesom han er, saa affecterer hans Undersaattere ogsaa at være; Men det er ikke nok,

at en Regenter selv er gudfrygtig, dydig og flittig, han bør ogsaa yttre sin Villie og see til, at hans Undersaattere blive det, og ved Straf og Belønning i rette Tiid opmuntre dem til Gudsfrygt, Dyd og Flittighed. Ere de det da ikke, eller bliver det alle; saa bliver dog de fleste det, og de øvrige maae affectere i det ringeste at være det, saafremt de agte at profitere af Kongens Naade, de andre Indbyggerses Omgang og Landets bedre Indretning og Fordeel, og skulle der da være de iblant, som ere saa halsstarrige, at de ikke vil rette sig derefter, kan de som en raaden Green paa et nyttigt Træe afhugges og bortkastes, og den øvrige Deel, som affecterer allene at rette sig efter Kongens Billie, kan dog i det ringeste ikke an-

15

det end med Admiration anser saadan en Konges vise Bud og Anordninger, og være troe og lydige, og den Affectation udvirker for Landet i Almindelighed ligesaa reel en Nytte, som om de virkeligen vare, ligesom Regenten og de øvrige Undersaattere, gudfrygtige, dydige og flittige.

11 Capittel.

Det er et galt Principium, som Juristerne har, at Hoffart, Ufornøyelighed, Utaknemmelighed, Gierrighed, Misundelse, Egensindighed, Uforligelighed & c. ikke almindeligen kan raades Bod paa og straffes, ligesaavel som andre Laster og Forseelser; Hvorfor kan der ikke sættes Straf ligesaavel derpaa som paa Tyvstaal, Mord ect. sandeligen alle saadanne Laster, hvorved den ene Undersaat forstyrrer og fornærmer den andens Roelighed, bor lige saavel af en Christelig Konge og i et Christelig Rige paasees, og rettes som de, der falder i Øy-

16

nene udviser sig i Gierningen; Det er en Regenters Pligt, at have Øye med, at hans Undersaattere ikke allene afholder sig fra haandgribelige grove Laster, men end ogsaa, at de lever dydige og ærbare; Men det ville blive for vidtløftig i disse generelle afbrudte Tanker at forklare, hvorledes disse Laster bør forekommes, irettesættes og straffes i et Christeligt Rige; Det kan skee siden i det specielle.

12 Capittel.

Det er let at see, naar man kommer i et fremmed Rige, hvad Mening Regenten er af, thi ligesom Regieringen er, saa Undersaatterne; som Kongen, saa Hoffet; som Hoffet, saa Landet; I Preussen og Frankerige er hver en Undersaat Soldat; I Sverrige taler enhver om Jordens bedre Dykkelse, om Bjergværkernes Forbedring og Fiskeriernes Istandsættelse; I Holland og Engeland er hver en Indbyggere Skipper eller Kiøbmand; Det-

17

te skriver jeg allene for at vise, hvad Influence Regieringen har over Undersaatterne, og at en habil Regent, en Perrus Alexiovitz, kan omskabe et heel Folk fra fey til stridbar, fra udydig, lad og doven til et dydig, flittig og vindskibeligt Folk.

13 Capittel.

Ligefaa kunstig og besværlig som det er for en habil Regent eller flere, at gjøre deres Riger ved mange Aars Flid og Vindskibelighed efterhaanden og tildeels blomstrende og lykkelig, saa let er det derimod for en uduelig Regent at kuldkaaste det Forbedrede og gjøre i en Hast af et blomstrende og lykkelig, et forvirret, bedrøvet og ulykkelig Rige.

14 Capittel.

Jeg vil ikke tale om en aabenbare ugudelig Regent, om en Tyran, en Blodhund,

18

en Uretfærdig, en Guds Ords Foragter, Bespotter, en Nero, Heliogabalus, som Tidernes Krøniker beskriver os saa rækelige og grusomme Exempler om; Thi slige Regenter finder ikke Sted i disse oplyste Tider i Christelige Riger.

15 Capittel.

En Regent kan desuden have Feyl nok alligevel og regiere sit Land ilde; jeg siger derfor, at en Konge gjør sit Rige aldeles og tildeels ulykkelig, naar han ikke selv regierer, men er efterladt i sine Affaires, og overlader Rigets Bestyrelse i sine Favoriters og Yndlingers Hænder, naar han foragter sit Folks Skikke og Sæder, antager udenlands Betientere, taler fremmet Sprog, paalægger utaalelige og unødvendige Contributioner, som bliver anvendte til Vellyst, Forfængelighed, til unyttige Anlæg, til at give sine Favoriter, eller ogsaa til reent at siuske bort, thi paa den sidste Maade kan ogsaa et Riges Velfærd forødes;

19

Naar han gjør sine Favoriter og Hofmænd til Herrer, og sine andre Undersaattere til Slaver. Ach sandelig en saadan Konge nyder omsider denne Frugt af dette sit Arbeyde, at han foragtes og belees udenlands, og at lands Negotien standser, Agerdyrkningen hviler, al Lyst til Arbeyde og Flid forgaaer, Undersaatterne formindskes og gaaer udaf Landet og tager deres Gods med sig, Landets Velstand forsvinder, Skatter og Folkemængden tager af, og de, som bliver tilbage, maae som Slaver ved Tvang holdes i Landet og til Arbeyde, hvad Bistand og Mod kan en Konge vente af slige Misfornøede og til Slaverie tvungne Undersaattere, sandeligen de løber bort ved første Leylighed, og en ringe Naboe, som betiener sig af disse Conjuncturer, kan i en Hast bemægte sig ham og hans Rige, dersom han raadede sig selv og ikke frygtede for fremmede Potentater, besynderlig i Europa, som nu neppe tillader, at ens Magt ved et fremmet Riges Tilvæxt, som siden kan blive dem selv stedelig, formeres. En Konge siger jeg, styrer

20

sit Land ilde, naar han nægter sine Undersaattere frie Adgang til Thronen, naar han er qvindeagtig, genegen til Fruentimre, ødsel i sine Gaver, vellystig og forfængelig i sit Væsen, stolt i sin Opførsel, giærig og paaholden i Utide, for krigersk, for fredelig, for lærd, for ulærd, ubetænsksom i sine Forretninger, for uerfaren i sit Riges Bestyrelse og for egensindig til at raadføre sig med sine gamle Bekiendte og troe Ministres og enten ikke vil høre dem, eller jager dem bort, anlægger en Sag, uden Overlæg paa sin egen Haand eller efter sine Favoriters Indskydelse, eller alt hvad som kan kaldes Last eller Feyl; en Dyd eller en Last virker allene hos en simpel Undersaat i hans Familie eller imod 2 a 3 af hans Med-Undersaattere, men en Konges, den skinner, ophøyer, fordunkler, forderver, nedstyrter et heel Land og Rige.

21

16 Capittel.

En Konge som ikke regiærer selv, men overlader Regiæringen til sine Favoriter, ligner jeg ved hiin Hyrde, som betroede sine Faar til Leye-Svennene, thi i Stæden for at klippe Faarene, drager de Huden over Hovedet af dem.

17 Capittel.

En saadan Konge er lig en Afguds-Stytte i Pagoderne eller de Hedenske Templer; Folket falder vel ned at tilbede det, men Røgelsen og Offeret tager Præsterne eller Favoriterne til sig, og i hans Navn og til deres Fordeel, binder de Folket de urimeligste Fabler paa Ermet og paalægger dem utaaelige Vilkaar og Slaviske Paafund.

22

18 Capittel.

Denne forhadte Favorite- og Minister-Regiering kan ikke noksom gøres afskyelig for Kongerne i disse Tider, saasom den synes overalt i hele Europa i dette Seculo at have taget for megen Overhaand, og det er den allene, som foraarsager Europas og ethvert Riges i fær, bedrøvelige og forvirrede Tilstand; thi disse Favorit-Ministres ere gemeenligen entreprenante og forvovne Subjecta, som ved snedige Kunstgreb og dristige Projecter fra ringe af svinge sig op i Kongernes Ynde, og for at gjøre sig nødvendige og behagelige for Regenten, opfinder nye Forandringer og vidt udseende Anslag, som de bilder Regenten ind, skal være til hans Nytte og Høyhed og foraarsager derved Uroeligheder og Forandringer indenlands og Bevægelser ved fremmede Hoffer; ja jeg paastaaer, at dersom denne forhadte favorite Regiering blev nedlagt og Kongerne selv, ved et prøvet, dydig og fornuftig Raads Hielp, ville enhver tage sit Riges Af-

*

23

faieres selv an, saa ville Europa i sin nærværende Forfatning blive alt for lykkelig, og den ulyksalige Stats Politic, et Navn som misbruges saa skammelig, til at forderve sig selv, og sine Naboeer og langt fraliggende Riger, ville vise sig frem i sin rette Skikkelse, blot og bar som den er, nemlig den naturlige Lov og Billighed, og megen Krig, Blods Udgydelse og Misundelse imellem Naboeer og Riger ville forhindres; ja Europa ville blive saa lykkelig, om der ellers er nogen reel Lyksalighed til i denne Verden at hente.

19 Capittel.

Endnu et par Ord om denne Favorite-Regiering. Det er ulykkelig for et Land, naar en Favorit regierer allene, men det er ulyksaligere, naar flere tillige bestyrer Land og Rige, thi i Stæden for at passe paa Rigets Affaires og bringe dem i Orden, saa passer den eene paa at underminere den anden, og

24

tilvende sig Regentens Ynde og blive Favorit allene, imidlertid ligger Rigets og Undersaatternes Klager uafgiorte og forvirrede; sandelig at jeg skal betiene mig af en nedrig Lignelse, saa gaaer det saa til da, som naar 2 Hunde slaaes om et Been.

20 Capittel.

Det er for vidtløftig at beskrive de Snedigheder og Paafund, en Favorit-Minister betiener sig af for at drage hele Rigers Vælde til sig, og gjøre sig formidable og Regenten uempfindtig og efterladen at see derefter; De fornemmeste Paafund ere, at Favorit-Ministrer absenterer alle dem fra Kongens Person, som falder ham mistænkelige, og derimod besætter alle Hof-Embeder, som skal være omkring Kongen, med sine Creaturer, som rapporterer ham det mindste med det største af hvad som passerer inde hos ham, nægter alle andre undtagen hans Fortroelige ald Ad- og

25

Indgang til Kongen, foredrager ham Rigets Affaires tunge, forvirrede og besværlige, at han bliver kiæd af at befatte sig dermed, snakker ham derimod noget for, hvor vel han styrer Land og Rige og forbedrer det, holder ham som indsluttet, og døsser ham i Søvn med adskillige Neben-Sager, vænner ham til Vellyst, Viin, Fruentimmer, Lystigheder, og lader ham dermed passere sin Tid, ja hvo vil beskrive alle de Paafund, som sli en ulyksalig og elendig Regent maae undergaae for at fornøye sin Favorit-Ministers Ambition og Herskesyge, man har Exempler i Historien, at en Favorit-Minister har grebet til Voldsomheder imod Regenten for at vedblive i sin Vælde.

21 Capittel.

En Konge er en Slave, men hans Folk frie, en Konge bær en Krone, en Krone er tung, en Slave bær Lænker, en Konge er paalagt Rigets tunge Baand og Lænker.

26

22 Capittel.

En Konge skal, foruden at være Konge, og øve Kongelig Magt og Myndighed, være en Lovgiver og beskikke Folk Lov og Ret i Landet, ikke for mange, men tilpas, ikke heller uden med Overlæg, thi ellers skal den Lov, som i Dag udgives, forandres i Morgen; En Dommer, som ikke allene forstaaer sig selv paa Loven, men endogsaa beskikker lovkyndige og fornuftige Mænd til at dømme efter Lov og Ret i Landet, en General, en Soldat til Lands og Vands, som holder sin Krigsmagt i en øvet og formidabel Tilstand, ikke for sit Land, eller til at forsvare sig med imod sine Undersaattere, men imod udenlands Magt og Fiender; En Landmand og Bonde, som skal paasee, at hans Land bliver vel cultiveret, og at Bonden ikke bliver trykket, men arbeyder med Lyst, og har til sit Udkomme; en Kunstner, og forstaae sig paa Fabriquers nyttige Indretning og Vedligeholdelse og Haandværkers Fordeel til sit Lands Gevinst og Nytte; En

27

Mand i sit Huus, en kiærlig Egtefælle, en Fader for sine Børn, en Husbond for sine Tienere, en Statsmand til at holde sin og sit Folkes Ære og Høyhed vedlige udenlands, en Financier, som legger sine Undersaattere Contributioner paa, som de kan taale, og anvender dem vel; en Huusholder, som ikke allene foregaaer sine Undersaattere med et tarvelig Levnet og sætter sin Udgift efter sin Indtægt, men endogsaa mager det saa, at der aarligen bliver lagt en Summa i Rigets Skatkammer, at han i Nødsfald kan have noget at tage til, en Kiøb- og Handelsmand, som veed og kan oversee, hvorvidt hans Rigers Negotie til hans Undersaatterses Gevinst og Fordeel kan indrettes og udvides; en Controlleur med sine Betientere, en lærd Mand, som kan skiønne paa Lærdom, og passe paa, at nyttige Videnskaber læres, og boglige Kunster florerer, en Theologus, som agter paa, at hans Folk lever gudfrygtig, og at den herskende Religion haandthæves, og at andre Religions Sectere, som taales i hans Land, forsvares, og ikke forstyrres i

28

deres Gudstjeneste, en Værge for Umyndige og Enker, de Faderløses Opholder, de Fattiges Forsørger, de Syges Læge, de Bedrøvedes Trøst, de Bekymredes Ophielper, de Vanvittiges Forsvar, de Betrængtes Beskiærmer — Hans Forretninger strækker sig baade til Lands og Vands, uden og indenlands, paa hver Plet Jord i Landet, fra det største Palais indtil den mindste Bondehytte over Millioner Undersaattere, fra den Høyeste indtil den, der gaaer omkring paa Gaden for hver Mands Dør og betler.

23 Capittel.

Til at bestride alle disse Forretninger, behøver en Konge allene, at have for Øyne, Gudsfrygt, Retfærdighed,

Arbeydsomhed, Agtpaagivenhed og en god Orden.

24 Capittel.

Mangler han Guds frygt, mangler han alle de andre Qvaliteter, thi det er ham umueligt, uden Guds synderlige Bistand, hvorom han jævnlig bør bede, at beoagte alle disse

29

Forretninger, endskiønt han besad alle andre Kongelige Qvaliteter og var begavet med ald den Fornuft og Lærdom, at han i hver Videnskab vidste alle Vises Hemmeligheder og alle Kunstneres Paafund.

25 Capittel.

Der er ikke nok, at en Konge opfylder en eller flere af disse Qvaliteter, han bør opfylde dem alle, forbigaaer han nogle og paaagter andre, saa erhoides derved ikke hans Riges Lyksalighed; Kong Carl den 12te og Ludvig den 14de vare store Generaler og Soldater, men de vare slette Landmænd, slette Kiøbmænd, slette Financiers, de vare ikke Hyrder for Folket men Slagtere, og deres Riger vare i deres sidste Regierings Aar nær ved at blive et Rov og Bytte for Fienderne, og ved deres Død vare Undersaatterne saa mange som ikke vare omkomne i Krigen, nær ved at omkomme af Hunger, Pengemangel og Elendighed; Kong Jacob den 1ste i Engeland var en lærd Konge; men han var ingen Soldat, ingen Statsmand, og Engeland har

30

aldrig været i større Foragt end under denne saa kaldede lærde Konge.

26 Capittel.

Det er umuelig, at en Konge kan over see, eller være kyndig i alle disse Forretninger og tilligemed see dem udført i alle deres Dele, men der er ikke umuelig, at han kan gjøre sig en general Idee om det alt; til Resten at forrette behøver han Hielpere, som kan gaae ham til Haande, og udføre efter disse forelagte Grund-Regler, hans Befalinger; Af disse Hielpere bør han i hver Stand og Handtering have nogle Kyndige, som han kan consulere og andre til at forrette det paabudne, og dette er just Kunsten for en Konge at udvælge det rette og Indsigtsfulde, som arbejder for ham og Landet og ikke for sig selv og sine; det er derfor just dem, han meest bør passe paa og være strænge imod, om de forseer sig og ikke lade mindste Feyl gaae ustraffet bort, samt ikke at antage nogen, med mindre han af Erfarenhed og med god Overlæg veed,

31

at de kan bestride det de sættes til; Af en Million og flere, som hans Rige bestaaer af og som han med Omhyggelighed bør lede iblant, maa der absolut findes saa mange skikkede Mennesker som behøves, og som han kan forlade sig paa i sine Forretningers Bestyrelse, men han bør Nøye prøve dem først og stedse holde dem Fingre for Øyet og tilholde dem med en prompt Lydighed til Punct og Prikke at efterkomme hans Befalinger; Slig en Konge som en generel paatager sig saaledes sit Riges Affaires, kan aldrig mangle troe og habile Ministres og Tienere, lydige og hengivne Undersaatter, lyksalige Dage, Ære og Frygt udenlands, Velsignelser indenlands, Fornøyle midt i sit Arbeyde, Glæde over sit Lands Velstand, og sine Undersaatters Formerelse, Lyksalighed, Tarv og Beste.

Kiøbenhavn 1772,

trykt hos Morten Hallager boende paa Nørregade i No. 245. og findes samme Steds tilkiøbs.

32

Følgende Bøger tilligemed

en stor Deel andre findes tilkiøbs hos

Forlæggeren C. L. Buch

boende paa Nørregade i No. 245. for hossatte Priser.

Professor Gottscheds tydske Grammatika eller kort men tilstrækkelig og tydelig Underviisning at lære ret at skrive og tale det tydske Sprog, oversat efter det femte forbedrede Tydske Oplag og udgivet til Nytte for de Danske, som ville lægge sig efter og grundig lære det tydske Sprog. 2 Mk. 8 ß.

Den lykkelige Hverver. Et lystigt Syngestykke med 5 Arier og 2 Duetter til den Kongel. Danske Skueplades Brug skrevet af B. H. Beck. 8 ß.

Tre mærkværdige Breve skrevne af den Svenske Assessor Emanuel Svedenborg, som i 28 Aar har havt Omgang og talet med Englerne og Aanderne og angaae nogle Efterretninger om hans Levnet og Skrifter. 6 B.

Kort Udkast til en Geographie for Begyndere, eller en kort dog udførlig Jordbeskrivelse over Europa, Asia, Afrika og Amerika, de adskillige Landes Grændsers Størrelse, Bessaffenhed, Have, Sunde, Søer, Floder, Inddeling og fornemste Stæder, Indbyggernes Regjeringsform, Religion, Folkemængde, Sæder, Skikke og Fremgang i Konster og Videnskaber, skrevet af Hr. Conrector Bauman, oversat og med mange nyttige Anmerkninger forøget og forbedret. 2 Mk.

En moralsk Betragtning over Kierligheden, adskildt fra den løsagtige Elskovs Vellyst, oversat ved Mag. P. B. Giørup. 8 Skil.

1

Fridlev, eller den ædelmodige Prints. En Fortæling af

Emanuel Balling.

Kiøbenhavn, 1772.

Trykt hos Morten Hallager boende paa Nørre Gade No. 245,

2

3

Cimbrien blev i mange Aar regieret af gode Konger, som alle spirede af en Stamme, og der var ikke saa lykosaligt et Rige som dette, fordi Fyrsterne vare tillige Viise. Landet var i lang Tid beskiermet under Fredens Zepter. Folket, som var fremmed for Krig, boede trygt inden dets Grændser, og bleve beskyttede under de mildeste og beste Love. Fyrsten var Folkets Fader, og Folket lykosaligt. Undersaatten kiendte ingen Trældom. Byrderne vare lempede efter Vilkaarene, og saa taalelige, at man aldrig kunde betragte dem for andet end selskabelige Pligter. Frihed og Eyendom opmuntrede ham til Vindskibelighed, og gjorde ham paa engang baade duelig og lykkelig.

4

Fyrsterne regierede vel med en uindskrænket Magt, men de brugte den kun for at viise sig som det Menneskelige Kiøns Fædre. De vare Menneske-Venner, og vidste for hvis Skyld Zepteret var dem givet. De vare Fyrster, men bleve prisede som Velgiørere. Viisdommen havde sagt: At Retfærdighed og Mildhed burde ligefuldt styre en Konges Zepter. Dette var den første Grundlov for Cimbriens Fyrster, men den var Dem omsider medfødt, og derfor var de saa elsket. Aldrig fandt man ypperligere Love end de, Cimbrierne levede efter, derfor sagde den Dybsindige, at Billigheden selv havde skrevet dem, men Landets gamle troede, de havde dem fra Guderne.

Ingen savnede Fyrsternes Omhue og Kierlighed, naar de ikke forsætlig havde gjort sig uværdig dertil. Den Ringeste med den Største i Landet kunde gjøre sig deelagtig i disse Lyksaligheder; thi Kongerne ansaae dem alle som deres Børn, med hvilke de stod i en lige Forbindelse. Belønningerne vare bestemte efter

Fortienesterne: Saaledes blev Æren Patriotens Løn,

5

Og Understøttelse den Flittiges Opmuntring. Den ringeste Haand, som arbeidede til det almindelige Gavn, ansaae Fyrsterne som den, der sleeb en Perle til deres Krone. — Men ikke heller nægtede Fyrsterne deres Mildhed for dem, Alderdom, Armod og Sygdom havde bunden Hænderne paa. Derfor fandt de Syge og Skrøbelige deres Vederqvægelse i Hospitalerne; Faderløse deres Hielp og Underviisning i Opfostringshuuse; de, som havde vovet Liv for Fædrene-Landet, og i Krigen sadt deres Kræfter til, deres Rolighed og Liise; Fattige bleve forsørgede; men de, iblant disse, som havde friske Lemmer, blev Holte til Arbeide, og anviist de lempeligste Midler at afhjelpe deres Trang. Videnskaberne, de især der gjør Mennesket saa megen Ære, bleve befordrede; thi Kongerne, som vidste nok hvor megen Indflydelse disse havde paa et Folks Sæder, havde længe siden indseet deres Nytte. Snart begyndte de at blomstre, snart fik Lærdom og Kunster Borger-Ret og gjorde Cimbriene agtede og ærede blant Fremmede.

6

Agerdyrkningen som var Cimbriens Herlighed, blev meere og meere opelsket, men for at sætte den ret i Flor, maatte Frihed herske blant Jorddyrkerne. Der vare gamle Love som forbandt dem til et Slags Trældom for Jorddrotten, men Cimbriens sidste Konger indsaae deres skadelige Følger og afværgede dem. Bonden var Menneske, skulde han ikke kiende sit Fortrin? Han var en af Statens vigtigste Lemmer, skulde han da behandles som Træl? Han bør kiende sine Pligter; sagde en af de viise Fyrster, men han bør besidde det han lovlig erhverver. Frihed og Eiendom fik her sin første Grundvold, og fra den Tiid kiendte man ingen Slaver blant Jordbrugerne i Cimbrien.

Hvad Agerdyrkningen vandt ved Kongernes Omhue, det savnede heller ikke Handelen. Naturen havde ligesom dannet de Cimbriske Øer til et Værkstæd for Vindskibelighed, i hvilket Handelen og Agerdyrkningen havde det øverste Sæde. Søefarten blev nu det Middel, der skulle befordre den første, og snart udvidede denne ypperlige Virksomhed sig, til de yderste

7

Verdens Grændser. Jeg burde fortælle, hvorledes de Kongelige Forfædre have hørt denne Naturens Stemme, og med Viisdom fulgt den; hvorledes de gamle Fiskerleyer, bleve forvandlede til Handels Stæder, og hvorledes en Havn efter en anden zirede Strankandterne af de Cimbriske Øer; jeg burde afmale Floderne som første gang ankrede inden for de sikre Bollværker, ikke som Fribyttere, men som Handels Skibe, der saae nu et vigtigere Formaal for deres Stræben; og endelig hvorledes Handelen omsider udbredede sig og opreiste Kiøbstæder rundt omkring i Landene, til Ære for Nationens utrættelige Flid. Men jeg vil lade en af Nordens gamle Viise tale i mit Stæd, som en af Kongerne havde kaldet til at holde en Opmuntrings Tale for sit Folk. Saa omtrent var hans Ord:

"Op i gamle ægte Danske! I som ere skabte til at dyrke Havets Gud! Op! og fører Eder til Nytte de Rigdomme, Hvilke de stolte Bølger, der skumme paa vore Strandkanter, kalder Eder at samle. Kunde I sove, eller være feige, eller dorske ved saa muntre Tillok-

8

kelser? Antag Naturens Tilbud og følg dens Formaninger. Har den ikke ved sin Yndling, Konsten, oplært Eder i sine hemmelige Videnskaber, og oplyst Eder om de lette Maader at overvinde Vanskeligheder? Hvo vilde da ikke betjene sig af dens tilbudne Gunst! — Op! og see dens aabne Planer og dens ukonstlede Anlæg. Den har afdeelt vore Øer til meer end enkelte Beqvemmeligheder for Handelen, og lover saa mange Fordeele, at ikke de sidste Slægter i Cimbrien skal kunde betiene sig af dem alle. Op! og bygger Eder Skibe, og bygger Eder Havne, og lad de prangende Flage give Gienskin af Eders Duelighed paa de fremmedes Strandbreder. Saa skal Strømmene feye sig efter Eders Ønsker, og Havet af Ærbodighed for Eders Stræben, dempe sine brusende Bølger. Op! og uøler ikke! I som ere vante til at være hurtige med Forstand. Giv i det mindste ikke Dem efter, som Naturen har været mindre gavmild imod, og dog ere blevne ærede blant alle Nationer for deres Vindskibelighed og deres

9

Handels Udvidelse. Lader Verden paa nye tale om Eders Søetoge, dem, som styres af Vindskibelighed og bringer Velsignelse i Landet — Hvor er Eders Søesønner? de, som ere vante til haarde Dyster paa dette vilde Element! Kalder dem frem, og lad dem ikke ubillig rage sin Tilflugt blant Fremmede, for at fortjene det Brød, deres eget Fæderneland saa rundelig tilbyder dem; thi har Havets Gud vel nægtet sin Forsorg for Eder? I, som med Billighed kan kaldes Havets Sønner? — Op! Op! og udruster Eder fra alle Kanter: ikke til Orlog, men til Handel og Søefart. Lad de Danske Skibsfarter komme i Flor, og Danske Indvaanere nyde Deel i de Fordeele, som Fremmede saa roesværdig umage sig for. Naar engang Eders Viise Regent bliver underrettet om Eders Vindskibelighed og alle Eders Handels Beqvemheder, da skal han, da skal alle hans værdige

Efterkommere, skienke Eder alle de Friheder og Herligheder, I behøve; og deres Velbehag krone alle Eders Bestræbelser, og erhverve Eder immervarende Velsignelser.—,,

10

I saadan blomstrende Tilstand var Cimbrien, da Frode, som var den Tolvte af Stammen bestigede Tronen. Han skulde have overgaaet sine Fædre i Dyder; dersom slette Raadgivere ikke havde været; thi han havde saa ædelt et Hierte til sit Folk, at han ikke kiendte anden Lyksalighed, end den der var foreenet med deres. Men han blev som oftest, af dem han havde om sig, forhindret fra at udføre sine rare Dyder. Tidlig og saa got som i Begyndelsen af hans Regiering maatte han friste en Skiebne, som nær kunde have skildt ham ved Zepter og Krone. Aldrig har Cimbrien skielved meer end den gang; men er heller aldrig meere underfuld frelst fra en overhængende Fare. En vis Griper, som Kongen havde tænkt vel imod, og ophøyet til den øverste Værdighed; havde sat hans Stoel nest ved sin egen, og ladet ham spiise ved sit Bord, begyndte omsider, forblindet af Overmod og ved Hielp af sine Tilhængere, at ansee sig meere end Undersaat. Herske-Tanker opsvolmede hans Bryst og gjorde ham stolt endog imod Fyrsten selv. Ved en Blanding af Sne-

11

dighed og Dristighed, havde han Tid efter anden tilveyebragt sig saadan Myndighed, at han kunde indføre nye Love og Skikke, iblant Landets Indvaanere; alt for, som det syntes, saa uformærkt at drage dem fra deres Troeskabs Pligt mod deres Konge, og gjøre sig u dødelig ved at omstøbe et heelt Folk. De Ædle i Landet, som ikke kunde imodstaae hans forvendte Befalninger, vare færdige at forsmægte af Gremmelse, naar de skulde adlyde, og de, som sadde i Forsamlingerne, og vare vandte til at holde over Landets Love, maatte en efter anden flye for hans stigende Overmod. Andre Raads-Forsamlinger bleve oprettede. Fremmede skulde raade for Rigets Gavn. Forandringer fulgte paa Forandringer; og de vigtigste Forretninger bleve forbundne med saa mange ubesindige og fremfusende Foranstaltninger, at det syntes som Gripers Forsæt kun var, at bringe alt i et Vilderede, og derved forblinde Folket, for med desto bedre Held at udføre sine egennyttige og skadelige Planer. Regieringen var allerede begyndt at forandres; meere den skulde. Skikkene, endog de hellige selv, som

12

brugtes i Templerne, maatte for en Deel ophøre. Nye, men fordærvelige Sæder skulde indføres. Ingen Under da, at Folket blev misfornøyet. Der fandtes vel blant de Retsindige de, som Havde Mod til at tage det Skiul bort, som demmede for Kongens Øyne, men alle Adgange til Tronen vare lukte: De maatte derfor med Kummer qvæle deres gode Forsæt, og stiltiende være Vidne til en ubehagelig Forandring efter en anden. Omsidder blev Folket forkuet. Magten syntes nu at være deelt; og man vidste tilsidst ikke meere, om man var sikker. Man raabte til Guderne, man sukkede om Beskiermelse for de Ulykker, som svævede over Landet, og al Folket var betaget af een almindelig Skræk. Den unge Konge, forført til at troe at hans Undersaatter knurrede, og vare blevne oprørske, blev nu meere og meere sparsom paa at lade sig see. Dette gjorde Bedrøvelsen endnu større, og de sorteste Skyer begyndte at skygge over Cimbriens blide Egne. Selv den Kongelige Familie, som følte Sorgen i den Høyeste Grad, kunde ikke længer tilbageholde

13

de Suk og Taarer, som den bitterste Bedrøvelse udpressede. Alle Redeligsindede stønnede af Bekymring, da ingen Haab meere saaes til Redning; og omendskiøndt Gripers Navn var bleven en Væmmelse og til en Foragt endog blant de Nedrigste, saa frygtede man dog ham, som den der allerede havde Seyeren i sin Haand, og snart vilde ende Cimbriens lyksalige Herredømme. I denne fortvivlede Tilstand var Folket, da Guderne omsider bønhrer deres Raad, og paa engang redder Landet fra sin Undergang.

Kongen havde en Broder, hvis Navn var Fridlev, som levede afsides ved Hoffet. En Herre af fortreffelige Egenskaber, men som ikke desmindre, formedelst Gripers Overmod, blev holdt fra al Omgang med sin Broder Kongen, og udelukt fra Rigets Forretninger. Printzen opholdt sig imidlertid hos sin Moder, som havde været den forrige Konges Dronning og levede nu i sin Eenlighed, for at nyde de stille Timer got ad, der ere de Dydige saa hellige. Med denne sin fromme Moder forsødede Fridlev deres fælleds Kummer ved at

14

deele sin Tiid imellem Studeringer i Fyrste-Pligterne og lætte deres Bekymring ved de uskyldigste og trøstefuldeste Samtaler. I disse sørgmodige Timer faaer Fridlev den Indskydelse at rædde sin og sin Stammes Ære. Han aabner sine Tanker for sin Moder: "Skal jeg taale, siger han, at min Broders Navn vanæres, at min Faders Huus besmittes, og at mine Fædres Aske foruroliges i deres Urner? skal jeg taale, at et dyrebart Folk længer skulde savne Bestyrtelsen af Frodes Zepter og skiælve for en Voldsmand ved Tronen? Ney, forgieves løber da Blodet i disse Aarer for at underholde et Hierte, som er villig at bløde for Kongens, og Folkets og Landets Frelse., Printzen tier, hrer agtsom paa sin Moders Raad, faaer hendes Biefald og styrkes i sit Forsæt. Han vendte sig derpaa til sin gamle Lærere den sindige og forsigtige Ehrysoros: Een Mand som Fridlev altid havde værdiset sin Tillid.

15

"Jeg har randsaget mit Hierte, siger Printzen, mine Hensigter ere reene og jeg døer for dem.,, Og nu fattede han den Beslutning, det maatte koste hvad det vilde, at leede sin Broder ud af de Snarer, der vare lagde til hane og heele Rigets Fald.

Timen blev bestemt til dette store Foretagende. I Spitsen af nogle troe Mænd, og under Ledsagelse af sin Moder vover Printzen midt om Natten, at træde frem for sin Broder. Slottet havde han ladet omringe med Stridsfolk, og tilspærret al Udgang for de sovende Rebellere. Fridlev, nu i sit Hierte forsikret om Gudernes Bistand, vaagner Kongen, Viiser ham sin Fare, og skynder ham til at redde sig og sin Trone. Midt i Søvnens Roe, fængfles Griper og alle hans Tilhængere. Uforsagt og med et mandeligt Hierte under Retfærdighedens Skiold, gaaer Fridlev fort, fuldfører sin Plan og Guderne ere med ham. Kongens Øyne oplades, han seer sin Trone, sin Stamme, sit Rige frelst; han takker Himlen med et

16

opløftende Suk for denne Befrielse. Han seer de udspendte Falstrikker, og seer dem med Gysen. De Listiges Paafund udvikles — Hævnen raaber. Skiændig findes deres Idrætter — Kongen vredes. Hvilket Fald for de Overmodige! Hvilken, Straf venter ikke paa dem! Kongers Vrede er Dødens Bud. Forbryderne bleve talte blandt Dødsens Mænd, og lagde paa deres Gierninger.

Nu begyndte Cimbriens Glædes-Soel igien at fremskinne. Folket sukkede ikke meere. Landets Fader lod sig igien tilsyne for Almuen, og nye Liv og Munterhed udbredte sig snart blant alle Undersaatterne. Man kaldede Rigets Mænd ind igien, dem Griper i sine Magtes Dage skaffede af Veyen. Fridlevs Raad bleve overlagde og udførte; de nye og farlige Skikke bleve ophævede og de gode gamle indførte med Triumpf. Templerne, som Griper havde vildet lukke, bleve nu opfyldte af Folket, som i nidkiere Hensigter forsamlede sig, for at ofre til Guderne og synge Lovsange for Kongens og Rigets Frelse. Man ønskede

17

først og sidst Velsignelse over Fridlev! at Han maatte blive saa gammel at Børnebørns Børn kunde takke ham, at hans Ære maatte overgaae Fyrsternes og hans Lyksalighed blive som Gudernes.

Meere og meere fremskinnede nu de herlige Egenskaber, som gjorde Fridlev stor iblant Printser. De mange Aar, i hvilke han havde leved som en forglemt Mand ved Hoffet, og i sær de sidste, da Griper havde tilvent sig den høyeste Magt, vare Fridlev ikke unyttig bortdrevne. Han havde anvendt sine roelige Timer til at dyrke sine Pligter, gjøre sig sit Fæderne Rigets naturlige Tilstand bekiendt, studeret paa Midlerne til dets Lyksalighed, for i sin Tid, naar Daarernes Regimente ikke længere kunde staae ved Magt og Blindeværkerne vare nedrevne, som omgav Tronen, at ophielpe et forfalden Rige, understøtte det med Viise Raad, og bereede Vey for dets almindelige Lyksalighed.

Frode, som forunderligen var bleven frelst fra sine Fienders Hænder og saae sig igien i Besiddelse af sin Kongelige Magt, saae sit

18

Folkets uskrømtede Kierlighed og Reedebonhed til eene at ære og adlyde ham, blev nu og fuldkommen overbeviist om, at den dydige Fridlev var det Middel, Guderne havde betient sig af til Cimbriens og den Kongelige Stammes Frelse. O! hvor mange herlige og uforlignelige Dyder blev den Kronede nu vaer hos denne sin Fyrstelige Broder! Grant seer han dem, og hemmelig anker, ey før at have vent sin Tillid og Fortroelighed til saa retskaffen og værdig en Ven. Nu fandt han i hans sindige og fornuftige Omgang de sunde og behagelige Raad, den venlige Opmuntring, den ømme og retskafne Bistand, den Lættelse i Regjeringsbyrderne, Kongerne saa meget behøve. Fyrste-Pligterne bleve Frode dobbelt behagelige; Rigets selvstændige Bestyrelse ham allerhøystvigtig, og Æren, den nemlig, hvilken Frode havde sadt i sine Undersaatters Lyksalighed, fik sin fulde Glands.

Aldrig oplevede Cimbrenne behageligere Tidspunkt. Udsigterne lovede rundt om Fred og Velsignelse. Alle med en Mund prisede Guderne, som havde skienket Landet en nye Skyts Engel og Kongen en sand Ven. Tem-

19

plerne gienlydede af Lovsange. De Gamle sadde paa Gaderne med oprakte zittrende Hænder, og raabte med skielvende Læber: "O! I Guder! Lad Frode leve og Fridlev med ham, og forbind Dem med varig Venkab til de sidste Dage. O! I Guder! Opfyld Deres Siæle med Viisdom og Styrke, og lad Dem Haand i Haand som Brødre, vandre paa Retfærdigheds og Dydens Vei. Giør Frode stor iblant Fyrsterne, og ophøyr Fridlev over Prindser, og lad dem blive Mynstre for alle dem, som ere satte til at lyksaliggjøre Mennesker.,,— De unge Karle, stemmede Tonerne paa Strengelige efter de Gamles Bønner, og opførte i deres Forsamlinger

harmoniske Spill, til Gudernes Lov, imidlertid de unge Piger flettede Krandsen til Venskabens Gud, og i uskyldige Træk, indsnoede mellem Blomsterne Frodes og Fridlevs, Navne, hængde Krandsene omkring i Lundene, dansede og sang: O! du Venskabs Gud! sammenknyt deres Hierter mere og mere

20

med Kierligheds Baand ligesom vi have foreenet Deres Navne med de deiligste Blomster. Lad Lyksalighed nedregne i Deres Fied, og blomstre af alle Deres Handlinger. Lad Fridlev altid være Frodes Ven og Frode høste Glæde af hans Venskab. Som Mayblommen glimrer i Dalen, og de hvide Klokker iføre sig deres Pomp paa de steyle Klipper, naar den opgaaende Soel udspreder sit Guld; saa lad al Landet nu smile af Lyksalighed ved Cimbriens nye oprundne Soel, og milde Straaler fra Tronen rundt om strøe lutter glade Velsignelser. — Saa sang Folket, og haabede at Guderne skulde bønhøre dem.

Nu blev Fridlev meere og meere kiendt af sine ædelmodige Handlinger. Frode mærkede dem alt for tydelig til ikke at ophøye dem.

"Hvor skulde Fridlev ikke raade, sagde Kongen, hvis Siel er saa ædel og saa viis? Værdig er han til mit ypperste Raad; men han skal boe hos mig, jeg

21

vil fortroe ham mine Tanker, og høre hans Raad. Hvad han siger, skal være min Villie; thi hans Hierte er fromt og retsindigt, og hans Klogskab overgaaer de Gamles. Jeg har fuldkommen lært at kiende ham, og erfaret, at hans unge Siæl er moeden at gjøre en Regents Byrder taalelige. Visselig! han vil best kunde viide mit Riges Gavn, og udføre det. Og overalt, han er jo min Faders Søn, født til Tronen og Arving til Riget? Han frygter Guderne, og de beskytte ham; hvo skulde jeg da bedre kunde fortroe mig, end den, Guderne elsker? Ney! ingen uden Fridlev, den forstandige, den dydige, den elskværdige Fridlev, skal være min Fortroelige og min Ven. Hans reedelige Siæl kiender ingen Falskhed, ingen Hyklarie, ingen Egennytte, og saadan en Raadgiver er værdig at være mit Folks

22

Talsmand, og hielp mig at gjøre det lyksaligt. Landets Børn skal derfor ære ham, og elske ham; thi han fortienet det. Selv vil jeg ophøye hans Fortienester og de ringeste blant mine Børn skal see dem, og velsigne Fridlev. I de stille Timer, som min Omsorg for mit Folks Beste levner mig, skal Fridlev være min Opmuntring, og underholde mit Sind med de behageligste Samtaler om de Forbindelser, vi staae i med Guderne, om Fyrste-Pligterne, om Menneske Kierlighed, om Mildhed og Retfærdighed. Jeg vil derfor altid elske ham, men jeg vil tillige, at mit Folk skal elske ham.,,

Fridlev, uden at kiende de Svagheder, som overfalde smaae Siæle, eller de Fristelser, som forvilde den Letsindige, var nu næst Kongen den ypperste i Landet, men tillige den elskværdigste. Alles Hierter bleve vendte til ham, fordi han viste sig som Menneskeven imod alle.

23

Kongen havde sadt ham til at være Folkets Talsmand, og han var det med al den Ædelmodighed og Oprigtighed, Ædelmodigheden selv kunde Viise. Aldrig savnedes hans Omhu for det almindelige Beste: Han afskaffede alle de Misbruge, Griper havde indført; han ophjalp de forfaldne Sager: han banede nye Veie for Vindskibelighed. Gudsdyrkelse og Sædernes Lov, som Griper vilde forføre Folket til at forkaste, søgte han med Nidkierhed at gjøre dem allerhøyst vigtig. Alle hans høye Bestræbelser gik til Lyksaligheds Maal, hans Ædelmod allene havde ingen Grændser. Men vi maa nøyere kiende hans fortreffelige Egenskaber; vi maa see ham i nogle af de ypperlige Optrin i hvilke han til Cimbriens Lyksalighed, lod sine fyrstelige Dyder skinne.

Prindsens Iver for Religionen var saa vigtig en Grund til alle hans øvrige Dyder, at han troede, disse vare forgiæves, naar de ved dette Lys ikke vare antændte. Han indsaar derfor med et vrist Øye, at uden Gudsdyrkelse var ingen Velsignelser at haabe. "Gudernes

24

Vrede er falden over Landet sagde han, fordi saa megen Lunkenhed har blandet sig i vores Gudsdyrkelse. Hvor ville et Folk som glemmer de helligste Pligter, vente nogen mild Omsorg fra fortørnede Guder? Ney! skal Jorden og Havet give sin Grøde, og Grøden sin Velsignelse; skal Vindskibelighed høste sin Frugt, og den Arbeidende mættes af sin Løn; skal de forsvundne gode Tider betræde igien vore Grændser og udbrede Held og Lykke for Landets Børn; saa bør det os at tilbede det Væsen, fra hvem al Gode kommer; saa bør det os ved vore Bønner og vore Idrætter, at gjøre os tækkelig for den Allgode, og værdige til hans milde Velgierninger.,, Saa talte Fridlev, og ved sit eget gudfrygtige Exempel, gjorde meere til Folkets moralske Forbedringer, end tusinde Love kunde gjøre. Folket gik i sig selv. Opmuntret af Fridlev og rørt ved hans kraftige Tale bleve de vaer, at

25

det ikke var een udmattet Natur, som nægtede Jorden sin Virkning, heller ikke tilfældige Hendelser, som forvolte de almindelige Misheld; Men Utaknemlighed mod de fortørnede Guder, som holdt Velsignelsens Haand tilbage.

Prindsen elskede Mennesket, men han havde en Kræfter nok til at anhøre al dets Kummer. "Det er min Medskabning sagde Fridlev, dets Trengsler rører mig, og mit ømme Hierte taaler ikke al denne Ynk. Skulde mine Øyne flyde af Sorg over mine lydige Brødre? Ney! men om Taare skal rinde og væde mine Kinder, skal det være Glædes Taare over den Lykke, at have forebygget deres Elendighed, og fundet Raad for deres Trang førend de bad. Det er en af en Fyrstes fornemste Pligter at elske sit Folk; men han maae elske det af et glad Hierte; og hvorledes skulde han da kunde taale at see det nedtrykt af Trængsler? Den kierlige, den ømme Fyrste bør altid

26

erindre sig at han lever for Folkets skyld og Folket ikke for hans. Det bør bedrøve ham at høre dets Mangler, men ikke det allene: Han bør tillige med den mueligste Omhyggelighed oplede de Kilder, som kan afhielp Manglen, og Viise, at dem, som adlyde og ære ham som Børn, vil han gjøre al det for, som staaer i en Faders Magt. Hvor mange tusinde Aarsager finder han nu ikke, som forbinder ham at sørge for deres Gavn, der love sig Hielp og Beskyttelse fra hans Zepter! Disse naturlige Forbindelser, disse ømme Bevæggrunde har længe siden gjort de følebareste Indtryk paa min Broders Kongens Hierte. Hans daglige Ønsker er, at kunde bønhøre et hvert Suk, som trænger frem for hans Trone, at opfylde sit Folks fornuftige Ønsker og tilvinde sit Rige den almindelige Lyksalighed, som er Øyemerket af alle hans kongelige Bestræbelser."

27

Der havde i nogle Aar været Misvæxt i Landet og Brødmangelen blev stor. Kornet var stegen til en utaaelig Priis og det som værre var, det var neppe at faae for Penge. En almindelig Jammer hørtes derfor fra alle Kanter i Riget, i sær fra den nordligste, hvor Trangen endog var saa stor, at man skallede Barken af Træerne til Brød. Dette gik Fridlev til Hierte. Han lader Eftermaalinger skee i Kongens Forraadshuuse, han sammenregner, hvad Kongen behøver til sin Tieneste, og finder at 7000 Tønder Brødkorn kan undværes. Nu blev Prindseu glad: Saa skal dog saa mange Siele blive mættede med Brød, sagde han, og strax skrev han Rigets Rentemestere følgende Brev til:

Ærlige og Nidkiere Mænd Kong Frodes troe Tienere!

"Kongen vil, at de overblevne 7000 Tønder Brød-Korn fra Forraadshusene, strax og uden mindste Ophold, skal komme hans

28

fattige Undersaatter til Hielp, saaledes: at det halve skal sendes til de Nordlige Lande,

og den anden halve Part forblive her. Til den fattige Almue i Hoved-Staden, kunde vel 2000 Tønder behøves, men til de Cimbrers Land, hvor Nøden skal være stor paa visse Stæder, maae de 1500 Tønder gaae. Kongen vil, at Kornet skal selges for en taaelig Priis; thi ellers er det de Trængende til ingen Hielp eller Nytte. Det var da vel best, at det her paa Stædet blev solgt en Trediepart ringere end Landekiøbet er, og det i smaae Portioner, som sædvanlig pleyer at skee. Jeg overlader dette til Rentemesternes gode Omhue, og er forvisset om, at denne Hielp besørges strax til de Nordiske Stæder, hvor Folk dør af Hunger, saa hverken Kongen eller vi andre længere kan taale at anhøre al denne Jammer; ja om Kongen end skal give dem Kornet til Føde, maae han gjøre det; thi Mennesker have dog en stor Værdie.,,

Fridlev.

29

En stor Lindring for de Nødlidende, men ikke tilstrækkelig nok. Prindsen indsaae det; han havde allerede forud veyed Landets egne Kræfter, og fundet dem i denne Kornmanglende Tid, for svage til at underholde Dets Indvaanere: han taler med Kongen, forestiller den almindelige Nød, giendriver de Egennyttiges Indvendinger, og nu blev det tilladt at indføre Korn fra fremmede Stæder, for at forebygge Hungers Nød. Dette var vel imod Landets naturlige Fordeele, men Prindsen lod de ringere vige for de større. Det er bedre, sagde han: at Landet taber noget af sit Sølv, end en eeneste af sine Borgere. Jorden giver Sølv et igien, men mon al Verdens Sølv kan erstatte et Menneskes Tab.

Nogle egennyttige Raadgivere havde engang givet et Forslag ind til Kongen, om Frihed til blant Jorddyrkerne at indføre en vis skadelig Drik, hvilken de selv kunde tillave. Deres Forslag var ledsaged med en Hoben Skingrunde, som gjorde det ved første Øyekast gavnligt, Prindsen hører, at dertil vil medgaae

30

en anseelig Deel af Landets Korn; han husker paa Mangelen; han veyer den enkelte Nytt mod den almindelige Skade, og finder den sidste af en uendelig større Overvægt. Men, siger Fridlev, efter at Raadet næsten havde samtykket Forslaget, det skulde skade min Broders Børn paa deres Sundhed, og Brød-Mangelen skulde blive end større. Den Eenfoldige kiender ikke sin egen Ulykke, men det bør os at afværge den.

Men det var ikke alleene dem, som boede nær omkring ham, hvis Trængsler bleve lænede ved Prindsens Omsorg; det nordiske Folks Kummer i sær laae Fndlev om Hiertet, saa meget mere som de ikke altid personlig kunde andrage deres Nød for Tronen. Prindsen kiendte dets naturlige Tilbøyeligheder, og vidste at det i Troskab og Kierlighed for deres Konge og Fædreneland eftergav ingen Folke-Slægter; han vidste tillige, hvor lyksaligt det var for en Fyrste at eye saadanne Undersaattere, og hvor vigtig en Sag det var for Fyrsten, at disse Pligter vare Folket altid lige saa hellige som be-

31

hagelige. Disse Dyder besad Nordfolkene, men Prindsen saae endnu flere hos dem: De vare skikkede til store Ting, muntre og kiække; ikke forkiælede af Modevanerne, eller dorske af Vellyster. De arbejdede i Gruberne og i Skovene, og en stor Deel nærrede sig af Fiskerier og Søefart. Man skulde derfor have tænkt, at dette Folk blev opdraget i Uvidenhed, og maatte være et Haardt og uslebent Folk; Men saa stræng Naturen havde været mod deres Land, saa hærdede de vare blevne ved dens strænge Love, saa bøvelige vare de at gjøre sig de Sæder bekjendte, som udmærker Mennesket og gjør ham sit Fortrin værdig. Ingen Slægt paa Jorden kunde gjøre sig meere elskværdig end Nordlændingen: han forenede Snildhed med Vittighed, Vittighed med Munterhed, og Munterhed med Forstand, og i alle hans Handlinger end og til den ringeste laae altid en Klygt forborgen, som vidnede om hans Duelighed og hans Klogskab. Man saae derfor Høy-Skoeler i Stæderne, som frembragte Mestere i Skiald-Konsten og i mange høye Videnskaber. Landet frembragte Heldte

32

af det mandigste og klogeste Slags. Disse og fleere Dyder kunde ikke andet, end skinne stærk i Fridlevs Øyne. Men, saa opmærksom han var over deres Fortienester, saa øm blev han over deres tunge Kaar. „Ere disse, sagde Konge-Sønnen, ikke og min Broders Børn, hvi skulle de da ansees som Stivbrødre af Cimberne? De har elsket mine Fædre, de skal og elske min Broder; thi jeg skal snart overbeviise dem, at hans Omhue fortienet det.

Hungers Nøden tog mere og mere til blant disse Nordiske Indbyggere. Prindsen vaager og optænker Raad; men han vil tillige, de skal tænke, som Kongen har sat til at sørge for Landets Gavn. Det gielder om Hielpe-Midler, det gielder om de beste og de mueligste. Han skrev Raadet til:

Ædle!

„Nordlændingernes Tilstand er mig aldrig af Tankerne; nu i Aar er jeg bange for Hunger igien, da Sæden slaaer feil, hvad Raad skal man finde herimod? og hvorledes

33

skal man faae Kiøbmændene til at have Forraad, og besørge Indførselen? hvad skal de gjøre, og hvad maae Kongen gjøre?"

Fridlev.

Hvor megen Omhyggelighed, og Kierlighed, og Forsigtighed, er ikke skiult under disse faa Linier! Men, det blev ikke derved: Prinsen var utrættelig i sine Bestræbelser. Jo meere hans Frygt voxte, jo meere søgte han at overvinde den. Han kiendte ingen Grændser for sine ædelmodige Hensigter, men han taalte heller ingen Forsagthed eller Lunkenhed hos dem, som havde Pligter for det almindelige at opfylde. Aldrig kunde nogen være større Hadere af Dorskhed og Efterladenhed end Prinds Fridlev var. Forsømmelse i Embeds Forretninger var ham derfor utaaelig; men var Egennyttens foreenet med denne, da først kunde den milde Fridlevs Hierte røres til Vrede.

Det er ikke at beskrive den særdeles Omhue, han bar for Nordlændingernes Gavn. Vi bør see Beviiserne, og deraf vil vi fornemmelig lære at

34

kiende ham som en ædelmodig Prinds, og en nidkier og sand Ven af sin Broders Folk, der taalte ikke, at Uret og Fornærmelse, Dorskhed eller Forsømmelser skulle lægge Vægt til Folkets Besværligheder, og gjøre Dem deres trængende Kaar endnu tungere. Følgende Breve, som Fridlev med egen Haand Tid efter anden tilskrev

Bestyrerne over de nordiske Sager, vidner om denne hans utrættelige Iver og Omhue for dette Rige. Saa lydde de:

Ædle Mænd

Kong Frodes troe Tienere!

„At Bevarerne over Landets Guldgrube alleene ved et Laan, og Papier-Myndtens Formeerelse, kan hielpe Nordlænderne, er mig en rædsom Tanke; hvorfor jeg endnu vil bede Dem mine Ædle! at tænke til alle Sider, om intet andet Middel kan udfindes. Jeg hører at Sæden tegner sig got paa de fleeste Stæder i Riiget, Guderne være derfor velsignet. Jeg formaner Dem derfor Ædle! at de blive sikker herom; saa og faaer Efterretning om, hvor Mangelen er at befrygte. Thi

35

da kan Deres kloge Omsorg i Tiide hielpe paa mange Stæder. De har ret mine Ædle, at Kongen ikke kan føde et heelt Rige, og at Kiøbmændene burde at sørge for Indførselen; men Undersaatterne maae ikke døe af Hunger, og De veed jo, at i Nordlandene saavel som her, haver endeel af Kiøbmændene hverken Indsigter eller Drift. Alt gaaer efter den gamle Slendrian. Hvad ere de største iblandt dem vel andet end formuende Anskaffere. I Stæden for at indvinde Staten Penge, søge de kun at vinde ved Kongen, ved Handels Sælskaber og saa viidere. Kan De vel, mine ædle! have større Prøver paa de nordiske Kiøbmænds usle Tilstand, naar de troer, at de 3500 Tønder Brødkorn (hvorom jeg forleden skrev Rentemesterne, at Kongen vilde forstrække Nordlændingerne med, af sine Forraads Huuse) har forstyrret deres lille Handel? At true de nordiske Lænder med at tabe Indførsels Frihed fra fremmede Stæder, er et utilstrækkeligt og farligt Middel. Men jeg vil fore-

36

slaae Dem et andet: at true Kiøbmændene med at tabe deres Friheder, naar de ikke hver efter sin Handling og Formue, inden en vis Tid anskaffe et vist Qvantum Korn, og at bekientgiøre tilligemed dette for det heele kiære Nordiske Rige, hvad Kongen har giordt og hvad hans Raad har giort. Kiøbmændene maae og lære, de har Pligter. Endelig maae jeg lægge Nordlændingerne paa Deres Hierte mine Ædle; og paa det inderligste anbefale de klogeste, hurtigste og kraftigste Midler; thi man maae troe, at dette brave Folk rører paa det ømmeste mig, som Kongens Broder. Har De Omsorg derfor mine Ædle, hvor langt større bør da ey min Bekymring være.,,

Fridlev.

Ædle!

"Deres Omhyggelighed kiender jeg, og skal vist skønne derpaa. Vanskeligheden i at ophielpe Nordlandene, føler jeg, men just derfor er jeg uroelig; dog ved Guds Velsignelse haaber jeg, at vor Flid og Omhue skal

37

Tid efter Tid udrette noget. Hvad De mælder om de Kongelige Indkomsters Nedsættelse, føler jeg Sandheden af, og veed, at een fornuftig Anvendelse af nogle Summer der i Landet vilde forsikre, ja formeere Kongens Indkomster; men just fordi dette hører til de store Skatte-Sætninger, vil der nok vanskelig skee hos os. Korn-Skipperne bør sælge i Smaat og Stort, ligesom de det vilde. Kiøbmændene maae baade lokkes og drives til at lade Korn komme. Korn-Handelen paa den nordlige Kant af de Ryssers Land, er, som jeg troer, aaben for alle, og alleene uvandt for vore dorske Kiøbmænd. Ja! jeg forsikrer Dem mine Ædle, at dersom Nordlændingene skal ræddes og hielpes, maae de selv, uden at spørge sig for hos Vankundige og Egennyttige, af en sand Kierlighed til deres Fæderneland udarbejde en Plan til dette Riges Frelse, og mægtigen sætte den i Værk.,,

Fridlev.

38

Ædle!

"De Efterretninger De har givet mig, har været mig meget kierkomne; hvad det til Nordlændingerne ankomne og bestemte Korn angaaer, da vilde De mine Ædle, saavidt det hører til deres Omhue, vaage over dets rette Brug og Uddeelelse, og see Betienterne skarp paa Fingerne; thi ofte er det heri gaet meget urigtigen til. Berg-Almuen paa Sølvværket har vel deres sædvanlige Andeel? kunde man dog ikke udfinde noget Middel til at forspare til Udsæd Landets Havre, som den beste for dets Luft-Egn? Jeg seer Vanskeligheder, men man maae arbejde imod dem. Ach! hvor kunde meget Ont afværges for dette Rige, naar Betienterne vare som de burde. De maae dog tilmelde mig, Ædle! hos hvilke der i denne Tid findes en

retskaffen og ærlig Fliid. De Stæders Kiøbmænd, som viiser Iver og Kierlighed for Fædernelandet, maae derfor, ikke alleene tilskrives naadigen, men endog viises Gunst, om De mine Ædle hertil kan udfinde noget.

39

Sølvværket er mig aldrig af Tanker; De, som ere satte derover, maa opmuntres. Dersom Egennytte og Ureedelighed skulle legge Hinder for Kongens Hensigt, haaber jeg, at Gud til Hævn aabenbarer det.,

Fridlev.

Ædle!

"Jeg sender Dem herved et Klagemaal fra de Jarlsbergiske Bønder. Jeg tilstaaer, at den Udpantning for Skatter, som her tales om, er mig u-udstaaelig, og Rættens Fornægtelse er Himmelskrigende; Mine Ædle veed Kongens Villie, thi det Onde skal og maae engang ophøre, og her maae andre Raad. Jeg beder Dem paa det alvorligste at undersøge disse Slags Sager; thi jeg kan ey vegre mig at tage Deel i denne de Fattiges Sag."

Fridlev.

Ædle!

"Det er Dem vel i Minde, at Bønderne i Jarlsberg havde, ved deres udsykkede Mænd, klaget over de dem paalagde utaalelige Skatter, som de ey vare eller havde

40

været i Stand til at betale og udreede, hvorover Betienterne havde udpantet dem, og sat een Deel af Pandtet til Forselgning. Kongen, som har indseet Bøndernes Uformuenhed, har derfor befalet, at de udpantede Sager skulle leveres dem tilbage, og Fordeelen af de allerede solgte igien betales dem, til hvilken Ende en Gienpart af Udpantnings og Forsælgnings Forretningerne skulle gives dem. Dette var Kongens Villie. Da de udsykkede nu kom hjem, havde Betienterne imidlertid indsendt deres Forretning, og formeente, at de derfor nu ey skulde meddeele Bønderne samme. Over saadan Gienstridighed, som Høylig har fortørnet Kongen, er det Kongen herved befaler dem mine Ædle! 1.) Endnu denne Dag at tillægge disse Betjente den Befaling strax at efterkomme Kongens Villie, og 2.) at lade disse ulydige Betientere uden videre Forespørgsel, for deres Overhørighed, paa deres Emdede tiltale. 3.) At lade denne her givne Kongens Befaling for Almuen paa Tingene bekjendtgjøre,

41

og venter jeg at de mine Ædle! endnu i denne Dag efterkommer denne Kongens Villie.,

Fridlev.

Ædle!

"Angaaende den Mængde Ansøgninger og Beviiser, nogle Norlændinger har indgivet til Kongen, har Kongen tegned sin naadige Villie; at disse Bønder formedelst de dyre Tider skal hielpes saaledes at de kan bestaae, nemlig: At det maae tillades dem at hugge i Kongens Alminding, thi Skovene maae ikke freedes og Folkene forgaae. Bønderne kunde og vel eftergives. De vilde nu mine Ædle besørge det fornødne. Jeg ønskede at viide, om de ikke har efter deres Forslag formeeret Ligge-Dagene for Korn-Skibene til Almuens Beste; Ligeledes ønsker jeg mig Underretning, hvorledes Høsten tegner i Aar i de nordisse Lande.,

Fridlev.

Ædle!

"Jeg har Aarsag at troe, at det udpantede Tøy fra Bønderne i det Jarlsbergiske

42

endnu ikke er dem tilbageleveret, efter Kongens Dem tilsendte Befaling. Hvad man ved saadan Overhørighed maa tænke, kan enhver vide; men Betienterne skal vist lære at lyde, og lade Almuen nyde Lov og Ræt. Endnu har jeg fra en ærlig og upartisk Haand erfaret, at overalt i de nordiske Lande er det ikke saa meget Skatterne, som Betienternes ildesindede Medfart, der plager Almuen; derfor er det at jeg i Sommer har begiert af Dem, at De vilde forfatte en Liste over Almuens Udgifter, hvilke de ere, og lade Afgifterne til Kongen hæve til en anden Tid, end den Betienterne er fastsadt. Her maae Raad mod al dette Onde, og dette kan der blive Raad imod, og skal ogsaa, med den Høyestes Hielp; thi Gud, Kongen og dette mine Fædres gamle og troe Folk, skylder jeg, indtil det yderste, at gjøre alting for. Jeg har endnu i Dag haft de

tilforladeligste Efterretninger fra den nordlige Deel, at Sæden paa Marken er bortfrosen, og til Deels formedelst vedholdende Regn, Ind-

43

høstningen meget hindret. Dette melder jeg Dem ædle, paa det De inden to Dage gaaer til Ende, kan indkomme med muelig Forslag imod dette saa farlige Onde. Jernværkerne have ey endnu faaet deres Friheder stadfæstede, hvilket forundrer mig; De vilde derfor være betænkt paa at see denne Sag med det første tilendebragt.,

Fridlev.

Ædle!

„Begge de til mig indkomne Efterretninger har jeg med største Fornøjelse læst, og jeg forsikkrer Dem mine Ædle, at Deres Nøiyagtighed og Omhue fortienet al min Roes. De Nordiske Kiøbmænd maa viises et Naadestegn. Lad os fordoble Mod og Flid i disse besværlige Tider, og holde Styr paa alle Undertrykkelser. Bliver ved mine Ædle at arbejyde med mig paa at befordre Kongens Hensigter, og ophielpe dette kiere Rige.“

Fridlev.

44

Saa nidkier, og med saa megen Omsorg tog Prindsen sig af dette Rige. Det var ham om at giøre, at redde det fra Undertrykkelse; det var ham magtpaaliggende, at bringe det i den lykkeligste Flor. Griper, sagde han: Har maaskee af Lunkenhed for Nationen søgt at giøre dem ligegyldige for min Broder, og tillige med deres Fortienester dulgt deres Trang; men jeg skal destomere søge at befordre deres Gavn, og giøre mig en Ære af at være deres Talsmand. Ved mig skal deres Fortienester og Dueligheder blive ophøiyed, og erhverve dem de beste Fordeele, min Omhue formaaer. Ikke skal de, næst Guddernes Bistand, blive nødsaget til at klage over Frodes Forsorg efter denne Dag.

Nu begyndte en nye Ild at opvarme de kolde Nordlænder. Og de mærkede en Straale fra Tronen havde antændt den. "Er det Konge-Sønnen, sagde De, som saa længe har været skjult for os, der taler Folkets Sag

45

for sin Broder Kongen? Er det Fridlev! den dydige og elskelige Fridlev! — hil være Dig o Prinds! og velsignet det Blod, som flyder i Dine Aarer. Du er værdig det Stad, Du beklæder, og værdig af flere Aarsager, end den Din Herkomst nævner. — Vi vil frygte Dig — men af Kierlighed. Vi vil ære Dig — men af sand Høiyagtelse for Dine, Dyder. Vi vil adlyde Dig — men som Børn, der elsker Dig tillige. Sid altid hos Din Broder, vor Fader, og lad ham i Din Omgang finde Erstatning for al det Tab, hans Kongelige Mildhed har lidt, af uværdige Yndlinge. Styrk ham, den bebyrdede Konge, med alle Dine ædle Raad, og lad en fornuftig Glæde fordeele hans Bekymringer, at han maae leve og føre sit Zepter heldeligen over sit Folk, til Velsignelse Baade for Sig og Dem. Du er ikke allene, dyrebare Konge-Søn hans Broder, men endog hans Ven. O! bliv den altid og bliv den eene; thi af dette Venskabs Baand kan Landets Børn love sig Lyksalighed, og Tro-

46

nen altid finde sig befæstet. Gudderne selv skal knytte det, velsigne det med Kraft, og fornøye sig over dets Varighed. — Prinds! ja velsignet være Du Fridlev! og alle Dine vise Bestræbelser. Vi glemme Dig aldrig. Tak for alle Dine Velgierninger. Tak for alle Dine gode Raad, Du nedlegger for os hos Din Broder Kongen. Tak for Din besynderlige Yndest, med hvilken Du har oplivet os. Kan Troeskab, og Lydighed, og Kierlighed, være Dig, som vor Talsmand, behagelig, saa skal før vore uhyre Steen-Klipper, hvis Fødder fastner i Afgrunden og hvis Toppe Helser Skyen, smelte som Vox for Soelen, førend Du skal savne disse vore rene Hengivenheder. — Har Du ikke endogsaa villet opmuntre os, til at dyrke de høye Videnskaber, og oplivet vore Lærde ved Din Gunst? Troe kun da, at ved Din Omsorg skal ogsaa disse, under den koldeste Luft-Egn blomstre, og modnes til Ære for Dit Navn. Og Tak være Dig for denne Gunst! nu skal vi ikke mindre, end vore Brødre, under Din Be-

47

skyttelse, kunde haabe, ar blive elskede, fordi vi søge at blive duelige og nyttige Borgere i Din Broders Stat. Selv det Baand, som Du saaledes har draget os nærmere til Dig med, og hvorved Du har forsikkret os om at fyldestgiøre vore fornuftige Ønsker, skal blive uopløselig, saa længe der gives Folk i Norden, som kan prise Dyder og skiiønne paa Velgierninger.,

Een af Konge-Fædrene, jeg troer den tredie for Frode, som med Tilnavn kaldes den Velgiørende, havde blandt andre priselige Foranstaltninger, oprettet en Stiftelse, i hvilken fattige og faderløse Børn skulde opdrages til nyttige Borgere i Staten. En Stiftelse, som siden er bleven understøttet af de Ædelmodige i

Landet, og forøget med saadanne Velsignelser af Gaver, at den endog til de sidste Tider kunde have seet sin Varighed. Der vare Lærere satte, som skulde danne de Unges raae Sæder, og indprente dem de første Begreber til at blive fornuftige og dydige; der vare Forstandere, som skulde skiønne paa deres Beqvem-

48

hed til verslige Handteringer, og sørge for deres Befordringer i Verden; og Eftertiden saae en duelig Borger efter en anden, som ved dette Velgiørende Middel var reddet fra det Mørke, i hvilket Usselheden og Elendigheden havde fængslet deres spæde Alder. Var dette ikke en priselig Stiftelse? Og dog var en Griper grum nok for at oprykke den, og at lukke Godgiørenheds Dør i for saa mange tusinde hielpeløse Siæle. Han skielvede ikke over at Forbandelsen hvilede paa den, som vovede at ophæve Stiftelsens Love. Men han skielvede ikke for Guderne selv, hvor meget mindre for de Ting, der vare oprettede dem til Ære. Fridlev, og ikke Griper er nu Kongens Raadgiver. Ømhed og Mildhed, og ikke Haardhed og Følesløshed hersker ved Tronen. Den dydige Fridlev kiender det menneskelige Livs Vilkor; kiender de sørgeligste, og føler dem; føler dem, og finder tillige Gudernes Velbehag i at gjøre dem taalelige. Han har grandsket Fyrste-Pligterne og kiender sine egne til de allermindste. Den ufleste blant Mennesker veed

49

han, er hans Medskabning, og dens Forsorg er ham derfor dobbelt dyrebar, fordi han tillige veed sine Pligter som Folkets Talsmand. Hvorfor skulde disse fattige Siæle, tænker han, udelukkes fra Mildheds Boelig, savne Godgiørenheds Haand, og nægtes at blive duelige og gode Mennesker? Mon de ikke ere skrevne paa Forsynets Roulle, og mon de omsonst er betroed til vor Forsorg? Visselig ikke! De ere betroede os i viise Hensigter, og vi ere Himmelen ansvarlige for dem. De gavne os maaskee ligesaa meget som vi dem; thi hvor store Dyder opvække de ikke, og bringer os til at øve? Ædelmod, Ømhed, og Menneske-Kierlighed ere avlede af den Fattiges og Trængendes Suk; og hvor naturligt er det ikke at røres, naar endog de lallende Læber tale Kummerens Sprog. Fridlev gik til Stiftelsen, og med Glædes Taare oplukkede paa nye Godgiørenheds Dør. — O hvilke Bevægelser, hvilke rørende Forestillinger, foregik en i denne Time i Fridlevs Hierte! —

50

Vindskibeligheden havde i forrige Tider erhvervet Landet een fordeelagtig Handel, som strakte sig endog til de yderste Grændser af Asien, og de andre Verdens Parter. Mange Omstændigheder havde foreened sig for at gjøre den vaklende. Tvistigheder vare opkomne, som snart kunde have nedrevet alt hvad tilforn var opbygget, og det kunde have kommet til største Skade for det Almindelige, om Friedlev ey havde lagt sig der imellem. Prindsen lader sig give et Begreeb om Alt. Han veyer de opkomne Stridigheder, han tilsidesætter de herskende Fordomme, han fæster Øyet allene til det væsentlige, og indseer, at Eenighed allene bør være det Baand, som skal holde Alt i den tilbørlige Ligevægt. Og nu giver han sit veloverlagte Raad tilkiende for dem, som forestod denne vigtige Handel; anbefaler dem, med ufortrøden Lyst, at fortsætte deres Bestræbelser, og at holde over den Eenighed, der er Siælen i Selskabet; med den ømmeste Flid og den beste Klogskab, at indrette Handelen, ikke for enkelte Personers, men det Almindeliges

51

Beste; og endelig i de mildeste Udtryk lover sig de rigeste Fordeele af deres eenige Virksomhed. — hvor skulle vel Friedlevs Raad ikke gielde? Disse Opmuntringer kunde ikke andet end virke den fuldkomneste Eenighed, og de vare nok for Selskabet, for gandske at underkaste sig hans Villie. — Et fornuftig Raad af en dydig Prinds er den Klippe, ved hvilken et Folks Forhaabninger kan fæste sig, og den Grund, af hvilken tilkommende Velsignelser skal udspire.

Sygdom var falden paa Qvæget, og grasserede stærkest paa den store Øe, som blev kaldet Cimber-Landet. Svagheden var smitsom og Qvæget døde bort. Hvor menneskelig Hielp kunde hindre Sygdommens Udbredelse, der maatte ingen Forsømmelse have Sted. Prindsen vaager og vil og de skal vaage, som ere betroede Opsigten i de enkelte Deelee af Folkets og Landets Beste. Han faaer Efterretning om de Anstalter Overopsynsmændene havde føyet mod denne fordærvelige Landeplage. Han fornøyer sig over de brugte Forsigtigheder, og skrev dem følgende Brev til:

52

Ædle!

"De gjorde Anstalter mod Fæe-Sygen, glæder mig meget, og jeg haaber fremdeles mine Ædle! at de afgiver skarpe Befalinger til vedkommende Betiente der i Landet, hvor Sygdommen yttre sig, at de gjøre deres Pligt, og at de straffes, som ved Land-Prang og sligt udbreder Smitten. Betienterne maae iidelig vækkes; thi at de sove hos os, og at Lovene ligge uden Magt, veed De mine Ædle gandske vist.,,

Fridlev.

En af de Byrder, som trykkede Cimberne meest, var den Skat, som var paalagt Folket til Landets Gields Betaling. Prindfen føler den, og føler den med de ømmeste Ønsker at kunde lindre den. Længe grundede han paa Formildelser, i det mindste for den Hob, som Kummeren trykte. "Hvor skulde det dog glæde mig, sagde han, om jeg kunde finde Raad mod denne saa nødvendige

53

Byrde! med hvor glad et Hierte vilde jeg ikke lette den af al Folkets Skuldre! Men skal Gielden ikke betales? Bør Kongen min Broder ikke opfylde sine Fædres hellige Løfter? Min Fader, som troner nu blandt Guderne (thi han var vist een blandt de ædelmodigste og frommeste Fyrster) Min Fader, har gjort Gielden, det er sandt; men af hvad Aarsager? Man nevne ham som den ømmeste og kierligste Fyrste mod sit Folk, og finde saa Aarsager nok, som gjør det retfærdigt for ham, at gjøre Gielden, og billigt for os at betale den. Fredsommelig var han, den Gude-Ven! og om hyggelig, og oprigtig mod sit Folk Hvo iblandt de Retsindige veed ikke, hvor mange store Vanskeligheder denne Menneske-Ven havde at overvinde, for at beskytte sine kiere Undersaatter, og befordre den almindelige Roe, og tilsidst

54

en farlig Fiende, hvilken han i de sidste af hans Regierings-Aar maatte opkalde sit Folk til at gaae i Møde. Kunde man endnu spørge, hvortil saa store Summer er medgaaet, som de ere, for hvilket Landet er gieldbunden? Jeg siger: sagde Fridlev, kunde man spørge herom, og tillige med Uskiønsomhed erindre sig alle hans Velgierninger, (hans Minde være derfor evig helliget) hvis Anlæg gjorde saa betydelige Fordringer paa hans Kongelige Kasse? Det var unaturligt og passer sik ikke paa de sindige og fornuftige Cimbrer. Og gjorde Kongen saa meget for sine Børns skyld, hvor billigt da for Børnene at opfylde en saadan Faders Løfte. Jeg kiender deres Villie, men føler tillige deres Mangler. Ak! hvor tilfredsstillet skulle mine Ønsker dog blive, om Raad kunde opfindes til at formilde disse trykkende Byrder, og gjøre dem

55

mere taalelig for dem at bære?., Saa

tænkte Fridlev og grundede selv paa Midlerne.

Stor var Manglen iblant Cimberne, men langt større iblant Nordlænderne. Prindsen vidste Almuens Nød; han saae Umuelighederne for dem, som et vanheldigt Aar efter et andet gandske havde nedtrykt, at kunde udrede, den paalagte Skat til Landets Gields Betaling. "Tænk ikke, siger han til Kongen at dine troe Nordlænder ere uvillige at opfylde deres Pligter mod dig; jeg kiender dem; men hvad vil man fordre af dem, som intet har? Og hvad skal man tage fra den, Kummeren trykker? Usselt og fattigt er disse dine kiekke Undersaatter, de have Villie, det veed du, Men Ævnen er borte. Viis Naade mod dette betrængte Folk, og opmuntre dem ved dine Mildheder. Frietag

dem fra Skatten, og de skulle leve; frietag dem fra Skatten og du skal samle mere ved deres frievillige Afgifter til din Gields Betaling, end det Tvangen for-

56

drer af deres Fattigdomme. — Visselig, sagde Frode: Ved Guderne og mit Zepter! mit Folk maa ikke stønne under utaaelige Byrder, og savne min Omhue. Giv dem min Villie, og siig: At Frode vil ikke bedrøve sit Folk. Den fattige og uformuende Nordlænder skal ikke mere betale Geldsskatten; frie skal han være fra nu af. Men da jeg veed, han efter sit Fæderneland, og kiender sine Pligter; da jeg kiender hans Redebonhed, til at adlyde mine Befalinger, saa, i Tillid til hans Troeskab og oprigtige Kierlighed for mig og mit Rige, hvorpaa han ved alle Leyligheder har viist øyensynlige Prøver, saa skal det beroe paa Folkets egen frie Villie, om og hvad enhver, efter sin Ævne aarligen vil erlegge, til Gieldens Afbetaling, som trykker mine Stater.

Ingen, som personlig havde Adgang til Prindsen, maatte gaae bedrøvet fra hans An-

57

sigt. Hans ømme og fromme Hierte taalte det ikke. Med hvilken sagtmodig og venlig Haand modtog han ikke de Nødlidendes Klager! han Hørte dem, han eftertænkte Hielpen, og et Bifald, et Raad eller en Trøst var altid færdig fra hans Læber, for at tilfredsstille dem, der anholte om hans Gunst. Fridlev var vist ikke, som de der anhøre Folkets Raab, Skienker dem et løfteriig Smiil, vender dem Ryggen, og glemmer, med hvem de talte.

Frode satte Fridlev til Overopsynsmand over de høye Konster; thi hvor skulde Fridlevs Dyder ikke skinne? Alle ville nu til Gefal for den Mand, det var sat til at dømme deres Bestræbelser, gjøre sig hans Yndest fortient. Man stræbte, man søgte at overgaae hinanden, og det var dem Belønning nok, naar Prindsen med et fyrstelig Smiil havde værdiget et eller andet Arbeyde sit Velbehag.

Saa aarvaagen var Fridlev paa sin Post! saa øm en Omsorg bar han for det almindelige Vel! hans Virksomheder vare rettede til Folkets Lyksalighed, og hvor de viiste sig, saae

58

man, at Grunden til dem alle var Ædelmodighed. Prindsen elskede Mennesket, derfor laae dets Vel ham saa paa Hiertet; derfor standsede han aldrig i sine ypperlige Forsætter; derfor var alle hans Bestræbelser ledsagede med en ædel Skiønsomhed. Der mødte Hindringer, der mødte Forsømmelser, der mødte Lunkenhed; men Fridlev var utrættelig: Hans Nidkierhed virkede med Kraft, og overvandt med Held, og hans priselige Omhue opfyldte omsider hans Ønsker. Hvor kunde han andet end æres og ophøyes af alle dem, der levede under Frodes Zepter! — Men at opregne alle de Leyligheder, hvor Fridlev forenede den ædelmodigste Prinds, og det beste Menneske, vilde være ligesaa umuelig, som at afskildre enhver af hans Siæls høye Egenskaber. Prindsen var fuldkommen Selskabets Love bekiendt; han kiendte Fyrstens Pligter, men ogsaa Undersaattens. Enhver Selskabelig Dyd stod ham i et levende Minde, og han vidste hvormeget endog den Mindste bødte til at vedligeholde Orden, og befordre den almindelige Velfærd; derfor var hans Omsorg saa uindskrænket. Men saa ømt og ædelmodigt et

59

Hierte han bar til alle retskafne og dydige Undersaatter, som ved ædle Handlinger gjorde sig hans Yndest fortient, saa alvorlig viiste han sig mod dem, som formedelst Gienstridighed, Underfundighed, Egennytte, eller Lunkenhed, Dorskhed, Forsømmelse gjorde sig hans Gunst og hans Omsorg uværdig. Han drev paa Pligterne; deres Fyldestgiørelse var hans høyeste Omsorg; det til Virksomhed skabte Menneske maatte kiende sit Fortrin og giøre sig det værdig, men følge skulde det den Orden, i hvilken det tillige kunde forarbejde sin Lyksalighed. Saa tænkte Prindsen i det Heele, saa tænkte han ved enhver enkelt Leylighed. Ligesom han derfor søgte at afbøde de herskende Mangler, saa stræbte han og at afbyrde Folkets selvskabte Besværligheder.

Det var Udlændige tilladt at nedsætte sig i Landet, fremmede Skikke blev ved dem indført, endog saadan, som vare Cimberne unaturlige. Man begyndte at faae Smag paa det Nye og Afsmag paa det Gamle. Var det i Spiise, var det i Drikke, var det i Klædedragt, saa var Folket bleven saa indtagen af den frem-

60

mede Levemaade, at man skulde have anseet den stærke og haarføre Cimbrer, for en kiælen og qvindagtig østerlænding. Prindsen indsaae disse herskende Vaner, men saae tillige hvor skadelig det var Folket, baade paa deres Sundhed og Velfærd. Naar jeg laaner en Tanke til Følgerne, sagde han, saa seer jeg med Bekymring, at Folkets Formue tabes i Mangler, just som deres Lyster stiger i Yppighed, og at et sundt og kiækt Folk forvandles omsider til svage og feige Slaver af de daarligste Lyster. Han pønsede derfor paa Raad. Ikke vilde han Tvangsmidler skulde bruges mod disse tærende Sygdomme; indskrænkes maatte de, men med Lempe skulle det skee. Det var ham kun derfor om den mildeste Maade at giøre, paa hvilken det kunde skee. Kloge Mænds Raad bleve nu indhændte; men veye og prøve dem vilde han selv; Maadelighed og Tarvelighed, disse forjagede Dyder! skulde fra denne Dag af være hellige for Folket.

Men hvo kan opregne alle denne elskværdige Prindses Dyder? Vi fatte dem beste, naar vi

61

indslutte dem i denne Sandhed: At Fridlev havde en stor Siæl og et ædelt Hierte, at alle hans Handlinger stadfæster det, og vidner om, at Cimberne eyedte i ham den ædelmodigste Prinds, og Fyrsterne det værdigste Exempel.

Jeg bør slutte denne Fortælling med en Tale, som en af Landets gamle Viise, der daglig var et Vidne til Fridlevs Handlinger, holdt i en Forsamling af Landets Børn, paa en af Cimbrernes Festdage:

"Opløft dig, o Folk til Cimbrernes Gud, med Lovsange og Takoffer for denne Dag. Frode lever, og Glæden smiler over al Landet. Frode lever, og Folket er lyksaligt. Retfærdighed har fæstet Zepteret i hans Haand, og Mildheder hersker paa Tronen. Landets Faderer Frode, Folkets Glæde hans Ære.— Stat op du Gamle og tilbed! lær den unge at bøye Knæ for Himmels Guder; og foreener eders Lov til den Evige: Lad Eders Raab trænge op for Alfaders Trone, og sukke tilbage, de forlorne Velsignelser. — Der er kommen en nye Dag over Cimbrien; en klar

62

Dag har giennebrækket de mørke Skyer, som omgave Landet. Op! og i ydmyge Tilbedelser gjører Eder Gudernes Yndest værdig. Frygter dem, frygter dem, og alle Godheders Fylde skal skienke Eder hvad i bede. Himlen selv skal hædre Frode Huus og sætte hans Stoel over Kongers. I hans Sønner skal han altid leve og hans Navn velsignes. Men selv skal han i mange Dage sidde paa sin Stol og dømmes sit Folk, ja saa længe

skal han Boe iblant dem og erhverve dem Velsignelser, til de graa Haar forsølve hans Tinding, og Alderen legger sin sidste Snee paa hans kronede Isse. O I Guder! giv ham Kraft og Viisdom, og Velsignelse til at fremme sin og sit Riges Lyksalighed. Hans Hierte være i din Haand, du Algode! og hans Villie efter din Lov. Gier ham til din Fortroelige, saa skal den ringeste i Landet blive igjen hans; thi har han ikke foret at være sit Folks Fader? Opløfter Eder o! I Cimbrer, og priser Gudernes Gud. Fyrig være Eders Toner, og nidkier Eders Lov; og da, da skal I føle hvad det er at være lyksalige. Ja! og ikke allene I: Selv den sildigste Eftertid skal gienlyde af Eders Fryd, og de sidste Dage svare: Frode lever blant os.— Men Fridlev! den ædelmodige Fridlev!— den beste Broder og den værdigste Ven af Frode! og— (o! giemmer al hans dyrebare

63

Værd!) den beste Ven af Folket og Landet. Velsignet være Han den beste iblant Prindsen. hvo var en Raadgiver, som Fridlev, og hvis Handlinger gjorde Menneskeligheden mere Ære? Hans Hierte er dannet ved Gudernes Hænder, og bøyeligt til at handle som De. Ømhed og Mildhed behersker hans Siæl, og Kierlighed troner paa hans Bryst. Han vil intet uden det Gode, men han vil det, fordi han kiender dets Værd. — O hvor mange store Kongers Blod løber i hans Aarer, og perler de Mildheder i hans Hierte, som har giort hin Verden saa lyksalig, og dem selv saa uddelige. De ere Fridlevs Mynstere, men han vil stræbe at overgaae dem. Stort er det hos en Fyrste at gjøre Got mod sit Folk, men større at gjøre det tillige dydigt, og det søger Fridlev at gjøre sin Broders Børn. Hans høye Bestræbelser er at fyldestgjøre Gudernes Villie; lykkelig derfor den som adlyder; ja salig er han. Derfor skal Velsignelser følge Fridlevs Idrætter, og himmelsk Hæder krone hans Vandel. — Opløft dig o Folk med brændende Tanker af Taknemmelighed og Skiønsomhed! — hvo bar et ømmere Hierte end Fridlev? Hvo eyede en frommere Siæl? Verden kiender ikke alle hans Fortjenester, og du o Folk! seer ikke alle hans ulignelige Handlinger, som Guderne har behaget, jeg skulde være

64

et Vidne til. Men mærkede du, mærkede alle I, som adlyde hans Broders Zepter, mærkede I alle hans Suk for at finde Raad for de Fortrængtes Kummer; saae i alle hans Taare, som den raabende Jammer fra alle Kanter i Landet presser af hans ømme Hierte; hørte I alle de gode Raad, som han daglig legger for Folket

hos sin Broder Kongen; vidste I med hvilken

utrættelig Iver han søger at befordre enhvers Gavn; Eders Hierte skulde smelte af Kierlighed til hans Person, og begierlig ønske ham Gudernes Liv; men det som endnu ophøyer ham allermeest, er hans iverfulde Omhue for Religionen. At frygte Guderne er Fridlevs høyeste Lyst, men han vil alle skal frygte dem. — O! hvor triumpherer Mennesket over Prindsen i hans gudelige Timer! Dyden til Ære, eyer Fridlev det ydmygste Hierte, og Mennesket til Ophøvelse, kroner Guderne derfor alle, hans Dyder med et saligt Velbehag. — Lykkelige Undersaatter, hvis Fyrste eyer saadan en Ven! lykkelig du o Folk! som har de reneste Aarsager at prise saadan en Prinds.,,

1

Idyller og Samtaler.

Kiøbenhavn, 1772.

**Trykt og faaes til Kiøbs hos August Friederich
Stein, boende i Skidenstrædet**

i No. 171.

Fortale. Glade og rolige Timer paa Landet have frembragt dette Foster. En Theocrit, en Virgil, en Pope, en Gesner har jeg søgt i nogle Idyller at efterligne; thi Segrais og Fontenelle bør ey komme i nogen Betragtning. Men udi de fleste haver jeg fulgt mit eget Genie, og som jeg fandt, at dem manglede det stille Sprog, den fine Stiil, den liflige Velklang, som egentligen efter Regler tilskrives Idyllen: saa besluttede jeg at føye dertil det Navn: Samtaler. Ja jeg har søgt i endeel af dem at foreene sammen noget af Idyllens Væsen, med Samtalens Hæftighed, Munterhed, Styrke, og undertiden Bidskhed efter Luciani Maade.

4

Hvorvidt dette mit Øyemærke er bleven opnaaet, overlades til andre at dømmе om. Udi de Stykker, som føre Græenske Navne, har jeg meere villet nærme mig den egentlige Idylle; men i de, som have Nordiske Personer, har jeg menet, at vore Forfædres Vildhed kunde og tillade mig at skrive noget stærkere. Maaskee nogle ville synes, at endeel af dem ere et Slags Fortællinger; Mig er det lige meget, hvad De ville kalde dem, naar de kun behage. De faa hist og her forekommende Vers haver jeg ikke ladet aftrykke, som man gemeenligen pleyer; men jeg meener dog, at de ere noksom betegnede, Deels derved, at der ofte forud tales om Sang, og deels derved, at hver Linie af Verset begynder med et stort Bogstav.

5

Brynhild og Haldan. Bryn. Her saae jeg sidste Gang min elskte Fridleif. Her svore vi hinanden ævig Troskab. Her fødte vi Mund til Mund. Mine Læber heftedes her til hans. Her var jeg hans. Ak var! Du Freya, Du saa vor reene Elskov; uskyldig smilte vi til hinanden; uskyldig, ligesom Du til Oddur. Alt er nu borte; Haab, Liv, Lyst,

Glæde. Skoven er ey mere grøn, Solen har tabt sin Glands. Dette forhen behage-

6

lige Stæd er nu fælt, og derfor mig kiært. Min Hiord vansmægter, mine Faar vantrives. Alting er ude. Freya, giv mig Fridleif igien, eller tag mig i Din Bolig.

(Hun sætter sig ned.)

Hald. Skiønne Brynhild! altid saa bedrøvet. Hvi stedse saa sorrigfuld. Ofte har jeg villet nærme mig, Ømhed for Din Smerte har afholdet mig. Udøs den i min Barm, den beste Geed i min Hiord skal være Din.

Bryn. Ak Haldan! Hiord, Geed, Faar, intet glæder mig mere. Behold

derfor Din Geed. Trøst haver ey Sted i mit Hierte. Fridleif er borte.

Hald. Fridleif? han, den raske, den uge, den muntre, den snilde Fridleif; han? var han Din?

Bryn. Ja, den elskværdige, den troe, den yndige, den bestandige Fridleif; han var (hun sukker). Grumme Ran, Du alleene er Skyld i, at han ikke er. Hvi

slugede Din Bølge ikke ogsaa mig. Hvi

lod jeg Fridleif fare alleene. Fælles dreve vi Faarene ud paa Marken; fælles joge vi dem hiem igien. Den Mælk, som de malkede, den drak Du. De Oste, som jeg

7

pressede, dem aad Du. Men disse glade Dage ere forbi, som en Røg ere de forsvundne. Ak at jeg havde fulgt med dig, i det mindste kunde vi da have døet i hinandens Favn, min Aand have blandet sig med Din, naar vore døende Læber havde

udstammet det sidste Farvel. Hvilke

fiorten Dage! Men see Haldan, see her Sporet af den elskværdigste unge Person. Tusinde Kysse gav han mig her, her i Freyæ hellige Lund. Hun saae det, og skinte da med dobbelt Klarhed, listende sig frem bag Træerne. (a) Tusinde Kysse giver jeg igien disse Fodspoer. Dog Skygge! Jeg raaber, mig svares ikke. Jeg sukker: ingen agter min Klage. Han, som agtede den, han som aftørrede mine Glædes Taare, Han som lagde mit Hoved i sit Skiød, han som levede for mig, han er død, borte, forloren, og jeg sidder her.

(a) Gemeenligen forstode vore Fædre Maanen ved Freya, men da de blandede Freya og Freyen sammen, saa kan det gjerne tillades en Hyrdinde, at gjøre Maanen til Freya.

8

Hald. Yndige Hyrdinde! Stor er Din Sorrig, men andre have fristet lige Skiæbne, ja vel grummere. Tillad mig at lindre Din, ved at fortælle min; min som langt overgaaer Din, og derfor bør sætte Grændser for Din Smerte.

Bryn. Hvorvel intet kan bringe mig til at glemme min Sorrig, saa tillader jeg dig dog at forsøge, om det er mueligt, at jeg i nogle Øyeblik kan sætte den til Side, for at høre paa Dig, Du guddommelige Skald. Tag Din Harpe, og stem dens højeste Toner.

Hald. I Bierge giver Gienlyd af Min Klage, Du Skov send min angestfulde Stemme tilbage, I Vinde hylér mig imod; Du Søe oprør Dine Bølger! Min Siæl bruser, hylér, hviner end meere i mig, Solen opstaaer, stolt reiser den sig af de blaae Bølger, i majestætisk Pragt triner den frem; Naturen leer den i Møde, klæder sig i sin spraglede Pynt, og dunster Balsom ud. Saa smilede Sigríd imod mig. Lyksalige Dage, I ere forbi. Korte, som Natten midt om Sommeren. Hastige, som Hvirvelvinden. I bortsmæltede, ligesom Sneen for Solen. Da trod-

9

sede jeg Odin selv i Lyksalighed. Ikke vilde jeg bytte med ham. Ak nu liig Balldurs Fader. Stor var din Smerte for Balldur. Større min for Sigríd. Du har Guddoms Kræfter; men jeg, jeg føler Mennesket alt for meget. Paa hine Høye, der sloge vi Haand i Haand; Odin var vort Vidne; Thor anraabtes om Hielp. Ved et naadigt Blink viste han sig. Et Blink, Billede af vor Lyksalighed. Vore Arme vare sammensnoede, to Siæle gjorde til een, Tankerne stode afmalede i vore Øyne, mine Kinder blussede af Begiærlighed, dine af jomfruelig Undseelse; vi mærkte, vi saae, vi funde? intet uden os selv. Den gandske Verden var indsluttet i os, vi vare os selv nok. Drukne af Vellyst, og Skjoldunger og Ynglinger vare ikke til, Odin selv forsvandt for vort Sind. Hvorfor ikke ævig saa? Hvor korte ere de glade Øyeblik! Dog altid glade, saa længe vi vare sammen. Nu hørte vi Faarenes Brægen, nu Hestens Vrinsken, nu Oxens Brølen, nu Lerkens Slag, nu Frøens Qvækken. Men Hvorfor tier nu, nu alt? Naturen sørger, Dyrene ere tause, Fuglen synger ey meere:

10

Sigríd er borte. Græsset haver mistet sin Farve, Blomsteret sin Lugt: Sigríd er borte. Søen udbryder i hule Sukke; Vindene storme imod hinanden, Sigríd er borte. Maanen er mørk; Solen er bleg; Sigríd er borte. Ja hun er borte, den Ranke, den Sneehvide, den Forsølvede. Min Glæde er borte. Vant var jeg at gaae paa Jagten; forbandet være den Dag, da Bue først kom i min Haand. Haren var da en angennem Byrde for mig; Som et Pant paa min Kiærlighed lagdes den for Sigríds Fødder. Jeg gaaer ud, i Busken rører det sig, Raaen var sprunget did ind; Buen tages, Pilen flyver. Brist Hierte, brist i tu, Piil sid i det; flyder I Taare! Giver Vand I Øyne! Det

klare Øye er lukt; ævig lukt! Min Haand, min Piil, mit Hierte! Endda spillede Din Siæl paa mine Læber; min Siæl fuede Din Siæl begiærligen i sig; fra den Tiid lever ikke jeg, men Sigríd i mig. Gid min Siæl maatte beboe Dit Legeme. Sex Aar ere forbigangne, endda sidder Pilen her, her (leggende Haanden paa sit Bryst). Jeg iler, jeg flyver, død segnede jeg i Dine Arme, dog ey som sæd-

11

vanlig; Forvorpne Medlidenhed, som kaldte mig igien til Livet, for at døe stedse. Ofte satte jeg mig for at følge Dig efter; Udi Freyæ Sal at fortsætte vor Elskov. Men Straf fortjente jeg, at leve er Straf. (Taare hængende hans Sang, og Harpen faldt af hans Hænder).

Bryn. Store Skald. Min Siæl var færdig at forlade sin Bolig, imedens Du sang. Din Sorrig opslugede da min; men nu vender den med dobbelt Kraft tilbage. Dog kan Dit Tab ey ligned ved mit; thi Du har ingen Fridleif mistet. Verden giver ingen Glæde meere; I Valhalla bliver den eene at finde. Men Mørket minder at gaae herfra.

12

Othar og Eric.

Oth. Høyt slaaer Lærken nu, og glæder sig ved Dagens Komme. Stillitzen qvidrer i Lunde. Sødt er det at arbeyde. Frøen hopper i Moradsen, qvækker og raaber. Skov, Duen klynker i Træerne. Sødt er det at arbeyde. Myren indsamler Vinter-Føde. Tødderen klukker for sin Mage. Sødt er det at arbeyde.

Eric. Hvorledes kan Du ved saa tungt Arbeyde siunge? Grov Du endda for Dig selv og Dine, men nu maae Du adlyde Din Huusbondes Røst.

Oth. Det er sandt, men naar denne Grav er færdig, og jeg faaer ledet Vandet fra Torve-Mosen, saa tillader min gode Herre mig, at have Resten af Dagen for mig selv.

Eric. Vel nok, men naar Du er udslæbet, hvorledes formaaer Du at arbeyde meere?

Oth. Det skal jeg strax sige Dig. Saa snart mit foresatte Arbeyde er til Ende, iler jeg hiem; min troe Signe tørrer Sveden

13

af mit Ansigt; mine fire Smaae omfavne mine Knæe, O, hvor godt smager da Maden. Da lønnes jeg for mit Arbeyde; da opmuntres jeg til nye Møye. Læt er det da at drage Plougen, at binde Hummelstænger om den høye Ask, at omgiærde Marken med Staver, at besnære Fisken i Nættet.

Eric. Men den hele Dag gaaer jo paa saadan Maade bort med Arbeyde. Jeg vilde derimod gjøre mig til Gode, strække mig under den skyggefulde Eeg, og indsove ved Ravnens Skrig.

Oth. Hvorfra skulde da Signe faae Føde? De Smaae vilde da skrige efter Brød. Træt kommer jeg hiem, med Solens Nedgang forlader jeg Arbeydet. En Skaal med Mælk staaer færdig, hurtig skynder sig Signe; fremsætter de røde Jordbær paa Bordet, eller og Multen, plukket af Myren; Stundom praler det sorte Brombær i vort Maaltid, og undertiden ligger den krusede Ørret paa Fadet, nylig fanget i Bækken. Andre Tider, anden Føde. Vinteren frembyder Sild, Torsk, Fugl, fanget i Snære eller forrasket ved den hastige Pil; og efter alt dette, hvorledes mener Du, at jeg er til Mode, naar jeg, bedækt med Biørne-Hu-

14

den, trykkes af Signe til Hendes kydske Bryst. Er dette ey værd at takke Alfader for? Var jeg ikke glad, hvo skulde da være det?

Eric. Du veed saa lifligen at male Din Tilstand, saa jeg næsten skulde misunde Dig, dersom en bedrøvelig Erfarenhed ey havde lært mig, hvor tung den er; thi vi ere jo dog ikkun Trælle. Kone og Børn har jeg ikke. Denne Lyksalighed mangler mig, og den maae Du gjerne beholde; thi da jeg neppe kan føde mig selv, hvorledes skulde jeg da føde andre; Udi Kone og Børn seer jeg intet andet, end Byrde.

Oth. Men har Din Herre ey overladt Dig et Stykke Jord til Eyendom, ligesaa vel som min Herre, og hvorfor føder den Dig ikke, uden alleene fordi Du ingen troe Medhielperinde har!

Eric. Torne og Tidsle voxer paa den; af Nælder er den begroet; Skarntyden prunker der i Stædet for Byg, og Skingræs er min Havre.

Oth. Tag Spaden, grav Jorden om, opryk Tidslen, forbrænd Tornen, lad Plougen gaae over Marken, og da skal det gule Syn glæde Dit Øye; Rugen skal bøye

15

sig, og frembyde sig til Seglen; Havren skal affalde, hvis Du ey skynder Dig med at afmeye den.

Eric. Tiden forslaaer ey til at udrette det mig paalagde Arbeyde; Onde Ord, Skiælden og Stokken ere min visse Løn, naar jeg fremstiller mig for min Husbonde, og endda vil Du, at jeg skal arbejde for mig selv. Kan man og stedse arbejde? Behøves ey Hvile? Jo, I trætte Hænder, I stive Arme, I smertefulde Been, I behøve Hvile, hvis I ikke skulle ligge under Arbeydet; men gid I gjorde det, gid mine Øyne vare lukte, og jeg skilt fra saa megen Plage.

Oth. Hvor er Dit Arbeyd i Dag, og hvortil er Du sat?

Eric. Jeg skulde indelukke et Stykke Med Risgiærde; men saasart Opsynsmanden forlod os, snigede jeg mig bort; thi Arbeydet var for strængt, og der bliver desuden mere end Tiid nok til at svede; Snart bliver jeg vel opsøgt, og da vee min Ryg. Men hvorlunde er det mueligt, at Du kan arbejde uden Ophør, vedblive Din Forretning, og endda tale med mig.

Oth. Nu indseer jeg, hvi Tidsler begroe Din Ager, hvi Hunger nager Dit Le-

16

geme, hvi Misfornøyelse hærsker i Dit Sind, hvorfor Din Herre er saa stræng. Frugtbare Flittighed, du Glædens Moder, du avler Rolighed af dig, du forskiønner den hele Natur, du kryder Maden, du alleene giver let Søvn; Tiden bortflyver med Ørne-Vinger under din Skygge. Elendige Eric! Klag ey over Skiæbnen, ey over Din Herre, ey over Tiden, men anklag Dig selv. Hver Stand er lykkelig, endog vor Trælle-Stand; Alfader har givet mig en god Herre, men maaskee alle Trælle kunde have gode Herrer, dersom alle Herrer havde gode Trælle. Forsøg eengang Eric, med Flittighed at formilde Opsynsmanden. Hvo veed, om Du endnu ikke kunde komme til at rose hans Fromhed, og Din Herres Godhed.

Eric. Jeg arbejde ligesom Du? Være paa Færde om Natten med Uglen, og om Dagen med Biørnen. Ney før vil jeg taale min Skiæbne.

Oth. Ulyksalige! hvis Kaar ey kan forbedres. Ligesom Fisken elsker Vandet, Fuglen Luften, Giedden Barken, Ræven Gaassen, Ulven Faaret: saa elsker Du Ladhed. Dine Lemmer gispe, Din Siæl sover. Tak være Dig Alfader! at Du og frembragte

17

Flittighed, Din Dotter, som ævig smiler Med Ungdoms Smiil, Legemet med Lethed, Hurtighed, paa hvis Pande ævig Roe staaer tegnet, i hvis Øyne ævig Fryd tindrer; den bestandig grønne Gran omkrandsr Din Tinding, den aldrig falmende Furre er i Din høyre Haand, og den mørke Barlie i Din venstre. Stedse skal jeg følge Dine Spor, De Spor dryppe af Honning, Mælk rinder af Dine Bryste, Du mangfoldiggjør Hiorden, ved Dig bugner Træet af Frugt, Jorden bær sin Grøde, og vilde Dyr fordærve ey Ageren. O Alfader! lad mig stedse elske denne Din Dotter, lad Tiden glide bort for mig under hendes Vinger, og lad mig ved hendes Smiil opvaagne i Gimle, i Sælskab af Signe og af de Smaa.

Eric. Behold Du Din Flid, Din Signe, Dine Smaa, Din Sved, Dine trætte Lemmer; Heller vil jeg underkaste mig den knudrede Stok, end længer høre paa Din kiædsommelige Sang.

18

Mirtil, Menalcas, Palæmon.

Mirt. Skyggefulde og høytidelige Lunde; I ere stedse ærværdige for mig, thi i Eder saae jeg først min Amaryllis; I vare Vidne til den rene Lue, som hun optændte i mit Hierte: Aldrig seer jeg Eder, uden Amaryllis rinder mig i Sinde; Eders Echo svarer mig Amaryllis; Eders Blomster dunste mig Amaryllis imod.

Men. Lutter Amaryllis, Du har intet andet end Amaryllis i Hovedet, og dog kan hun ey regnes imod min Glycerium, men forsvinder ligesom Dampen for Solen.

Mirt. Ubefindige Menalc, som vil sætte Din Glycerium imod min Amaryllis. Lad Palæmon, som følger med Dig, dømme, hvo af os der elsker hæftigst og best, og deraf slutte, hvis Kiæreste fortjener Prisen; Thi den som har opvakt den ædleste Lue, bør og ansees for den beste.

19

Men. Vel; jeg er fornøyet hermed. Palæmon være vor Dommer, saafremt han selv vil.

Pal. Tiden minder vel, at jeg skulde drive disse Faar hjem, men hvo kan imodstaae den Drift, at høre tvende saa ypperlige Sangere. Men lader os imedens hvile under denne store Bøg.

Mit. Hvad Priis vil Du udsætte? Det beste Faar af Hiorden skal være Dit, saafremt Du vinder.

Men. Efter min Fader besidder jeg en Kande af Valbirk; Alcidamas udskar den med en konstig Haand. Han udskar Venus blot, ligesom da Hun steeg af Havet, den venstre Haand fuld af Tang; Med den høyre stryger Hun en Løve, som slikker Hendes Fødder. Vingede Cupidines strøe Blomster paa Hendes Hoved, og i Hendes Barm. Nogle af dem binde Løven med Blomster-Lænker. Den Kande skal være Din, men vind den først.

Pal. Unge Hyrder, Tiden bortgaaer, mine Faar længes efter Stalden, og jeg end mere efter Eders Sang.

Mirt. Som den hvide Klever er for Bien, Eegen for den skønne Dryade,

20

Havets blaae Bølger for den sneehvide Nymphe, Endymion for Nattens Herskerinde, saa er Du o Amaryllis for mig!

Men. Fuglen elsker Myg, Turtel-Duen sin Mage, Hjorten forfølger Hinden, og Hunden holder sig til sin Herre, saa holder jeg mig til Dig o Glycerium!

Mirt. Amaryllis gaaer; Rosen voxer Under Hendes Trin. Hun aabner sin Mund, og Balsom aander ud. Nympherne staae stille, og spørge iblant hinanden, hvor denne ukiendte Nymphe har opholdt sig saa længe? Diana standser i sin Fart, og lader af Misundelse Kaagget falde.

Men. Lilier fremspire under Glyceriæ Spoer. En liflig Rosmarinlugt udgaaer af Hendes Mund. Fauner og Satyrer skue til, og blusse af Elskov. Paris vilde ey have røvet Helena, om han først havde seet Dig.

Mirt. Cupido vankede engang om i Skoven uden Forretning. Han fandt Amaryllin sovende. Af Kaadhed kastede Han Blomster paa Hende. Sagte kastede Han dem; thi jeg vil ey vaagne min Moder, sagde Han. Noget efter mødte Ham Venus. Moder, tiltalte Han hende, hvi nu mindre skøn end for. Kan da en Dødelig bedrage

21

Dit Syn, svarede den yndige Venus; Ere Cupido's Øyne saa dumme, at de ikke formaae at skiælne imellem Amaryllin, og Elskovs Gudinde. Kom selv, betragt, føel og dørm, var den lille vingede Guds Svar. Venus lod sig føre af ham; Forundringsfuld stod hun stille, saae, sukkede, fravendte Øynene, og blev rød som Blod.

Men. Engang forraskede jeg Glycerium i Søvn. Den lette Vesten-Vind blottede Hendes Bryst. Mig var ey anderledes til Mode, end naar man gaaer i en Skov, og seer ind en anden, skilt ved et ringe Giærde fra den første: Saaledes saae jeg paa Hendes deyllige Ansigt, og need i Hendes Barm; Gierne vilde mine Øyne hæfte paa det første, men end hellere paa den sidste. De tvende klare Stierner skøde Liv og Lyst fra sig, i det Hun vaagnede. Uvis vankede mit Øyesyn paa dem; Ret ligesom Vandrings Manden, der gaaer paa et høyt Stæd; En færsk Søe, omkranset med Skove, ligger paa Hans høyre Haand. Og en anden færsk Søe paa hans venstre, liig den første, og dog ulig, begge Prunkende af adskildte lige Skiønheder. Dette behagelige Syn, den friske Luft, den blide Udsigt giøre, at Han snart kaster Øyet til den

22

ene Side, snart til den anden. Ligesaa uvis henrykt var jeg. Du er værd at elskes, sagde jeg, og Du er ogsaa værd at elskes; I ere det værdige begge toe.

Mirt. Naar jeg skuer Dit Ansigt, milde Amaryllis, da synes mig at see Maanen i sin liflige Prag. Sød Henrykkelse betager mig. Jeg føler først intet uden Dig, og tilsidst intet. I Begyndelsen leer den hele Natur ad mig; hver Fugl er Nattergal, hvert Vand Hippocrene, hvert Træe Ceder. Midt om Vinteren smiler da Foraaret. Men legger Du Din Haand i min Haand, saa vil jeg ikke bytte med Jupiter selv; Lad Juno længe nok regiere i Himlen: Amaryllis er mig alt. Alting farer sammen i eet, alt andet forsvinder; Amaryllis er alt. Midt paa Dagen, da Solen var højest, lagde Du Din Haand i min. Sagte stryger Du med den anden paa min Kind; Jeg vaagner, og see Solen er nedgaaet. Mine Læber vare da hæftede paa Din Haand. Timer vare blevne eet Øyeblik. Saa elske, saa frydes de salige Siæle udi det glade Elysium. Der hersker et bestandigt Nu, alting er Eet.

23

Men. Ey bortdrive Glycerium og jeg Tiden saa ilde. Vi elske med Ild og med Lue, men vi kiende dog altid os selv, vi ere os altid selv bevidste. Vi sige tusinde Gange til hinanden: Du er elskværdig. Vi føye Haand i Haand, vi favne, vi kysse, vi — Træt heraf gaae vi til vor Hiord; Undertiden spiller jeg paa min Fløyte: Enten hører hun til, eller og geleyder hun den med sin Sang. Skiøn er Hun, den Skiønneste iblant alle, men der ere og andre Skiønne. Et stiaalen Øyekast vinker undertiden ad dem; Kiælen vredes da Glycerium, og vor Elskov vender tilbage med fornnyede Kræfter.

Mirt. Timer bortgaae, og jeg formaaer ey andet end at skue, at betragte, at føle. Glæde hæmmer mine Ord. En sagte Haandtrykken vidner om Dit Hiertes Tilstand o Amarylli. Lige for Dig sætter jeg mig. Med Glæde Male vi hinandens Billeder i vore Øyne. Dybt seer jeg ind, ind i Din Siæl. Dit skiønne yndige Dække, Din Jordiske Boelig elskes vel af mig, og hvo kan skue den, uden at elske; Men Siælen, den er det min Attraae egentligen gaaer til. Vore Siæle betragte og fornemme hinanden. Vi svinge os i Veyret, langt over

24

alle Himle, til det Sted, Hvor idel Klarhed Hersker; Da see vi Mistanke, Vrede, Fortrydelse, Had, Avind, Letsindighed, Uroe, Vankelmodighed, Ujævnhed lagde under vore Fødder. Vi brænde da af rene, af pure, af Himmelske Luer. Saa vilde Minerva elske, om hun kunde elske. Da byde vi Sygdom, Skikkelses Forandring, Tid, Fraskillelse, Døden selv Trods, at kunne i mindste Maade forandre eller formindske vor Kiærlighed. Tungen er for svag til at udtrykke dette, Sproget mangler Ord. Glæde vælter ind paa os, Tanken fatter ikke det vi føle; Sappho og Anacreon vilde her blive stumme. Kiælene Haandklap, afbrudte Sukke; Øyne, hvorudi Siælene staae udtrykte; Timeviis udsagde: Jeg elsker Dig. Dette maler stærkere end en Flod af de sirligste Ord, end en Skare af de meest vel klingende Vers. Maaneder gaae, Aar forsvinde, endda er vor Elskov den samme. Nu staaer Amaryllis for mig, Hisset seer jeg Hende, i den hellige Lund svor Hun mig ævig Troskab. Min Amarylli giv mig Din Haand. (Han rækker sin Haand ud, og tager den først efter nogen Tid tilbage, faldende i en dyb Taushed).

25

Men. Den Forelskte Sværmer, drømmer. Ney Glycerium, vi vide at foreene Elskov og Lyst, vi giøre ey Kiærlighed til Marter. Lad Mirtil længe nok vandre i hine høye Kredser; Jeg springer med min Glyceria i Kap. Uden Legeme vilde jeg ikke elske hende, og skulde Hun døe i mine feyerste Aar, ikke vilde jeg vedde den beste Buk i min Hiord, at jo Galatea, Lycoris eller en anden kunde optænde nye Lue i mit Hierte. Rimeligen tænker Glycerium ligeledes, men det foruroliger ikke mit Sind. Nok, at vi nu elske hinanden. At kysse, at klappe, at favne, at skiærtse, at lee, det være min Deel. Elskoven i de Elysiske Marker overlader jeg gierne til Dig Mirtil.

Pal. Solen haver allerede skiulet sig bag hin Lund, det er derfor Tid at ende denne Kamp. Menalcas elsker som de fleste; Vore Hyrder og Hyrdinder kunne let følge hans Spor. Den Elskov er maaskee mere naturlig, men var jeg Amaryllis, da vilde jeg heldst elskes af Mirtil. Giv derfor Kanden fra Dig Menalcas, og tilstaae, at Mirtil er Din Overmand, og at Amaryllis overgaaer Glycerium.

26

Frode.

Hagbarth, og Roric.

Hagbarth gaaer krum af Alder, hældende sig paa en Stav. Han siger: Tredive Aar er nu forløbne, siden jeg forlod mit Fæderneland. Ueenighed herskede der allevegne. Odin rasede allevegne. Ven var ey sikker for Ven; Ey Broder for Broder, ja ey Fader for Søn. Forvorpne Tid! Ynkverdige Fæderneland; da jeg ikke kunde hielp dig, forlod jeg dig. I fremmede Lande søgte jeg Krigen. Nu er jeg endelig efter saa lang Tids Forløb kommet tilbage for dog at døe og begraves her, i Dig o kiære Fæderneland. Man haver og sagt mig, at Urolighederne ere stillede, og Frode, som nu regierer, berømmes allevegne.

Ror. Hisset seer jeg en gammel Mand, krum og uedbøyet ligesom Haslen, naar dens modne Frugt afplukkes; Den bøvede Kiæp truer dens Grene, de drages imod Jorden, og give yndig Føde af sig. Men

27

tag Kiæppen bort, strax stige de i Veyret igien, og kneyse; Ligesaa er der noget Høyt i denne Mands Aasyn. Mon troe han er en Udødelig, som haver paataget sig menneskelig Skikkelse. Jeg maae tale ham til. Ærværdige Mand, hvis hvide Skiæg vidner om Din Alder, og hvis Aasyn spaaer Høyhed. Siig mig, er Du en Udødelig, som viser Dig for os, eller hvo er Du, saafremt Du er Menneske.

Hagb. Menneske er jeg, og skal strax videre oplyse Dig, naar Du først vil underrette mig, om det er Sandhed, som Rygtet fortæller, at Frode regierer dette Land i Fred.

Ror. Sandhed er det; Fred hersker allevegne, og haver nu i nogle Aar hersket.

Hagh. (Sukkende dybt) Da var det ikke saaledes i min fremfarne Tid. Borger hvæssede Sværd imod Borger. Om Dagen turde ingen lade sig see paa Landevyene, og om Natten dristede man sig ikke til at belure den liflige Nattergal; Naar man tænkte trygest at sove i sin Seng, omspændte den forræderske Lue Huset, og Bjælkerne fulde ned. Hvad Fienden havde lævnet, det opaad Landets Indfødde. Disse Øyne have seet Mødre

28

dræbe deres egne Børn, for at redde

dem fra Trældom; Faderen støde Dolken i Datterens Brøst, for at bevare hendes Ære. Ja, Fader at flye, og lade Søn efter sig, (her trillede Taarene af den Gamles Øyne, og efter nogen Taushed sagde han): Saa megen Jammer nødte

mig til at forlade mit Fæderneland, og at gjøre mig selv landsflygtig.

Ror. Ey bedre var det i min Barndom. Min Ungdom gik bort under

lutter Bulder. Ak, hvor ofte saae jeg mine beste Faar slagtes, Hiorden berøves, bortsprede. Eengang, det Syn gaaer mig aldrig af Minde, komme tre stærke, lange, fæle Karle, de toge bort, betænk, endog Vædderen selv. Det arme Dyrs Brægen gav Gienlyd i Træerne, og jeg troer, at de sukkede med. Mit Hierte var færdigt at briste, og en Brægen vaagnede mig siden ofte op af Søvn. To Gange har jeg seet vor Hytte opbrændt; Tre Gange fiendtlige Krigshære at drage over denne Mark. Hist under hiin Eeg, blev min Broder myrdet af en forbandet Røvertrop. Mig selv have de ogsaa afklædet nøgen. Men Tak være Odin, Landets Gud, og

29

Frode, vor gode Konge; nu har Stevens Klint ti Gange været bedækket med Snee, og Fred haver imedens omgiærdet vore Landemærker.

Hagb. Raader Du da en gammel Mand til, at ende sine Dage her, og mener Du, at han kan trøste sig ved at leve saa længe i Fred, indtil han selv vil søge hen til Odins Bolig. Men den lange Vey og Mathed minde mig om at søge Hvile. Kom min Ven, og lad os finde den under hiin Bøg, og fortæl mig der om Frode.

Ror. Som Du vil; De Unge bør adlyde de Gamle. Og endskiøndt jeg ikke har Erfarenhed nok for at give Dig Raad, saa raader selv Tingen Dig til, at slaae Din Boepæl op i det lyksalige Land, som derhos er Dit Fæderneland; Lyksaligt, fordi Frode behersker det. Men da jeg ikke formaaer værdigen nok at tale om saa

god en Konge, saa tillad mig at fremføre den Sang, som Regnald, vor Egn's beste Skald gjorde i Fior, og som alle vi Hyrder have vedtaget aarligen at synge paa den Dag, Alfader meddeelte os saa herlig en Gave. Er Du ikke hermed fornøyet?

30

Hagb. Visselig; Thi Sang kildrer endnu mit gamle Øre,

Ror. Tier I Faar; afbryder ey ved eders Brægen min Sang. Du Oxe vær stille, og opfyld ey Luften med din Brølen. Ingen Vind suse i Træernes Toppe. Intet forurolige min Sang; Thi jeg vil siunge om min Konge, den Store, den Gode, den Vise, om Frode vil jeg siunge. Jeg saae Stæder nedfaldne i Gruus, Palladser sløvfede, Hytter afbrændte, Taarne nedrevne, Landet øde for Indvaanere, Ageren begroet med Torne, Engen fuld af Vand; jeg saae Faderen vanke om i Skoven, tilsidst afmægtig at segne til Jorden, og forbande den Dag, da han avlede; Moderen sønderrev med egne Hænder sine Børns Indvolde, slikkede deres Blod, og høyt haabede derved i Nastrond at fordoble Straffen af sine Forfølgere, og indviiede dem til Loke, Hæl og al deres Sælskab. Hæv Dig Midgaards Orm, bruse o Ægir Dine Bølger, lad dem reise sig, overskylle, og Sieland er ey meere, anden Gang reise sig og Fyen forsvinder. Fenris Ulv aabne din Strube, lad det umaalelige Rum fra Jorden til Himlen

31

kun blive eet Gab for Dig. Saa Ønskede jeg, saa bad jeg, træt af saa megen Jammer. Men hvad viser sig? Nye Stæder opstige af Jorden, skiønnere end de forrige; Taarner kneyse høyr i Luften, Palladser prunke, Hyrden smiler i sin Hyttes Dør, Indbyggere vrímle paa Veyene, Ageren gulner af Freyrs Gave, paa Engene dandser den unge Hyrde med den milde Hyrdinde, Moderen degger Barnet i sit Skiød; Gid jeg see Dine Børnebørn, beder hun høyt, og alle istæmme med hende; Faderen beklager, at han for seent haver avlet, og at Odin ey haver tildeelt ham den gamle Haldans Skiæbne. Hvorfra kommer denne Forandring? Vestenvindene hviske mig imod, en synlig Gud har gjort dette. Odin bød Frode at opstige paa Fædre Stoel i Leyre, strax forsvunde indbyrdes Tvedragt, Kiv, Strid og Ælændighed; De Danske jagede nu den flygtige Fiende, forundret over hvordan det gik til, men dog jaget. Søerøveren hidsede hastig sine Seyl, og vendte Bagstavnen til Landet; Far vel Strand, som jeg saa ofte har plyndret, stønnede han ud, det skeer aldrig mere, Frode værger Dig nu; Svantevit skiælver, at hans Prydelse skal sees

32

paa Thors Skuldre. Hvísker i Vestenvinde, hvísker sagte, men dog tydeligen, for ey at forstyrre min Sang, at min Konge er stor; fører min Sang til hans Bolig. Dog skulde Han vel agte paa Hyrdens Sang? Udrustet med Pantser, med blinkende Sværd udi Hænde, og alt bæver for Ham; Han griber til sin Bue og Fienden flyer; Naar han opskyder øyenbrynene, da skiuler Uretfærdighed sig; Jarler ryste, og Herser lade Hovederne synke. Tusinde Sorger, høye Bekymringer væltes om i hans Siæl, og endda skulde han agte paa Hyrdens Sang? Ja, min Konge er god, Han er lige saa vel Hyrdens Fader, som Jarlens. For min Skyld ryster Jarlen, for min Skyld skiælver Hersen, for min Skyld pine ædle Græmmelser Dit Hierte, o Frode, jeg hæmmer Din Søvn; Gierne vil Du lide, naar Dine Børn leve vel. For

min Skyld saae o Jelling, Din Landevey, den Kongelige Ring lagt til Vove. Skulde saadan Konge ey agte min Sang. Stemmen af den usleste Mands yngste Barn, er ham yndigere end Nattergalens. Fremmede Sangere og Sangerinder vrímle ikke i hans Sal; hans Undersaatteres, hans Børns Frydeskrig er et Chor for Ham. Bestænket med Blod,

33

med fiendtlig Blod, dampende af billig Vrede, omgivet med Støv og Skræk, huggende om sig som Odin, hurtig, utrættelig, uovervindelig som han; I alt dette erkiender jeg den store Frode, liig mange af sine Formænd. Men hvo var den, som sagde: Ædle Medborgere, sætter al Had til Side, og ville I hade, see der er Fienden, han som haver fortæret eders Marv, gjort eders Land øde, og eders Børn til Trælle; Elsker hverandre, elsker mig, hvis ikke, da lad en anden bestige min Throne, den Throne, som jeg alleene vil besidde, for at gjøre vel imod eder. Min Møye skal vorde Eders Hvile, min Uroe Eders Roe, min Bekymring Eders Glæde. Saa tale ikke, de man almindeligen kalder Store, ney den Gode taler eene saa, Frode taler saa. Hellige Taarer, jeg saae eder rinde, Eftertiden skal ævig bevare eder. En Kalv blev frembaaret paa Dit Taffel. En grum Sygdom fortærede Qvæget. Du forbød, aldrig mere at lade Kalv see paa Dit Bord, saa længe Sygen rasede. Jeg kildre min Gane, og mine Børn sukke, jeg spise Landets Fedme, imedens Hunger gnaver deres Been. Det var

34

Frode, som talede; og ædle Taare, kongelige Taare runde paa hans Kinder. Springer I Vædre, dandser I bukke, og I sikre Kiør udbrøler hans Lov. Træer give Gienlyd af min Sang, hvert Løv blive til Stæmme aarligen med, fornyet Kraft at udbrede hans Ære, til Verden staaer i Flamme. Slaaer Haand i Haand I unge Hyrder og

Hyrdinder, og opfører en Lovsang for Frode. Det I leve, det I nyde, det I elske, Det skylde I Ham. See, Kongen smiler; Hans Hierte fryder sig, Hans Børns Glæde udbreder sig paa Hans Ansigt. Noksom er Han lyksalig, naar andre ere lyksalige. O gode Konge, Menneske-Ven, sand Heldt, Fader, Du rette Store; Din Godhed dæmper min Geist ved for mange Følelser, den daaner og falder i Afmagt; Kan intet mere fremføre, uden dette eene: En Konges Godhed kom en Skald til at tie.

Hagbarth og Roric græde; De tie længe stille: Endelig siger den første: At redde saadan Konges Liv ved at opofre sit eget, er Salighed, og at leve under Hans Herskab, er meere end Valhallæ Glæde.

35

Ror. Nu haver jeg fyldestgiort Din Begiæring, fyldestgiør nu ogsaa min, ved at sige mig, hvo Du er?

Hagb. Hagbarth er mit Navn; I Sielland er jeg født. De gruesomme Uroligheder, som i min Manddom herskede her, joge mig bort; Ey de, som udvortes Fiender opvakte, men de, som rasede i vor egen Barm. Min Siæl kunde ey længer udholde, at see Borger-Blod flyde ved Borger Haand, Jeg besluttede at forlade mit ulykkelige Fødeland, og at reyse saa langt bort, at Rygtet om dets Ulykke ey mere skulde ramme mit Sind. Et Barn af fire Aar, al min Glæde, fulgte mig. Nær Strandbredden, og i Sigte af det Skib, som skulde føre os fra det ulyksalige Land, bleve vi overfaldne af en Trop ugudelige Medborgere. Med begge Hænder hug jeg om mig; Rasede som Bjørninden, hvis Unger ere borttagne. Hug deelte jeg ud, og Hug tog jeg imod; Blodet flød need af mig. Mat af Saar og af Harme sank jeg til Jorden, og vaagnede op igien paa Skibet. Første Raab var, hvor er Roric?

36

Ror. (kaster sig paa Knæe for ham, og legger begge sine Hænder i hans Skiød). See her Din Roric, min Fader.

Hagb. Alfader! Roric - Glæde — jeg dør.

Ror. Støt Dig paa mine Skuldre, og følg til min Hytte. Der kan Dit udmattede Legeme finde bedre Hvile end her, og der ville vi mænge vore Glædes Taare sammen.

37

Sarraka og Beive.

Sarr. Solen har allerede længe siden forladt Himlen. Endda tøver min

Kiæreste at komme. Dog gid Beive ey have vovet sig ud i dette, fæle Snee-Fog. Ak, at han ligge hjemme paa Bjørnehuden, og tænke paa sin Sarraka. Ja, Allerkiæreste, bliv hiemme. Hvor læt er det at forvildes paa Biergene, naar Sneen strax fylder alle Spor, og gjør af Bierge og Dale en Slette. Hvorledes gik det

Maderatia forleden? Han drog ud, for at fange den listige Ræv; En tyk Snee overfaldt Ham; fiorten Gange har Solen siden dalet. Endda er han ikke fundet: Dybt sørger hans ømme Moder, og kiælnne Søstre. Jumala bevar Beive fra slig Uhæld, eller begrav mig i samme Snee. Men hvor liflig er hans Aasyn, yndig som Maanen, som den nylig faldne Morgendug; Gladere slipper ey Ræven ind i sin Hule, forfulgt af den raske Jæger, hvis hastige

38

Piil han undgaaer, end jeg vilde være ved at skue Dit Ansigt, o du min Allerkiæreste. Men see, der kommer han jo;

jeg hører Skidenes sagte Susen paa den løse Snee. Indbildning! min Længsel bedaarer. mig. Forvorpne Dage! mørke Dage! I berøve mig al min Roe. Ville I ikke engang høre op at plage mig; fire Nætter have I nu skilt mig ved min Beives Favnetag. Flyv Beive, flyv hastig paa Snee-Havet, ligesom Pilen i Luften; lil til den, som elsker Dig mere end sig selv. Men bedrager min Hørelse mig;

Noget suser frem, hastig suser det frem. Ak Vind, du drev Spot med mig; hvorføre frembringer du Skidenes Lyd, den mig saa behagelige Lyd. Aldrig trykker

en kiærlig Moder sit spæde Foster op til sin Barm med saadan Ømhed, som jeg nu vilde trykke Dig, min Beive. Kom, hvil Dig i dette Skiød, mine Arme staae aabne for at imodtage Dig, mine Bryster bæve af Længsel. Dog ney, vov Dig ikke ud, Bierge af Snee dynges op, om Du mat, langt borte, kravlede under dem, om Du — Hvor vilde Din Sarraka da blive af? (hun springer hastig op)

39

Af Sneen vilde jeg grave Dig op, i Sneen vilde jeg legge mig ved Din Side, og døe. (Hun segner need,

græder, og sidder længe med sammenslagne Hænder i en dyb Taushed). Hvo rørte ved mig? Beive er det Dig, min Glædes

Beive. Yndigste, Du er næsten

skiult af Snee, stiv frossen af Kulde, kom, leg Dig paa min Ryg, og lad mig bære Dig ind i Dit Tælt. (Han bærer hende ind).

Sarr. Nu, saa er det dog sandt, at jeg holder min Beive i mine Arme. Ak, hvor frygtede jeg! Jeg ønskede, at du ey maatte gaae ud, og jeg frygtede ogsaa derfor.

Beive. Hvad Fare skulde vel

skrække mig fra at haste hen til min Passeware (a), mit Lys, min Glæde, min Soel. Toe Mile, ney ikke ti. Hvor belønnes jeg i dine Arme, et Kys forsøder al Møye. Naar Jægeren haver længe over spidse Stene, dybe Moradser, steile Stæder, høye Klipper forfulgt den flygtige Ren, og Han da naaer den, skyder den,

(a) Saa kalde Lapperne deres hellige Bierge.

40

treffer den, og nu sidder paa dens døde Krop, fuld af Glæde, saa er min, større er min Glæde, nu jeg favner dig; Hvilke Høye af Snee, hvor kruse sig de bruunlukkede Haar, Mælken er ey saa hvid som dit Bryst, og Morgen-Dugen glindser ey saa af Solen, som dine Øyne glindse.

Sarr. Nu kiender jeg først din Værd. Skilsmissen haver lært mig den. Hvor rinder Sveden need af dine Kinder. Kom hid min Yndigste, lad mig aftørre den med mine Hovedhaar.

Beive. Om nogen vilde byde mig tusinde Rener, legge Elgen til, proppe dette Tælt fuld af Rens Oste, paa Vilkaar at forlade dig. Jeg vilde svare: Behold dine Rener, dine Elger, dine Oste, og lad mig beholde min Sarraka. Om end Jumala tilbød mig sin Sal uden dig, saa vilde jeg ey tage imod den. Lifligere vilde det være med dig paa det meest øde Fiæld, i det stærkeste Snee fald.

Sarr. Forleden friede den rige Fin til mig, Han bød min Fader tusinde Rener; Mig vilde Han give to tusinde. Men hvad var dette for mig, naar jeg skulde forlade min Beive. For mig er ingen Glæde i Verden,

41

uden naar jeg seer dig. En hæftig Ild løber da igiennem mine Aarer; Vinterens Kulde er allerede fordrevet; Føel, hvor mit Legeme gløder. Og jeg skulde forlade dig, min Soel. Ulyksalige Fjendskab imellem vore Forældre, du gjør, at vi maae skiule vor Kiærlighed.

Beive. Maaskee den dog gjør os nogen Tieneste. Da jeg forleden lokkede een af mine Rener, den strax kom, og jeg slagtede den, faldt mig ind, hvor meget behageligere det er at forfølge den vilde Ren. Snart taber jeg den af Sigte, nu synes mig at kunne røre ved den, nu forvildes Sporene for mig, nu seer jeg dens Takker staae op over Sneen, svedig, aandeløs, uden alt Haab, naaer jeg den endelig med den visse Pil. Du er den vilde Ren. Andre Fin-Jomfruer de tamme. Ikke vil jeg bytte min vilde Ren bort for tusinde tamme.

Sarr. For mange Dage siden fandt jeg udi et huult Træe en sød Saft, begiærligen samlede jeg den op med Fingrene; En liden Fugl kom ud og stak mig, det sviende, men ikke lod jeg mig hindre i at sanke Saften. Flere saadanne Fugle, ja mange saadanne sværmede om mig; een stak mig i

42

Øret, en anden paa Øyet. Det svolnede, og længe bar jeg Mærke derefter, mange forstukke mine Hænder; Dog holdt jeg ikke op, førend jeg havde slikket al Saften i mig. Sød var den Saft, men langt sødere ere dine Kys. Den syntes at give mig Kræfter, men jeg hensegner i dine Arme. Ak, at min Fader fornam Halvparten af den Glæde, som nu blusser i mit Bryst; Ikke skulde han skille mig ved min.

Beive. Som Renen, forfulgt af Myggene, der stinge hans Ryg, og gnave sig ind til Benene, Blodet flyder ned langs hans Lænder; han flyver, neppe berører han Jorden i sin hastige Flugt, Aanden forgaaer ham, han stønner. Tungen hænger ud af hans Hals, han slæber langsom Benene efter sig; I det samme bliver han en Kilde vaer; Han samler sine sidste Kræfter sammen; I fire Spring er han ved den; Nu kaster han sig paa Bugen, og sluger det kiølige Vand i sig; Udstrakt, og som død ligger han ved den; Saaledes og jeg, mat af at arbeyde mig giennem Sneen, var jeg færdig at falde om i den, da en kiendt Røg af dit Tælt oplivede mit Mod, gav Mig nye Kræfter, for hastigen

43

at kaste mig i dine Arme, og at døe ved dit Bryst.

Sarr. Ney Allerkjæreste, døe ey; Nu er det først Tid at leve. Først ville vi begge kysse, klappe, tage i Favn, naar da de sneehvide Haar bedække vort Hoved, da først, da ville vi bede Jumala om at døe i hinandens Arme. Strænge Moder! hvorlunde kan du nægte mig Beive, du haver jo dog een Gang selv elsket. Selv haver du sagt mig, at vort Liv vilde være overmaade bittert uden Elskov. En Aften, en Vinter-Aften, sad du jo ved Ild-Gruben, og fortaalte mig, hvorledes din Fader vilde ikke, at du skulde elske og ægte min Fader, og hvorledes du fandt, at du var skabt til at gjøre en anden lykkelig, som ey kunde see uden ved fælles Elskov. Og nu, nu vil du, at jeg skal sælge mig for Renner; Det er saa Skik, siger du. Mit Hierte fordømmer denne Skik. Elskoven kommer, siger du, naar man har været gift sammen nogen Tid. Siig, kiære Beive, siig, er dette troligt?

Beive. Aldeles ikke. Mit Hierte føler, at det umulig kunde elske dig mere

44

som Hustrue, end det nu elsker. Den Smukkes Øyne tvinge til at elske, at elske strax. Hvad ey eet Øyeblik frembringer, det formaaer Tiden ikke.

Sarr. Men kiære og troe Beive, hvor kommer det, at mig dog synes at fattes noget midt i min brændende Elskov; En hæslig Attraae, jeg veed ikke efter hvad, foruroliger mit Sind, min Fornøjelse er kun halv, hvor kan mig mangle noget i dit Sælskab.

Beive. Jeg føler samme Længsel.

Midt i vore sødste Fornøylser, er der en skiult Uroe, som nager mit Hierte. Kiære Sarraka, det maae uden Tvil være Frygt for at miste hinanden, Frygt for at vore Forældre skulle opdage vor Elskov, og betage os Leylighed at see hinanden. Brist Hierte, brist, førend saadant skeer. Sytten Vintre have nu besneet mit Hoved, og aldrig har jeg havt græsseligere Tanke.

Sarr. Femten Sommere have seet blideligen paa mig, men aldrig haver jeg sørget saaledes før som nu. Mon du, min Livets Glæde, mon du skulde blive dristig nok for at at begiære mig af min Fader. Dog med min Ungdom unskyldte jeg mig, at jeg ikke kunde imodtage den Renrige Fin. Og

45

Hvad vilde min Fader sige, at jeg om faae Dage havde gjort mig gammel nok til at see paa Mand.

Beive. Smaa Piger ere vankelmodige, vilde han sige. Denne Vanskelighed var nok at overvinde; men større er den, som vore Forældres Uvenskab legger i Veyen. Dog jeg vil see at fange de vilde Renner, Saa længe vil jeg stræbe, indtil jeg har fyldt tusinde Tallet; Da vil jeg sige til din Fader: Nu formaaer jeg at give lige faa meget, som den rige Fin; See, her ere Rennerne; Giv mig nu Sarraka.

Sarr. (Med en skalkagtig Latter) Men hvor skal jeg da faae mine to tusinde Renner?

Beide. (kysende Hende Hæftig!) Der har du to tusinde Kys.

Sarr. Ja min Glæde, Hvert Kys af dig er mere end to tusinde Renner. Aldrig kan jeg betale din Elskov.

Beive. En Smil af dig, du sortøyede Pige, er mere end al den Glæde Jumala eyer. Naar du yndig, skalkagtig leer, din lille Mund trækker sig i Folder, da synes mig den listige Maane at male sit Skin i de svævende Bølger. Min Sands, mit Syn, min

46

Forstand forgaaer ved at see paa dig; De ere hæftede paa dine Øyne, paa din Mund, paa din Hals, paa dine sneehvide runde Bryste; Lad mig der samle dem op igjen.

Sarr. Du begiærer dit eget; Ræk mig din lille Mund, farvet med Morgenrødens Farve, lad mig see din Aande i mig; Læber hæfte til Læber, vore Tunger kysse hinanden; Ak at jeg var hos dig! Dog dit Billede staaer indpræntet i min Siæl, i mit Hierte; Jeg tænker ikke i mig, men i dig. Men ak søde Nærværelse! du er snart forsvundet, Lampen er næsten udbrændt; Veyen er lang; Nødvendigt er det at skilles ad; Tænk paa din Kiæreste.

Beive. Lad os endnu dvæle noget sammen; hvor langt er det ikke til i Morgen-Aften. Hvad er Forældres Vrede, imod at skilles fra sin Kiæreste. Fortræd, Umag, Besværlighed, Nød, alting er glemt, naar jeg kun seer dig.

Sarr. Naar din brune Haand omslynger min Hals, da tænker jeg paa intet uden dig. Men ak! Forældres Vrede

kan ævig adskille os. Staae derfor op; jeg skal binde Skidene paa dine Fødder; lil hiem,

47

førend Dagen røber din Bortgang; men tænk paa din Sarraka.

Beive. For oftere at sees maae vi vel skilles ad. I mine troe Følgesvenne, I Skider, glad bandt jeg eder paa, men nu ... ak!

Sarr. Vær ved et frit Mod, stræb at fange dine Rener, og forsøm heller en Nat at komme til mig, end at fange dem. Paa min Side skal jeg og fange Rener, og vi ville kappes, hvo af os der kan fange fleest. Elskoven skal give os Styrke til snart at faae Tallet fuldt.

Beive. O kiære Sarraka! jeg frygter kun for, at dine spæde Fødder, uvante til at gaae paa Skiden, skulle faae Skade; at dine svage Knæe ey skulle udstaae den Fart, og at dine bløde Arme ville trættes ved Stangens Byrde.

Sarr. Hvad tungt, naar Kiærlighed understytter! For at bekomme dig, vil jeg rende fra den ene Ende af Lapmarken til den anden. Elskov skal give mig Vinger

48

og Styrke; Sødt er det at lide for sin Elsker,

men Tiden minder. Vi maae skilles unødigt, men dog skilles ad; Det er haardt. See Himlen tindrer af Stierne, den blide Maane lader sig see; Den før mørke Luft er nu opklaret; De tiene vor Elskov. Elskov geleyde dig, hvor du staaer og gaaer. I mig boer den. Kys mig engang, endnu engang. Lad os blande Kyssene sammen, at ingen Spaae-Qvinde skal vide deres Tal, og skade os.

Beive. Er det nu saa, at vi skal

skilles ad, da gjør o mægtige Jumala! at

vi snart igien maae samles. (Han græder).

Sarr. Den Elskværdigste græder, og det for mig; Lad mig slikke dine Taare. Kostbare Taare! I veye paa mit Hierte, Men nu min Allerkiæreste; Frisk vovet, det kan ey anderledes være. (Han render bort, og hun brister i Graad). Tid var det, at du gik; Nær havde jeg qvaltes i Taarer; Nød befoel mig at ile paa Din Flugt; Hvor tungt at forjage sin Elsker! Men see, der kommer du jo igien; Elskværdigste! O Kiærlighed uden Lige. (De omfavne og

49

kysse hinanden, De kryste sig tæt op til Hinanden, De mænge Deres Taarer sammen; De falde Begge ned paa Jorden, og Holde sig fast om Livet, Mund paa Mund. Endelig slider Han sig af Hendes Arme, springer op som en Rasende, og iler bort med høyt Skriig og Graad; Hun følger Ham med Øynene, og kan ikke tale for Graad).

50

Nornerne.

Fridleif og Ingeld.

Fridl. Mine Giedder vantrives, og Mælken forgaaer dem. Den strænge Vinter, da saa mange Birk og Gran ginge ud, er Skyld derudi; thi nu mangle de Næver og Bark. Hisset gaaer den rige Ingeld, han eyer vel hundrede Kiøer, og utallige ere hans Faar; men mig synes dog, at han er misfornøyet. Hvorimod Nornerne have siunget for min Vugge, at jeg vel stedse skulde være fattig, men dog fornøyet og elsket af alle, hvilket hidindtil rigtig nok har truffet ind. Men han kommer mig lige i Møde; See, hvor stolt han gaaer.

Ing. Arme Fridleif, din Skiæbne gaaer mig til Hierte; Jeg har Medlidenhed med dig. Du stræber af alle dine Kræfter, staaer op med Solen, og legger dig med den om Sommeren, sover kun lidet mere om Vinteren, og er og bliver dog fattig. Men hvor

51

kommer det, siig mig en Gang, at du desuagtet er altid glad, siunger, dandser, springer, og er stedse vel til Mode?

Fridl. Det skal jeg sige dig, men som Historien er lang, saa ville vi imedens sætte os ned under denne høye

Fur.

Ing. Ja vel, jeg er dermed fornøyet.

Fridl. Neppe var jeg fød, førend Nornerne, tre i Tallet, komme til min Faders Gaard. De vankede da om, for at spaae Menneskerne deres Skiæbne, hvilken de have i deres Magt; thi den nye Lære forarsagede, at man ey mere saa flittig besøgte deres Templer, som forhen. Man haver sagt mig, at de alle tre vare smukke og vel voxne, dog af forskiellig Skiønhed; Den ene var alvorlig og fuld af Majestæt; Den anden naadig og Mild, og den tredie lystig og skalkagtig. Eder er for nogen Tid et Barn fød, sagde de til mine Forældre, vi forstaae vel at forudsige Menneskets Lykke, naar vi ikkun nogen Tid see paa ham. Mine Forældre, nysgiærige for at vide min Skiæbne, bragte mig strax ind til dem. Den første blev ligesom forfærdet, ved at see mig; hun stod længe stille, taug og havde Øynene fæstede paa mig; Endeligen ud-

52

brød hun i disse Ord: Den Søn, som nu er fød, bliver eder til liden Baade. Bedre ufød end ussel. Hærdet Haand, træt Fod, liden Søvn vil blive hans Deel; Og dog skal Armod svæve over hans Hoved, Hunger age paa Vogn med ham. Jeg seer forsultne Heste, udhungrede Gedder, forfalden Hytte, indtil sølvgraae Haar skiule hans Hoved og hans Isse blottes. Den anden saae ved disse Ord medynksom paa mig; Min Søster har tildelet dig haarde Kaar, sagde hun, men jeg vil lindre dem; thi du maatte ellers bukke under Byrden. Rig kan jeg ikke gjøre dig; thi den ene Norne formaaer ey at ændre, hvad den anden haver udsagt. Men du skal ikke føle din Armod; Fornøyelse skal stedse tindre paa Din Pande, Rolighed sidde paa Dine Øyenbryne, Glæde skal udvide din Hud, og afstryge alle Rynker; du skal siunge i Mangel, dandse naar du hungrer, og den Rige skal misunde dig din Lykke. Her loe den tredie Søster høyt; Du tænker at skaffe Glæde min Søster, sagde hun, uden Elskov, men den Glæde er død. Jeg giver ham smuk Skabning og Deylighed; I Sang skal han overgaae Nat-Vaken, og de ypperste Hyrder. De deyligste Piger skulle kappes om at behage

53

Ham, de skulle rive ham hinanden af Hænderne, enhver af dem skal blive rød, naar han ikke seer paa hende, af Fortrydelse skulle de slaae Øynene til Jorden, og sige: Den som i Dands overgaaer alle Hyrder, som saa ædel fører Troppen an i svingende Kredser, han som tvinger Irisken til at tie, og at lyde paa hans Sang, han vil ikke see paa os; Ak at vi kunde hade ham, og at han var mindre deylig; men han skal ikke agte uden een. Saaledes min kiære Ingeld have mine Forældre berettet Nornernes Sang, og sandt er det, at intet vil lykkes for mig, al Arbeyd og Kunst er forgiæves, mine Giedder vansmægte, og deres Mælk er som Vand. Hungeren vilde see mig ud af Ansigtet, dersom andres Yndest ey opholdt mit Liv. Men dog er jeg altid glad, og veed af ingen sorrigfuld Time at sige. Det lader

ellers, at Nornerne eller dog en Guddom, hvem den endog er, misunder Mennesket en fuldkommen Lyksalighed, og derfor blander noget Bittert i hans Lykke.

54

Ing. Lykkelig er du midt i al din Ulykke. Men siden du taler om din Sang, og jeg haver hørt den meget berømme, og dog aldrig været tilstæde, naar du fornøiede dig med den, saa udvis mig den Tieneste, nu da vi have intet andet at bestille, at foresiunge mig et Stykke, hvilket du selv vil.

Fridl. Siden du sætter det i mit eget Val, saa vil jeg siunge for dig om en rig Mand, som Nornerne ogsaa have forudspaaet hans Skiæbne. Rigdom meddeler jeg dig, sang den første Norne, ved maadelig Flid skal alting lykkes for dig. Grøn seer jeg din Eng, med Blomster

beprydet; Hvid- og Rød-Kol zire dine Marker; Dine Giærder bære Hinbær, og Multen groer allevegne paa Myren. Dine Faar føde tvende Lam, og hvorvel dine Hiorder mangfoldiggjøres utalligen, saa kunne de dog ikke fortære Græsset paa din

Eng, eller Høet i din Lade. Dine Kiør malke tre Gange om Dagen, og alle

Spande løbe over. Bækken opsvolmer af Fisk, og Myren frembær selv sin Virak.

Der er ingen Ende paa din Uld, og dine Fied dryppe af Honning. Ingen Syg-

55

dom formindsker din Hiord, ingen Hagel afslaaer dine Blomster, ingen Hede forbrænder din Eng. Udi Søvn voxer din Rigdom. Hvert Aar, og dine Aar skulle blive mange, fordobbles din Formue, (her smilede Ingeld). Alvorligere, end sædvanlig, saae den mellemste Søster paa hende: Nu er han altsaa ret lykkelig, men hvad er Rigdom uden Fornøyelse, tænker du uden mig at gjøre lyksalig. Lad ham besidde Huggleifs Skatter, og endda skal han være ælendig. Hans Søvn skal være uroligere end andres Vaagen. Han skal stedse hige efter

mere, og ey være fornøyet med det nærværende. Hans Naboes fede Hiord af ti Kalve skal smerte ham mere, end hans egen af hundrede skal glæde ham. Naar en andens Buk bræger, da skal han blegne, og alleene finde Glæde i sit Hierte, naar Haglen nedslaaer hans Søsters Eng, og skaaner hans egen. Han skal forv den nygiordte Must, og den nylig bryggede Miød til næste Aar, for ey at lide Mangel; men det næste Aar skal aldrig komme. Han skal derfor hades af alle, men hans Stolthed skal ikke see det. Her skogger-

56

loe den tredie Søster; Og ingen skal elske ham, kiælent Spøg skal ey opkomme i hans Hue, og han skal ikke vide hvad det er at skiærtse; Ingen Hyrdinde skal derfor nogensinde flette Krands om Hans Hoved, og Foraars Blomstret skal ey pryde hans Tinding. Den Ulykkelige! han skal ikke synes at det er Mangel, og det skal aldrig rinde ham i Sinde, at dele sin Rigdom med nogen; thi han skal frygte for, at fattes. Han skal ey drømme uden om Græs, Høe, Faar, Giedder, Kiøer, Rigdom, Møye, Sinds Uroe; Aldrig skal den muntre Hyrdinde fremstille sig for ham i Søvn. Skeer det engang, og hun udrækker Haanden til Dands, strax trækker han sin tilbage; thi han tænker, at hun beder om noget. Koneløs, børneløs, venneløs, hadet, beleet og foragtet skal han døe.

Ing, Da jeg hverken har Kone eller Børn, og derhos besidder nogen Formue, saa passer denne Sang sig herudi paa mig.

57

Fridl. Men er du Hadet af alleer du misfornsyet; Hvorledes kan du til, egne dig sligt?

Ing. Det gjør jeg ikke heller, men takker dig for din smukke Sang, og naar jeg engang bliver rig, da skal jeg forære dig - - - et - - - Ekhorn,

fanget i Skoven. Fridl. Tak for din Gave, men jeg frygter for, at den kunde hindre, enten dig, eller nogen af dine Folk, fra at oppasse dine Sager.

58

Amyntas og Chloris.

Amynt. Yndige Faar, smaae lille Dyr, hvilke Følelser opvækker eders Brægen i mit Sind. Tilforn hørte jeg allene paa eder med Fornøjelse uden Uroe, men siden Chloris Stemme har trængt ind i min Siæl, synes mig i eders Brægen at høre hendes kiælne Sang. Nu er eders Lyd mere følerig for mig, men opvækker tilligemed en mig forhen ubekjendt Smerte. Jeg vil kaste mig ned paa Græsset, fornøye mig over eders Uskyldighed, og tænke paa Chloris; Maaskee hun imedens driver sine Lam her forbi.

Chlor. Uskyldig var mit Hierte, Glædde sig ved Lammets Syn, Naar det i klare Bække Fremviste sin Gestalt. Men nu er Lammet traurigt, Forsvunden er den Glæde, Som før behersket mig. I kiølig Aftenluft Jeg her Amyntes saae; Udstrakt

59

han laae paa Græsset, Og Zephyr kysset ham; Med gule Lok den spille Og sagte rused frem. Paa Brinken bag ved eene, Jeg stod og saae det an. For Munden Haand jeg holdte. At Blad ey skulde røres, Og vogne Hyrden op. Sligt Øyeblik af Glæde, Det hele Liv opveyer. Bort Faar, bort kiælne Lam; Amyntas eene hersker, Udi mit unge Bryst. Men mon jeg ham er værdig; Jo Bækken siger det; Mit Ansigt og har Tække, Gid kun ogsaa for ham, Med dig jeg eene vilde, I Hytten boe fornøyet; Med omkringslynged Arm, I Skoven vil jeg gaae; Da Lam faae Yndighed, Da Faaret kiælent bræger; Natur fornyer sig, Som uden dig er død. Ak, at du Smerten vidste. Og Glæden som bestorme, Mit unge Bryst tillige; Medynk du vilde have; Med yndig Haand du vilde, De Taare tørre af, Som strømmeviis nedrinde. Men ak du mig ey hør! Maaskee en anden Pige, Dit Hierte just nu rører; O uden lige Smerte, Jeg døer og segner hen. (Hun tier).

Amyntas, som imidlertiid har listet sig gandske sagte igiennem Buskene til hende,

60

omfavner hendes Hals bag fra, og siger: For min Skyld skal du ikke døe, yndige Hyrdinde. Mit Hierte har længe været dit.

Chloris farer op, og siger: Forvovne! Amyntas, er det dig? Haver du hørt min Sang?

Amynt. Ja, deylige Chloris; Jeg har hørt og følt den.

Chlor. Saa har du og følt mit Hierte. See der, Elskværdige Amyntas, min Haand, leg nu din i min. Hvilken sød Fornemmelse.

Amynt. Som efter Torden-Veyr, Den blide Soel fremskinner, Saa muntrer Aasyn dit, Min bange Siæl til Glæde. Føel der, hvor Hiertet banker; Der døer af Glæde hen.

Chlor. Ney, lev Amyntas, lev, For mig du nu skal leve. O sød Henrykkelse, At elske og at elskes; At elske den, som elsker, Mit Liv begynder nu, For dig jeg kun vil leve.

Amynt. See Bækken rinder her, Lad saa vort Liv fremglide, O store Jupiter, Du Altings Hersker, Herre. Hvor klar er denne Bæk, Urørt den stedse flyder; Vort Liv ret blive saa, Lad aldrig Sygdoms Vee

61

Min Chloris Bryst bespænde. Elysium du vinker, Lad smilend begge døe, Udi hinandens Arme.

Chlor. Den Dag opkomme sildig. Reen Vellyst lad nu nydes; Ublandet Fryd skal hvile, Paa vore Læber her. Som Honning er dit Kys; Langt sødere end Mælken. Dit Syn mit Syn opliver; O Glæde uden lige!

Amynt. Stillitsen freidig qvidrer; Irisken staaer saa høyt. Hvo kunstig triller saa, Det Nattergalen er. Hver Fugl jo glædes ved, Min Chloris at beskue, Af Glæde siunge de. De snable sig med Fryd, Vor Lyst de og vil følge.

Chlor. Tier I Fugle, Bliv taus du Nattergal; Amyntas taler. Lifligere end Bogfinken, Yndigere end Vagtlen. Holder op at siunge, Min Kiæreste taler, Sød er hans Røst, I berøve mig hans Ord. I siunge for Øret, Han siunger ind i Hiertet. Hvilken Ild! hvilken Lue Giennemløber mine Aarer. Ret nu kan jeg ey bære min Lyksalighed, Lad mig samle Kræfter paa dine Læber; Ak du rører mit Hierte; Mit Bryst hopper mod dig af Glæde.

62

Amynt. Ey undres jeg, at Paris tog Helena; Bort Rigdom, bort Ære, Elskov er alt. Vel, at Paris ey faae dig, Chloris, du Deyligste blant Pigerne. Dine sorte Øyne have fængslet mit Hierte, med din Haand omslynger du mig. Ak, at vi kunde blive til een. At see dig, at elske dig, er eet; Paris vilde have glemte Helena, thi her er mere end Helena.

Chlor. Paris var Konge-Søn,

Men du er min Hyrde. Ey var han saa deilig som du; Kunde han elske som du. Betragt dig i Bækken, og døm; Hvilke Haarlokker, brune Lokker! Yndig smile dine Øyne, ligesom Maanen i Bækken. See Fuglene snables, de sukke af Elskov. Skalkagtig leer din Mund, snable mig engang. Amyntas, min Amyntas,

salig skulle Hyrderne prise mig, salig fordi jeg er din. Hyrdinderne falme, de have alle mistet dig. See Krandsen faldt af mit Hoved, du rusker mine Haar. Skalkagtige Amyntas, sæt dem igien til rette, og knyt dem i Knude.

Amynt. Hvor smukt flagre de sorte Haar om dine Kinder, Natten er ey sor-

63

tere, og Dagen ey klarere end dit Aasyn. Lad mig kysse dem, de sorte, de krusede. Jeg vil knytte dem til mine, sønderriv da de Lænker, om du kan.

Chlor. Med langt stærkere Lænker

er jeg bundet til dig, med Kiærligheds Lænker. Lad Knuden derfor løs, knyt op, og kig i mine Øyne. Der, der staaer Amyntas malet, den skalkagtige, den blide

Amyntas; Kiælen er hans Smil, og Elskov pryder hans Kinder.

Amynt. O Venus! lad vor Lyksalighed

vare; Ey begiærer jeg, at den skal fomeres; thi det er umueligt. Men lad

alle Aar blive, som dette Øyeblik. Lad

Chloris altid blive Chloris, og Amyntus den yndige Dreng, saa skal Granat-Æblet ey mangle paa dit Altar, og Faarets Blod udgydes til din Ære,

Chlor. De beste Lam skulle døe for dine Fødder, og Krandsen pryde din Tinding, naar Chloris kun altid maae blive den samme for Amyntas. Ey beder

jeg om, at elske den gamle Amyntas, som den unge, thi mit Sind er uforanderligt. Den unge, den gamle, den syge, den friske Amyntas, er altid Amyntas, altid liflig,

64

og boer i dette Bryst. (Hun trykker ham op til sig).

Amynt. Men Chloris, yndige Chloris, tillad mig at bede din Fader, at jeg altid maae kalde dig min, at Hymen, maae svinge sin Fakkell over vore Isser. Intet ont Øye skal da mere adskille os, lad Kragen raabe paa høyre eller venstre Side, det anfægter mig ikke.

Chlor. Saa skal det være; Med Haand i Haand, med sammensnoede Arme, ville vi gaae til min Fader; Fader, vil jeg sige, lyksaliggjør din Dotter, lad Amyntas blive min.

Amynt. Min Faders Knæ vil jeg omfavne; See her din Søn og hans Lykke. Lad Chloris blive min, og intet mangler. De ømme Fædre see mildt ned paa os; Vor Lykke er Deres.

65

Amymone, eller den døende Moder.

Stille var det, og Maanen beskinnede Væggen i Hytten. Nær var jeg at indsove; Eet Ønske herskede kun i mit Hierte: Guderne tage fra dine Dage, og legge til Amymones. Men i det samme hørte jeg en Støn, og en svag Stemme: Epicharis skynd dig, lad mig velsigne dig og døe. Hurtig sprang jeg op, og saae ved Maanens Skin den beste Moder bleeg, mat, døende. Den kolde Sved trillede ned af hendes Kinder. Med den Høyre Haand understøttede jeg hendes Ryg, og med den venstre det kiære Bryst. Hun slyngede sine Arme om min Hals. Farvel min Dotter, sagde hun med en mild Mine, Guderne bevare dig. Ak Amymone, kiæreste Moder, ey tænkte jeg at opleve din Død, men Guderne kunne maaskee endnu skiænke dig Livet paa nye til mig. Gudernes Villie skee, svarede den ømme Moder; Dog best følges Naturens Orden, naar den Gamle

66

dør førend den Unge. Intet krænker mig, uden al efterlade dig, som en atten Aars Pige ugift; Derfor, saasnart du faaer brændt mit Legeme til Aske, saa tænk paa den unge Amyntæ Kiærlighed. Der ere mange langt rigere blant Hyrderne, men ingen tænker saa ædelt som han. Ney, Amymone, din Villie er mig vel en Lov, men hvorledes skulde jeg saa hastig kunne glemme dig? Kiære Epicharis, sagde den ømme Moder, og trykte mig i det samme til sit Bryst med svage Hænder. Bedre ærer man de Afdøde ved et roligt Sind, end ved Sorrig. Best er det, at følge deres Spor. Jeg har været Hustrue og Moder, bliv du ogsaa Hustrue og Moder, det er din Pligt og Bestæmmelse. Om en Tid skulle vi og favnes i det liflige Elysium. Ak, min Siæl higer efter dig, o Elysium, og hvilken Glæde vil det da være, naar du fører til mig andre Aristodemer og Amymoner. O Epicharis! hvorledes kan du alleene sørge for min efterladte Hiord; men naar den stærke Amyntas kommer dig til Hielp, da vil Møyen forsvinde. Det kiælne Faar, som spiste og drak af min Haand, det anbefaler jeg dig.

67

Pley vel den Myrthe-Hække, som Aristodemus plantede med egen Haand. Nu min Dotter! Elysium kalder ad mig; Jeg seer allerede din Fader; Lev vel, lev fornøyet, elsk Amyntam, og tænk paa Amymone og den Glæde, hun nu nyder. Hun gjorde ligesom et Forsøg for at ville reise sig, og give mig det sidste Kys, men hun sank tilbage, og hendes Aand veeg fra hende. Glæde smilte paa hendes Læber, og en sød Roe var udbredet paa hendes Ansigt. Guderne lade mig leve som hun, og siden døe som hun. Guderne lade mig blive lige saadan Moder og Ægtefælle, saafremt de værdige mig disse hæderlige Navne. O Amymone! Gid dit Liv og din Død aldrig gaae mig af Minde, og gid jeg stedse erindre mig den beste Moder.

68

Regner og Svanhvide.

(taget af Saxonis anden Bog, Pag. 22--24.)

Regn. Skammeligt er det, at jeg som Konge-Søn maae her ved min Sted-Moders Ondskab være dømt til denne lidet berømmelige Haandtering, at vogte Qvæg. I Stedet for at behandle Sværd, Bue og Piil, maae jeg den hele Dag løbe om, for at opsøge Kiøer og Stude. Andre Prindser ligge ude paa Krigsskibe, og vinde baade Ære og Bytte i Orlog og Ledingsfart, og jeg derimod Hendriver min Tid i en nedrig Forretning. Men hvad skal jeg gjøre? Sætte mig op imod min Fader? Dertil er jeg baade for svag, og om jeg end var stærk, saa var det dog ikke billigt. Derfor maae jeg oppebie Tiden, som Odin har bestæmt til at befrie sin Afkom. Dersom kun Svanhvide ikke faaer min Skiæbne at vide; thi jeg kiender denne muntre Prindsesse, hun vil da

69

vist ile, for at befrie mig, og o Skiændsel, om hun saae mig i saadan Tilstand. Men jeg hører nogen komme; jeg maae løbe at skiule mig, thi det kunde være een af mine gamle Bekiendtere.

Svanh. Bie gode Hyrde, bie; Du kan desuden ey undgaae min raske Hest. Veed du ikke, hvor Prinds Regner opholder sig? Thorildæ Ondskab skal have fordulgt ham.

Regn. (For sig selv) Ak det er Svanhvide selv Jeg kiender hverken Regner eller Thorilde; Hyrden bekymrer sig kun om sin Stav og Pose.

Svanh. De Svenske Hyrder pleye dog at kiende og elske deres Prindser. See, dette Guld-Armbaad skal være dit, om du vil sige mig Regners Opholds Stæd.

Regn. Om Kiøer og Stude kan jeg give dig Beskeed, men Regner kiender jeg ikke.

Svanh. (stirrende paa ham) Denne Stemme trænger ind i mit Hierte; Den ligner Regners. Du er jo selv Regner.

Regn. Jeg Regner! Naar blev Hyrden til Prinds? Uden Tvivl er Regner en modig Herre, og han skulde fornede sig saa dybt?

70

Svanh. Ret; Heri kiender jeg ikke Regner. Den Regner, jeg gav mit Hierte til, havde Spyd i Hænde, og denne har en Stav. Hiin Regner bar Skiold paa sin Skulder, og denne bær en Pose. Min Regner jog tapre Mænd paa Flugt, og denne vogter Kiøer. Men kast dette Uværdige Redskab bort, og ifør dig igien Helte-Dragt, strax kiender jeg min Regner. Samme Gang, samme Vært, samme Ansigt, samme Øyekast. Det nytter ikke, at du forstiller dig; Allene noget pynteligere var han, men her rinder klart Vand i Bækken, som snart kan aftoe de Pletter.

Regn. Aldrig svingede min Haand noget Spyd, aldrig beklædte Brynje mit Bryst, aldrig var jeg i Herre-Sal, og endda skal jeg være Regner.

Svanh. Feige og frygtagtige Træl, skabt til at følge Koen, og at holde Bøtten for Pigen som malker; Du tør af Frygt ey være Regner.

Regn. Jeg vil ey være Regner, fordi jeg er ikke ham; Men hvorvel jeg er Træl, saa frygter jeg dog ikke for nogen vred Mands

Aasyn, og jeg turde gaae i Kamp mod hvem det skulde være, undtagen mod Thor, for

71

hvilken alle Guder selv skiælve; Og vel dig, at du er en Kvinde, thi ellers skulde din kaade Mund komme dig dyrt at staae.

Svanh. Saa taler Regner og Trællen ikke. Sæt dog al Forstillelse til Side, og vær ey længre undseelig for din Kiæreste. Gaae i Spidsen for vor Hær, og hævn dig paa din Stedmoder og hendes ugudelige Anhang ved deres Død.

Regn. Jeg hverken er, kan, eller vil være Regner?

Svanh. Nu vel; Uden dig skal jeg bestorme Sigtun; Dansk Blod rinder i mine Aarer, og aldrig har endnu nogen Dansk taalt Forhaanelse. Op I mine Mænd, I Kæmper, I Danske Helte; Afstraffer Thorilda, bader eder i hendes afskyelige Blod. Med dette Sværd skal jeg giennemføre Hundings Bryst, og uden dig bestige det Upsalske Konge-Sæde.

Regn. Ak spar Hunding, min Fader! . . . Nu nytter det ikke længer, at fordølge mit Navn. Jeg er Regner, men uværdig at være den stolte Danske Prindsesses Beyler.

Svanh. Værdig, saasart du viser dig i din forrige Gestalt.

72

Regn. Men en Fæehyrde omfavne Skjoldungers Afkom?

Svanh. Skjoldunger og Freyrs Æt passe sig vel sammen.

Regn. Jeg er pialtet, og bær sønderrevne Klæder.

Svanh. Et ædelt Hierte kiendes og under dem.

Regn. Jeg er sort og skiden. Svanh. Vandet gjør reent.

Regn. Jeg har vanæret min høye Byrd ved at adlyde en ond Qvinde, og at paatage en Træls Skikkelse.

Svanh. Følg mig, tvæet dig i dine Fienders Blod, og den Skiændsel er strax aftoet.

Regn. Gierne gjorde jeg det, om Spyd ey skulde løftes imod min Fader. Hvorledes skulde jeg møde ham i Strid, og beholde Farve.

Svanh. Nu har jeg min Regner igien; Hyrde-Dragten har dog ikke qvalt det Kongelige hos ham. Du skal drage med os, du skal stride, men ey paa den Fløy, hvor din Fader er. Overlad ham til mig, og jeg skal skaane Hans Liv, ligesom det var dit eget.

73

Regn. Men jeg sidde paa Thronen, imedens han lever.

Svanh. Det skal du ikke heller, thi naar vi have vundet, og Seyeren ere vi visse paa; Thi Danske stride. Da ville vi lade ham blive paa Konge-Sædet, og alleene forsikre dig Thronfølgen efter ham, thi den tilkommer jo dig, og ey Thorildæ Unger.

Regn. Svensk er jeg, og dog sigte mod Svenske. For hvem er ogsaa min Faders Tapperhed ubekjendt; at overvindes og at døe, er eet for ham.

Svanh. Forurettelser bør hævnnes. Alle ærlige Svenske ønske den retmæssige Arving paa Thronen. Meget maae overlades til Skæbnen, Strid, døe, Svanhvide dører ved din Side; Strid, vind, Svanhvide ligger i dine Arme; Strid ikke, Svanhvide bliver aldrig din.

Regn. (Han rækker hende Haanden) Fader, Fæderneland, Guder forsvinde, Svanhvide er alt.

74

Den goddædige Hyrde.

Lycon, Damoetas og Cimon.

Lyc. Vee mig Elendige, hvad skal jeg svare min Herre, naar han tæller Faarene, og savner de tvende. Siger jeg Sandhed, at Ulven har taget dem, saa enten troer han mig ikke, og meener, at jeg føyer løgn til Tyverie, eller og beskylder mig i det mindste for Efterladenhed, og den kan jeg ikke gandske friekiende mig selv for. (Han græder).

Dam. Kiære Lyon, hvorfor græder du? Andres Taare udlokke mine.

Lyc. Ædle Damoetas; Ulven har borttaget tvende Faar af vor Hiord, og Menalcas er min Husbonde.

Dam. Det vil sige saa meget, at Møllen bliver din visse Løn. Arme Lycon, mig ynkes over dig; Gaae til mine Hior-

75

de, og udsøg to Faar af samme Størrelse og Farve, som dem du haver mistet.

Lyc. Min Tunge formaaer ey at fremføre den Tak, som mit Hierte er fuldt af; Men Guderne, der lønne fromme Gierninger, skulle lønne dig.

Dam. At hielpe en Ulyksalig, er Velgierning imod sig selv; Derfor er al Tak overflødig.

Lyc. Tillad mig at spørge: Hvorhen

du agter dig med den- store Spand Mælk, da det ikke endnu er ved den Tid at Arbeyds-Folkene i Marken spise?

Dam. Mælken er gaaet fra den

Stakkels Thestylis, og som hun er fattig, saa ere hun og Barn nær ved at omkomme

af Hunger. Jeg bærer derfor dette lidet Mælk til hende, at hun dermed kan vederqvæge sig og Søn. Men tie stille hermed, at ikke andre faae dette at vide. Thi ingen uden Vedkommende bør vide Velgierninger, saasom Fornøyelsen er ellers borte. Dig kunde jeg ikke afslaae dette, siden du har skaffet mig saa stor Vellyst i Dag. Men jeg maae ile; thi medens jeg her taler, forsmægter The- stylis.

76

Lyc. Den guddommelige Mand!

han gjør Godt, og vil ikke at andre skulle vide det; han ligesom undseer sig ved sin Gavmildhed. Andre kunne aldrig nok udbasune det mindste Gode de gjøre, og denne søger med al Flid at skiule det. Hvilken Mand! Men see! der kommer Cimon; Han er nøye kiendt med Damoetas. Jeg maae give mig i Tale med ham, for ret at udforske Damoetæ Goddædighed; thi større Fornøjelse kan ikke være, end at høre tale vel om sine Venner. See hid, kiære Cimon! til een, som længes efter at tale med dig.

Cim. Er det dig Lyon? Du er ret en god Dreng, men jeg beklager ofte din Skiæbne, at du har saa haard en Herre. Vil du maaskee søge Raad hos mig?

Lyc. Ney Cimon; Din Ven Damoetas har nylig beviist mig en ulignelig Velgierning, derfor brænder jeg af Attraae efter, at høre denne goddædige Hyrdes øvrige Velgierninger.

Cim. Den Attraae er priselig; Men at opregne alle Damoetæ ædle Gierninger, er umuelig. Thi alle Dage be-

77

tegnes ved dem. Det vil vare længe nok, at fortælle de fornemste, og derfor ville vi imidlertid sætte os under denne Ceder.

Lyc. Ligesom du vil. Gid hans Navn og Gierninger stode udgravede i Cederen!

Cim. Hans Fader efterlod ham anseelige Hiorde af Æsler, Kiøer, Faar, Giedder; Efter Lovene hørte alting ham til, og han var ikkun forbundet at underholde sine tvende Søstre, og naar de giftede sig, da at deele Huus-Geraadet med dem. Men han lod sig ikke nøye med, selv at udsøge værdige Mænd til dem; han gav dem endog Frihed paa Bryllups-Dagen, hver at udlede 200 Stykker Qvæg af hans Hiorde, hvilke de selv vilde, og da de, saavel som deres Mænd, vare undseelige over, at modtage saa stor en Gave, og sagde, at han forarmede sig selv, svarede han: Man beriges altid, ved at gjøre Vel imod andre. En Gang traf han Alphoesiboeum i Begreb med at stjæle et Lam fra sig, og som han tiltalede ham Haardt, thi jeg kan ingen Uret lide, sagde han, og den anden undskyldte sig med, at den yderste Nød og Hunger havde drevet ham hertil,

78

saa forespurgte han sig hos Naboerne, om det forholdt sig saaledes, og da de bevidnede Sagens Rigtighed, da lod han ham ikke alleene gaae, og beholde Lammet; men sagde endog: Tag Moderen med, thi de ville ellers længes efter hinanden. Kort efter bebreydede en ham, at han havde været utidig god imod en Tyv; Den er ikke Tyv, svarede han, som i yderste Trang tager kun til Livets nødvendige Ophold, thi alle Mennesker have Ret til at leve og til at spise; Men den Rige er Barbar og Tyv, i hvis Egn nogen omkommer af Hunger. Hans Bord staaer aabent for alle Fattige; Frugterne i hans Hauge tilhører enhver Forbigaaende; Utallige Syge og Nødlidende faae tilsendte jævnlig Mad, uden at vide, fra hvem den kommer; Dette eene røber ham, at enhver nu veed, at ingen paa ti Mile rundt her omkring, tænker som Damoetas.

Lyc. Den goddædige Mand!

Cim. Siig og den Lykkelige. Midt i sin Hauge har han oprettet et lidet Tempel til den godgjørende Zeus, og der aflegger han sin Bøn til ham to Gange om Dagen, ved Solens Opgang og ved dens Nedgang, og hvad mener du vel, at Han da beder om?

79

Lyc. Om Sundhed, et langt Liv, at det maae gaae ham og hans vel. Om Formerelse af sine Hjorder, for at kunne gjøre Godt imod andre.

Cim. Ney, han beder saaledes: Du store og du gode Zeus, hvis Magt og Godhed have ingen Grændser, du gjør vel imod Menneskene, uden derfor at vente

nogen Belønning. Lad mig herudi ligne dig, og alleene vente den af din Haand i det yndige Elysio; Lad mig elske alle Mennesker, som mine Brødre; Viis din Naade mod mig i Dag, ved at give mig

Leylighed til at lade dem faae det som er deres, og skiænk mig og Mine intet Got, uden for saa vidt, at jeg lader mine Brødre nyde Deel i den Velsignelse, som du giver mig. Lad mine Naboers Enge,

Hauger og Hiorde trives, og lad dem bære dobbelt mere end mine. Saa bad den ypperlige Mand, og jeg stial mig til at høre denne Bøn bag Citron-Busken.

Lyc. Den ulignelige Mand! Glæde

og stille Roe maae stedse boe i hans Hierte.

Cim. Dersom du haver Tiid dertil, saa vil jeg foresiunge dig den Sang, som

80

Mycon har gjort til hans Ære, thi min svage Tunge formaaer ey værdig at prise ham.

Lyc. Hvorvel jeg skulde efter given Tilladelse af Damoeta hente to Faar i hans Hiord i Stædet for de tvende, som Ulven haver revet ihjel af min Herres Hiord, saa vil jeg dog bie; Thi jeg haver det Haab til den Algode Zeus, at han bevogter mig for Ulæmpe, da jeg sætter mig i Fare, for at høre tale om en Mand, som i Dyder slægter ham paa.

Cim. Hør da Mycons Sang: Zeus staae paa Jorden, Mørkhed herskede allevegne, thi Medlidenhed, Goddædighed og alle godgiørende Dyder vare bortvegne; Jeg vil skabe Damoet, sagde han, og Guds frygt smilte. Lyst blev det paa Jorden; Hunger, Mangel, Armod forsvunde; Muntre Dreng og glade Piger svunge sig nu i Kreds; Fryderaab hørtes, hvor før alting var tyst. Himmelske Godgiørenhed, Du binder Menneske-Slægten sammen; Du gjør, at de søle deres Broderskab. Ubekjendte, behagelige Fornemmelser groe i deres Siæle; De finde, at det er saligere at give, end at tage. Damoet viser sig: De Smaa omfavne hans

81

Knæe; De Mindre række Hænderne ud imod ham; Pigerne strøe Blomster for Hans Fødder; Karlene behænge ham med Krands; Fra Mødres Bryster opstige utalte og hemmelige Sukke og Velsignelser til Himlen: Mægtige Zeus! lad vor Fader overleve os, thi hvo skulde ellers sørge for vore Børn; Mændene raabe høyt: Zeus lyksaliggjøre dine Trin, du vor Beskytter og Hielper; Den Gamle humper hastig frem paa Krykken: Lad mig nyde det rare Syn, stønner han ud, at see den som gjør Got, for at gjøre got. Damoetas gaaer med nedslagne Øyne, løfter dem undertiden op til Himlen, og siger: Fader Zeus, hvi belønner du saa overflødigen, da jeg dog gjør intet uden min Pligt, og har altid Fornøjelsen og Fordelen deraf i mit Hierte. Elskværdige Damoet! Dit Navn, din Hukommelse skulle ævig vedblive; Achilles var tapper, men grim. Agamemnon stridbar, men stolt. Ulysses klog, men underfundig. Du derimod er Godheden, Oprigtigheden selv. Du synes ey allene at være god, men er virkelig god, Dit Hierte viser sig aabenbare. Eftertiden skal prise Dig salig: Men hvad er vor Roes? Zeus skal tage Dig til Regel, naar han veyer Fortienester, og ligesom nogen i Dyder komer Dig

82

nær, saa skal han og nærme sig Zeuses Throne, men du skal sidde nærmest op til ham.

Lyc. Hvormed skal jeg giengjælde din Sang; Min Ævne er ringe; Hiertet maae bøde paa Mangelen. Men der kommer Damoet tilbage; Hvilken Rolighed i hans Ansigt; Ak Zeus, giv mig ikke hans Formue, men hans Glæde.

Dam. Kiære Lycon, endnu her? Jeg vil haste hiem, for selv at sende dig Faarene.

Lyc. Cimon og jeg have her behageligen fordrevet Tiden, med at tale om den beste Mand, om Damoet.

Dam. Om mig? At opfylde sine Pligter, er let; Dette Bryst føler idel Glæde derved. Egennyttede driver mig dertil.

Cim. Gid alle vare da egennyttige som Du.

Dam. Solens Hede paaminder os om at søge Skygge. Du Lyon, følg

83

med og annam Faarene; Jeg vil skiænke dig en smuk Hyrde-Stav for den Angest, som du haver udstaaet; og du, min kiære Ven, tag til Takke med et tarveligt Maaltid.

Cim. Men hvor Glæde hersker, hvor Frihed og Fortroelighed oplive alle, hvor Saften, trykket af de friske Druer, paaminder os om at yde Tak til Zeus, den Mægtige og Store.

84

Hrolf og Einar.

Hrolf. Intet er dog lyksaligere, end at være sin egen Herre, at staae under ingen, at smage Frihedens Sødhed, da arbejder man med Lyst, thi eens Børn nyde Godt deraf, og Efterslægten høster Frugten af Forfædrenes Møye.

Ein. Det kan jeg desværre ey sige, thi endskiønt Thorgrim ikke er den værste Herre, saa falder det dog meget tungt at arbeyde for andre, og at være overbeviist om, at vore Børn skulle friste samme Skiæbne som vi selv, og alt hvad man slæber for, at være spildt.

Hrolf. Derfor har jeg heller ingen Trælle til at dyrke mine Jorder, thi jeg bær Afskye for at see min Broder i Trældom. Daglønnere, frie og muntre Folk, stræbe for mig. Hvor frydefuld gaaer jeg til min Hvile, fordi jeg er overbeviist om, at mit Arbeyde er bleven forrettet, uden at nogen sukker over mig.

85

Ein. Ak, at alle tænkte som du; Landet vilde da snart sees dyrket allevegne; Veyene vrimle af Mennesker. Men nu betager Mangel endog den Tanke, at see blid paa den yndige Møe, og hvorfor skulde man avle Odelsbaarne til Ælendighed.

Hrolf. Dersom Tiden tillader det, saa vil jeg fremsætte den Sang, som jeg haver gjort om Frihedens Fordele og Trældoms Ynkverdighed, og imidlertid ville vi hvile os under denne greenede og tætte Furre.

Ein. Med Fornøjelse vil jeg høre paa dig, og for en Tid glemme min Jammer; Desuden kan jeg ikke blive ælendigere end jeg er, om end min Herre blev vred paa mig, da saavel Ønske som Haab ere mig betagne.

Hrolf. Ædle Frihed, Du Odins Gave, Nedstig fra Alfaders Sæde, Og opliv min Sang. Du giver Siælene Kraft At tænke og at handle. Ved dig beseyles Havet, Ved dig opgraves Jordens Ryg, Helte opklækkes ved dig. Fienden kom, Trællen saae ham og flyede; Thi han havde intet Fæderneland. Den

86

Frie satte sit Bryst til en Værn; Her

igiennem maae du bryde, Om du vil sætte Fod paa mit Land; Den Stolte faae

ham, Og peeg tilbage. Grøn seer jeg Marken, Gult, hvidt og blaat prunke i den. Straaene kunne ey bære deres Byrde, Og Hænderne forslaae ey til At afmeye Freyrs Gave, Lyden af Buer og

Piber Tone allevegne i mine Øren. Den zitrende Luft Fører den glade Og frie Sang til mig. Med egen Sved Bedugges min egen Jord, For mig arbeyde

mine Hænder, Hustrue og Børn skulle Engang glæde sig derved, Og sige; Sødt hvile dine Been! Ingen myndig Herre skal Nyde Frugten af min Møye; Ey skal han udjage min Afkom, Og hovmodeligen sige; For mig have I arbeydet, Eders Sved, Eders Nattevagt, Eders Bekostning, Det altsammen er mit; Ney, Frihed omgiærder mine Egne, Og jeg træder paa egen Jord, Disse Ord giennemtrængte min Siæl, Og den blev stor ved Frihed. I det samme forblindedes mine Øyne Ved et klart skinnende Lys, Men efter nogen Tid Saae jeg en herlig Skabning Staae for mig, iført Hvide glim-

87

rende Klæder; Majestæt lyste af hendes Pande, Ædel Stolthed af Øynene, Hver Smiil forkyndte Lyksalighed. Enten er du Freya, Eller Frihed, sagde jeg; Men det Mod, som fremskinner Af dine Øyne, viser, At du er den sidste. Ja, svarede hun, jeg er Frihed, Som saa mange af dine Landsmænd miskiende; De holde deres Medbrødre I en skammelig Trældom, Kiende ey Menneskets Værd, Og sætte samme Priis paa ham, Som paa Last-Dyret. Stokken skal udrette, Hvad de ikke ville ved Fornuften. Jo uslere, mere gusten, Nedslaget, bøyet til Jorden Deres Medborger seer ud, Jo større synes de sig at være. Men Tiden kommer, Den kommer snart, Da Norge med rette Skal kaldes frie. Og ingen Trælle mere findes; Da skal Normanden Blive virkelig stor, Ædle Følelser opkomme I hans Siæl, og Frihed Udvide hans Hierte. Men det Folk, som Skjoldunge ætten behersker, Skal under et nyt Og hæderligt Navn Sukke under Trældoms svare Byrde, Og smaaesiælede Herrer Skulle agte deres Jagthunde Og de ædle Mennesker, Som søde dem, lige meget. Vold, og Tyrannie Ville da beraabe sig Paa Hævd, og den Herre, Der meest plager sine Brødre,

88

Vil ansee sig for klogest. Hytten skal forfalde, Træet fortørres, Barnet vantrives, Ageren begroes med Ukrud, Qvæget vanslægte, Engen visne, men Herren skal fedes Ved andres Ulykke, Trives ved Jammer, Glædes ved Sørgekrig, Og mene Uret at skee, Naar man troer, At den Usle Ogsaa haver Rettigheder. Forbandet være Dagen, Som drog Hovmod af sit Mørke, Som satte Pris paa Mennesket, Ligesom paa Fæet; Et ævigt Mørke skiule den. Og mørkt blev det, Og Friheden

forsvandt, Og min Sang forvirres; Døsigbed betager mit Hoved; Let udslukker Trældom Siælens Gnist.

Ein. Ja, vel kan den udslukke. Da Friheden besiungedes af dig, da glemte jeg min Tilstand, men nu, nu føler jeg Trællen i sin gandske Vidde; Mod, Lyst og Sands forgaae ved at betænke, at jeg og Afkom i tusinde Leed ere dømte til Jammer og Nød. Jeg faaer, en anden høster; Jeg planter, en anden spiser Frugten; Andres Høst er mit Arbeyde. Intet nyder jeg frit uden Luften. Hvo derfor arbeyde mere end yderste Trang udfordrer. Ney, æd og drik min Siæl, og

89

døe. Ak maatte mine Børn i det mindste opleve den glade Dag, da alle Normænd skulle vorde frie. Thor, hvis Guddom du tiener, paa hvis Altar du som Præst daglig bringer Offer, har vel aabenbaret dig denne Dag.

Hrolf. Guders Hemmeligheder tør jeg ikke røbe. Vær imidlertid ved saa freydigt Mod, som mueligt, og betænk, at Nornerne tildele enhver sin Skiæbne. Utaalmodigheden laster jeg dog ikke hos dig, thi Grunden dertil er alt for retmæssig, og hvo maae ey segne under Byrden af ævig Trældom, Armod og Jammer for sig og sine. Men Tiden er nu at ofre til Thor; Annam derfor denne Trøst tilsidst: Alfader skal engang dømme den gandske Jord, Den fromme Træl skal indgaae til Gimles Glæde, men den ubarmhjertige Herre til Nastronds Qval, og Forskiæl imellem Herre og Træl skal ey findes mere.

90

Bacchi Fæst Tvende Bacchanter, Silenus og Ægon.

(Scenen er i Sicilien, da Hiero den Anden regierede.)

1. Bacch. Lader os Hoppe og raabe, Thi Bacchus kommer; Glæde og Letsindighed følge Ham.

2. Bacch. Bort Sorg, bort Bekymring, Vor Lycens kommer; Viinkilder springe op Ved hvert Trin han gaaer: Satyrer og Fauner dandse for ham.

1. Bacch. Mennesket gik eene, Misnøyet og traurig; Bacchus lod Den frydefulde Saft Flyde i Beggeret: Drikker og bliver drukne, Tumler af Glæde, sagde han, Og Verden blive snever for eder.

2. Bacch. Liflige Drik, Nectar bliver Vand, naar du smages; Den Fattige sidder paa Konge-Thronen, Naar dine

91

yndige Dunster fylde hans Hoved; Beyleren naaer sine ønsker, Hyrden besidder tusinde Hiorder, Haabet slaaer aldrig feyl For Agerdyrkeren, Saa længe du Ey seyler

i Kruset 1. Bacch. Hisset seer jeg Silen

komme, Krandsen faldet er af Hoved, Tværs sidder han paa Æslet, Og alle Miner vise, At han er fuld af Baccho.

2. Bacch. Lyksalige Mand, som glemmer Verden og sig selv; Som stedse bortjager den gamle Tummel ved en nye; Dine Dage forsvinde, uden at du tæller dem, og dig fattes intet, naar kun Kanden altid er for din Mund.

Sil. Søde Bacchus, jeg dig priser, Vinen gjør mig altid glad, Brune Piger andre elske, Men jeg Vinen kun har kiær, Jupiter han Nectar valgte, Thi han Vinen kiendte ey, Naar kun Kanden aldrig tømmedes, Hele Verden maae da falde, Jeg dog freidig siunge vil. Fuld i Gaar, fuld i Dag, Aldrig jeg mig ædrue mindes; Tanker jages bort ved dig, O du søde Druesaft, Dyr at ligne Attraae er, Og Bekymringsløs at leve, Det er Deel og Lodden min, Tosser gruble kun paa det, Som de ikke kan begribe, For at kiende

92

Livet ret, Glemme de at leve her. Ney frisk Mod, Lad Cithar høres, Og den brumlende Trompet, Skalmey skal mit Sind fornøye, Men o Kande du er best, I din Bug reen Vellyst findes, Throner, Piger, Klogskab viig, Vinen er den største Glæde, Vinen er mit Lives Lyst.

1. Bacch. Som en Klog du taler her, Daarer laste kun dit Væsen, Nid paa deres Tunge sidder, Avind udi deres Bryst. O, at Saften engang maatte, Kildre deres barket Gane, Strax de Kanden vilde kryste, Op til brændend Bryst og sige: Ak, at vi saa længe have, Savnet dig vor Glæde, Fryd; Gid vi døe med dig for Mund, Og i Lovsang til vor Bacchus.

2. Bacch. Men see engang, just paa denne store Dag, indviet den godgjørende Baccho til Ære, paa hans Fæst, just da vanærer denne Hyrde saa frydefuld en Stund, og drikker Vand, der rinder ud af Klippen. Hør!

hvad heder du?

Æg. Ægon er mit Navn.

1. Bacch. Det passer sig ret paa dig. Men hvorforfore drikker du pure Vand paa Bacchi Fæst?

Æg. Fordi jeg haver intet andet.

93

Sil. See, Kanden jeg dig rækker, Med klarest Druesaft, Det rene Vand af Bækken, Al Værd mod den vist taber, Drik een, ja tvende Gange, Og tre, om du saa vil, Ved Guddoms Kraft vor Bacchus, Han magte, at den ikke, Af nogen tømmes kan. Vær fattig, Rig du bliver, Vær syg, du bliver frisk, De muntre Sange lalle Paa før uvante Tunge, Lad Kierlighed kun vige, Ey Møe, om hun er brun, Ey de med hvide Kinder, Dit Hierte røre skulle, Thi Vinen alting er. Om end fortøyet Pige, Engang dit Sind bevægte, En føye Tid lad vare, Til Kanden strax du vende, Der, der, du Elskov drukne, Og alle Sorger med, Nye Verden du dig skabe, Og nu ad Hiorden lee.

2. Bacch. Men bær du ikke mere Agt for Silen, end at lade ham række dig Kanden saa længe; Fort, tag den af hans Haand, og deel Glæde med os.

Æg. Ney, Vandet er fundere, og eders Glæde forekommer mig heel sælsom; I ville, at jeg skal glemme min Phyllis, min Hiord, mig selv og den gandske Verden. Hav mange Tak, jeg vil føle min Glæde, og Phyllis bytter jeg ikke bort for al Bacchi Viin.

94

Sil. Jeg gierne dig tillader, Med Phyllis Spøg at drive, Naar hun dig ey besidder, Lad andre Piger nyde, Deel i dit muntre Sind; Men ingen bør dit Hierte, Til Eyendom indtage, Det Vinen hører til; Med Krus i høyre Haand, Den venstre om din Phyllis, I Morgen om en anden, Og saa hver Dag Paa Rad, Det Livet ret forsøder, Og gjør al Møye let. Dog uden Pige, Nymphe, Er best hver Dag at drive, Ved Vinens søde Kluk. O Kande, søde Kande, Du meer end Livet er.

Æg. Nok mærker jeg, at I ikke kiende de rolige, de stille, de indtagende Fornøyer. Vel smager Vinen god, men kun til Maade; Den Syge bør vederkvæge sit Hierte ved den. Men da jeg ikke kan siunge som I, saa vil jeg sige eder en Sang, som Bion har gjort om langt andre Følelser: Skyggefulde Lunde, Hellige Stæder, I med Mos begroede Stene, Rindende Vande og faldende Bække, I med Granater og Figen tildækte Huler, I røre mit Hierte, Liflig lyder Faarets Brægen i mine Ørne, Yndig er

95

det at see Giedden paa Klippen. Koe, din Brølen er angennem, og Hestens Vrinsken er ey uden Følelse; See Natten beklædes med Mørkhed, Lynild iler slangevis frem over Marken, Torden brøler med sin Røst, Dog skiælver dette Hierte ikke, Thi Uskyldighed boer i det, Nu fornyer Naturen sig, Solen fremtræder, og Stierne svinde bort, Fuglene qviddre i Skoven, Fiskene springe i Vandet, Perledraaber hænge paa hvert Blad, og Sole vise sig i hver Draabe. Atter fremvælter Søen Maaner i hver Bølge, Og Nattergalen slaar Triller for sin Mage. Hvilket Syn, at staae i Dalen, Og see op til de optaarnede Bierge, At være øverst paa Fiældet, Og see ned i den dybe Afgrund; Synet taber sig over det store Hav, Og Verden er uden Grændser. Rolig, henrykt er jeg, Men dog kan Glæden voxe, Galatea kommer, Og al Skiønhed med hende. Yndighed flagrer om hendes Læber, Og Kydskhed sidder paa hendes Kinder. Undseelig seer hun paa mig, Men dog seer hun, Med en mild Unseelse seer hun. En sagte Ild løber giennem mine

96

Aarer; Tale vil jeg, Men Elskov hæmmer Tungen. Øynene tale, Kinderne blusse, Af Elskov og Ærbødighed. Saa megen Glæde ved eet Øyekast, Eet Haandtryk vilde gjøre fuldkommen lyksalig. Det skeer, og de Ord legges til: Bion, jeg er din. Fra den Tid veyer Galatea Op mod den hele Natur; To Galateer vilde røve min Lyksalighed. Jævnt flyde nu mine Dage, Smaa hoppe om mig, I dem seer jeg mig hoppe, Derfor elsker jeg dem. Ak, at jeg en Lovsang kunde, Værdig nok din Magt og Ære Siunge for dig store Gud, Du al Verdens Hersker, Styrrer, Du, du store Jupiter; Du det bød, Og Verdner løbe, Udi fast bestæmte Kredse; Du det bød, Og Siæle fløde Fra dit store Almagts Hav. Tanker spændes, Geisten flyver; Gierning din vi deri kiende; Jorden grønnes, Frugter bær; Liv og Aande alting fylder; Prægtig Bolig vi besidde; Det jo og din Gierning er. Ævig vil jeg derfor prise, Denne Majestæt og Magt, Naar Elysisk Mark mig favner, Knæler jeg for Thronen ned. Vise Plato, Du min Leder, Du Almagts egen Tolk, Der alt

97

Dunkelt du forklarer; Socrates, din store Lærer, Maaskee større end du selv, Herlig der afmaler Dyden, Og

dens Løn indsamler vist. Bort I vilde, ækle Lyster, Som af Dumhed kun tilbedes; Støy, og Stimen, Viin og Utugt; I som Glæde kalde Jer; I som Elskovs hellig Navn, Tør vanære og paatage; Kom du Elskov, sande Lyst, Kom Naturs Betragtning, Hvile For min matte Siæl og Geist, Kom Goddædighed, du Moder Til al sand Fornøjelse; Kom du Guds frygt, idel Glæde, Kom du Læsning, Sindets Trøst; Da Lyksaligheden voxer, Og sin rette Høyde naaer. Uvis Vellyst andre elske; Jeg den sande attraaer kun, Og vil Dyden stedse favne, Op til Himlen svinge mig.

1. Bacch. Vel var det denne lange Snak engang fik Ende; Længe siden havde jeg løbet bort, dersom ey Bacchi prægtige Optog skulde just gaae Her forbi.

2. Bacch. See der Han kommer, Med Cimble og Harper, Tigre drage hans Vogn, Selv spiller Pau paa Fløyte,

98

Og den sande Glæde Tindrer i hvert Ansigt. Sil. Ey springer og dandser Philosophen som de, Altid er Glæde paa hans Læber, Og Sorrig udi hans Hierte. Ney, Vinen den fryder, Og drikke ville vi; Kander skulle tømmes Vor Bacho til Ære, Og Karle og Piger Springe om i Dands, Til de liflige Dunster Betage Hiernen, Og Fødderne falde Bort under dem. Æg. Alle tænke ikke paa een Maade, Jeg vil imedens gaae hiem til min Phyllis, passe paa den Hiord, som Jupiter har betroet mig, see til mine Huusfolk, og glæde mig over den Sundhed, den Lykke, den Stilhed i Sindet, som han, den store Olympi Behersker haver givet mig.

99

Roe og Grythe.

Roe. Lyksalig Dag, du Foraars første Dag, idel Glæde indynder du i mit Hierte, thi den lange Vinter har nu Ende, og Grythe gaaer nu ud. Ak, Hvor længselfuld haver jeg seet hen til den Kant, hvor din Vaaning ligger. Paa Skie har jeg gaaet, og svævet om dit Huus: Men altsammen forgiæves; Ey kunde jeg faae et Blink af dig. Kiælne Forældre holdte dig indsluttet, at ey Vinterens Kulde skulde skade din Hud. Ved Rokken maatte du Hendrive de lange Aftner. Mon du og haver tænkt paa mig? Ey maatte jeg besøge dig: Anstændighed forbød det, men hvi tøver du. Her saae jeg første Gang dit Ansigt, lig den blide Himmels. Ved disse Eenebærbuske oplivede du mit nedslagne Sind. Lev, lev, jeg elsker dig; Disse søde Ord vare Honning for min Siæl. Men Giedderne bræge: Grythe kommer: Mon de, som elske, bedrage sig selv? Ney,

100

hun kommer; Hvilken Morgenrøde i min Siæl. Grythe, Elskværdige, er du Roes Grythe?

Gryt. Ja Grythe er din, ligesaa kiælen, ligesaa øm som fordem. Hvilke sex Maaneder. Roe, min Glæde; Lad mig omfavne dig. Søde Belønning Glæde — Vinter — Længsel — Jeg

dør.

Roe. Grythe, du blegner! Skræk

— Angest — Vand (Han tier

noget, løber endelig til en Kilde, samler Vand i begge sine Hænder, og stænker hende i Ansigtet).

Gryth. (Slaaer Øynene op) Min Roe, hvilken Glæde, at see dig; thi du var endog forsvundet i eet Øyeblik.

Roe. Nu bliver jeg lyksalig paa nye, da Sundhed staaer atter malet i dine Kinder, og dine Øyne brænde af Kiærlighed. Føel mit Hierte, det slaaer for dig. Men hvorledes har du fordrevet denne Vinter, og levet uden mig; Dog jeg har ogsaa maat undvære dig, og endda levet; Haab om Foraar opholdt mig.

Gryth. Forud tænkte jeg, at det ikke var mueligt, ey at see dig, og dog

101

leve. Men du var saa dybt indpræntet i mit Sind, at mig syntes stedse at see

dig, at tale med dig; Vaagende tænkte jeg paa dig, og i Drømme stod du for

mig, og da var jeg mere frie, end jeg nogensinde har turdt være i din Nærværelse. Ligesom Hiulet gik om paa Rokken, saa vankede Tankerne i mit urolige Sind. Tusinde Gange vilde jeg nedkaste mig for mine Forældres Fødder, og sige: Lad Roe blive min. Deres høye Mod holdt mig tilbage, thi ingen agte de mig værdig, uden han haver seet den blaae Bølge, og det skummende Hav, og ført Rov hiem fra fremmed Strand. Gid sligt ey ansaaes

for Helte-Giærning, eller gid jeg være mindre øm; Dog ney, ikke vil jeg

berøves min Lyksalighed. Ved hver Gang Hiulet dreyede sig om, nævnte jeg Roe, og du var stedse paa min Tunge. I min troe Ammes Barm nedlagde jeg min Bekymring. Hun biefaldt min Kiærlighed; Gid Solen snart sees over hine Biergetoppe, sagde hun; Et venligt Smil kastede hun til mig, naar jeg gjorde Forslag at faae dig i Tale. Timerne glede, og det var langt over Midnat; Endda var jeg

102

ikke træt at tale om min Roe, og den Gamle nikkede dertil, og blundede.

Roe. O sød Fornøyelse, at elskes af Grythe; Om nogen vilde tilbyde mig, at herske over den hele Dal, og at forlade dig, saa vilde jeg svare: Et Kys af Grythe er mere. Og at see dig i en andens Arm, det vilde overstige Nastrands Plager.

Gryth. Men Allerkiæreste, hvorledes har Roe hendrevet denne Vinter, har

du saa ofte tænkt paa mig, som jeg paa

dig?

Roe. Utallige Gange tænkte jeg

paa dig; Skovene gave Gienlyd af Grythe; I Træernes Bark staaer Grythe udgravet; Grythe svævede for mig om Dagen og om Natten, men med ingen kunde jeg tale om Grythe. Priset være Freya,

at hun heri haver gjort din Skiæbne lykkeligere

end min; hun tage stedse fra min Fornøyelse, lade mig allene føle Elskovens Byrder, og dig ikke, uden dens Vellyst, saa er jeg lykkelig, fordi du er lykkelig, Stundom bedede jeg Dyr, Stundom fangede jeg Fuglen i Garnet, men alting var tomt for Glæde, thi Grythe var ikke hos;

103

At see Grythe, at tale med Grythe, at favne Grythe, det gjør Aar til Dage, men uden dig blive Dage til Aar, Ofte vilde jeg omfavne dine Forældres Knæe, og sige; Grythe elsker mig, men jeg fandt mig uden Fortienester. Om din Bolig sværmede

jeg, kastede Lokkespise ud for Fuglene, og raabte; Lader jer fange ved Grythes Bolig: Elskerens Stæmme, tænkte jeg, trænger maaskee til Grythes Siæl. Men intet vilde høre mig. Ak, hvilken Belønning vilde da ikke et Glimt af dig have været. Engang fangede jeg Haren i Sneen. Dristig gik jeg til din Faders Dør, bankede paa, den ærværdige Gamle kom ud; Støttrende sagde jeg: En Gave —mit Hierte — Fader — Haren fanget

i Sne; Ikke vidste jeg hvad jeg sagde, thi Grythes Fader stod for mig. Blodet skiød mig i Kinderne, ligesom da jeg første Gang saae dig. Min Søn, svarede din Fader vønligen, jeg har ingen Gave forskyldt af dig, men dog vil jeg tage imod den, ak det ey skal synes, at jeg forsmaaer din Gave. Han bad mig sidde ned, Han iskiænkede den klare Miød, og drak mig til; Ikke frydedes mit

104

Hierte, thi Grythe var borte; Saa nær hende, og dog ikke see Grythe. Hvert Øyeblik laae dit Navn paa min Tunge, men Frygten overvandt Haabet.

Gryth. Elskelige, saa nær, og ey sees. Usædvanlig Bekymring omspændte engang mit Hierte; Det var ligesom det vilde springe af Livet, Uden Tvivl var min Kiæreste mig da nær. Ak, at jeg havde havt Kundskab herom, Kiærlighed skulde selv have givet mig Anslag at komme ind i Stuen, men nu er alting glemt, thi jeg sidder ved min Roes Side.

Roe. Ey kurrer Duen saa sødt i Skoven, som din Stemme henrykker min Siæl. Tusinde Fornøyerelser indsamler jeg paa dine Læber, Honningens Sødhed maae vige for deres. Røde ere de, røde som Tyttebæret. Ey blomstrer Myren af Multer saa skiøn, som dine Kinder, farves af Lue og Mælk. Hvidere ere dine Tænder end den hvide Uld, og din Hud er blødere end Æderfuglens Dun. Din Aande lugter af Virak, og dine Trin ere som Freyas. Fuldkommen er du, og min er du, og jeg er din; Giv mig tusinde Kys. Ak kunde alle Norges unge Karle

105

see min Lyksalighed; De vilde beundre dig, og glemme min Lykke ved at skue dig.

Gryth. Som Dugen lædsker den

tørstige Jord, og Rønnen glæder Krams-Fuglen; Som Mos fryder Renen, og Tødderen klukker for sin Mage; Saa trøstes min Siæl ved Roe. Han er min Glæde, Elskov brænder i mit Bryst. Forhen tænkte jeg at være lykkelig; Blomsteret fornøiede mig paa Marken, naar jeg saae Giedde-Mælken i Spanden, da takkede jeg Alfader for hans Gave. Mine Forældres Aasyn overgydede mig med en stille Fryd, og jeg priste mig salig, at være deres Dotter. Men jeg saae Roe, og min Siæl blev henrykt; Glæde, Hvile, Fryd, Liv, Lyst og Fornøylelse er nu alleene hos ham. Du taler, og mit Hierte bæver; Dine Øyne møde mine, og min Siæl forvirres; Uroe og Længsel forøge min Fryd, og jeg finder Behag i Smerte. — Men Roe, min Roe, du, ved

hvilken jeg lever, paa det yndige Foraar følger den grumme Vinter; Lad Glæde ey vugge os i Søvn. Du gaer nu i dit attende Aar, Tiden er forhaanden at Ære bør søges. Mit Hierte føler Hele Vægten

106

det Raad, jeg nu vil give. I mine Øyne er du Mere end værdig min Elskov, men Fædres Skikke sige ney. Gaee derpaa den med Blod besprængte Vey, træd de Norske Heltes Fodspoer, og føel, at du er Normand. Tænk paa Belønningen, Grythe er Belønningen, og hviler da i alles Paasyn i dine Arme, thi helten er da, efter Folkets Tanker, hende værdig.

Roe. Jeg skilles fra Grythe, langt fra hende vanke paa det vilde Hav; hun imedens sukke, og forgaae af Sorrig. Maaskee mine Øyne aldrig see hende meere, og hendes tomme Skygge alleene svæver om mig paa hendes Høy.

Gryth. Ney Allerkiæreste, Haabet give mig Kræfter, og paa onde Dage skulle de glade følge, og Julen skal oprette, hvad Sommeren haver tabt. Freya har forsikret mig herom, thi da jeg for nogle Dage var nedsænket i Bedrøvelse, og kunde ey tænke for Sorrig, aabenbarede sig en mere end menneskelig Skabning for mig; Aldrig havde jeg forhen seet Freya, og dog kiente jeg hende strax. Med Mildhed sang hun: Dit Sorg beklæmte Bryst,

107

Mit Sind til Medynk rører; Fra Guders Bolig steg jeg ned. Og Kiærlighed vil trøste; Ey anden Vey lykkelig gjør, End den med Blod er tegnet; Strax Roe Seylet hidser, Og hen til fremmed Land, Med Rovbegiærlig Aand, Sin kiække Krigshær bringer, Strax Grythe Løn skal være, Af elsket Fader legges, I seyerrige Arm. Tael kun, han strax skal fare, Og Freya Borgen er, At han med Ære kronet, Skal lande i sin Havn. Jeg selv vil ham beskytte, Og fiendtlig Piil afvende; Ey Sværd skal hannem skade, Thi Hugget jeg optager. Vel tungt at skilles ad, Naar fælles Elskov brænder, Men Klogskab byder det, Naar Maalet opnaaes kan.

Roe. Gudinden befaler, forsikrer sin Skyts, derfor maae jeg ikke tøve længer; Jeg vil strax give mine Forældre mit Forsæt tilkiende, reise om i Dalen, samle Folk, nedstige til Strand-Bredden; skyde Snekken fra Landet, hugge ned for Fode, sanke Rov, komme hjem, nedlegge det for dine Fødder, og nyde Belønning paa din Mund.

Gryth. Elskværdigste, iil, skynd dig, lad mig favne dig førend Vinteren

108

kommer, Julen vil da blive dobbelt Jul, og intet skal mere adskille os. Men en Bøn haver jeg til dig: Gudindens Løfte er vel vis, hendes Beskyttelse mægtig, men styrt dig dog ikke i for megen Fare, tænk paa din arme Grythe, og overvey, at Elskov gjør frygtsom.

Roe. Elskov skal baade tæmme og oplive mit Mod; Jeg vil tænke paa Belønningen, og Grythes Erindring skal gjøre det saa, at jeg hverken ved Feighed eller en overdreven Tapperhed skal miste hendes Person. Men jo længere jeg nu er hos dig, jo længere bliver jeg siden

borte fra dig. Farvel — sidste Kys —

elsk Roe — glem Frygt — I Striden

skal du svæve for mig.

Gryth. Mit Hierte sønderrives —

Glade Sammenkomst — Sørgelige Skilsmisse — Adskilt ved Havet — Fiendens

Pile — Skræk — Haab —

Min Roe, Roe, min Bekymring, elsk

Grythe, Grythes Siæl higer efter din —

Nu er han borte, den elskværdigste er borte, og du staaer her, hvi løber du ikke efter ham? Hvilken Pine! af Kiærlighed maae jeg være grum; Naadige Freya, til-

109

giv en elskende Pige en uskyldig List, tilgiv, at hun har misbrugt dit Navn; Selv haver du jo elsket; Du er idel Elskov; Du er de Elskendes Beskytterinde; Bevar min Roe, Lad ham uskad komme tilbage, med Hæder og Seyer. Dog du Grumme, hvad haver du gjort; Du haver skuffet din Kiæreste, jeg vil kalde ham tilbage, med Graad vil jeg omfavne ham; Jeg haver digtet om Gudinden, det var mit eget Paafund, vil jeg sige. Men, hvad, paa anden Maade kunne vi ey naae vort Ønske; Hierte tie, bær din egen Byrde,

haab, og — da skal jeg vel finde Vey

at komme snart til Roe, thi der er ikkun en Haandbred imellem Døden og Livet.

110

Stærkodder og Isleif.

(Anledningen er taget af Saxonis 6te Bog, Pag. 104 og 105. 116, 117 og 118).

Stærko. Signet være du elskte Land, hvor Frode før herskede; Hvi maatte denne gode Konge saa tilig sætte Livet til. Nu længes jeg efter at tale med hans Søn, thi ikke vil jeg haabe, at han er saa vanslægtet som Rygtet siger. Men hisset seer jeg min gamle Stald-Broder, med hvilken jeg ofte haver drukket Øl af Horn, og fældet Kiæmper til Fode i at brydes ved Frodes Hof. Vær velkommen Isleif; Thor formere din Styrke! Er Ingeld saa blødagtig, som han udraabes for?

Isl. Ey beskrives han saa ilde; at han jo fortienere værre. Tapperhed er foragtet, og tapre Mænd ansees for rasende. Hans Faders Mordere holder han for sine beste Venner, og deres Søster hviler i hans Skiød.

111

Udi Sange prise de Tiderne lyksalige, og afmale Frode som Tyran. Han hører det, og tier, og drikker dem til, og Skamfuldhed blusser ey paa hans Kinder. Bænken er for haard, og Hynde legges paa den; Skammeligt er det at sove paa Straae, og Bolstere dække Legemet. Solen maae ey skinne paa Issen, og noget de kalde Hat, skal afværge dens Straaler. Miød er hver Dags Drik, og neppe vil Trællen smage Øl, reent Vand overlades til Hundene. Salt Mad hæmmer Fordøjelsen, og Fleskesinker lugte ilde i Næsen. Tydske Kokke tillave stegt og sødet, og Sodden gjør Maden ukiendelig. En Kok agtes mere end en Kiæmpe, og Alvorlighed er forsvundet. Jeg er den sidste af hans Faders Venner, som forlader Hoffet; Thi Kramsfugle smage ey min Gane, og det ækler mig, at see Mænd vende Gumpen af en gildet Hane i Munden, at see Skiøge-Fagter i Stædet for kiælen Bluefærdighed, at see Fruentimmer overgaae Mandfolk i Dristighed, at see dem oftere selv frie end blive befriet.

Stærko. Jeg ulyksalige Mand. Blødagtighed drev mig fra Huggleifs Hof, og her finder jeg Liderlighed; Frodes Søn liderlig. Iil, skynd dig til Lethra, og for-

112

driv det skamløse Pak, Giv Landet igien sin Reenhed og Styrke, og red Sønnen af din Ven.

Isl. Du vil kun høste Foragt og Fortræd; O hvor ont vil min Vens Forhaanelse gjøre mig!

Stærko. Ey kan qvindagtig Mand, Ey skamløs Horeskare, Den tapre Helt forhaane; Han deres Dom beleer, Hans Aasyn fælder Dom. Til Kongens Borg jeg haster: Uværdig Konge-Søn, Uværdig den, som elsker Sin Faders Mordere; Som Pligt og Guder glemmer; Som Narren høyre skatter. End Heltens store Mod. Vær Konge, elsk Dit Folk, Hvis ey, da stig af Thronen, Og lad en bedre sidde der. Ey glemmer jeg de Dage, Da Frode Spiret holdt, Retviished herskte da, Og Fred var udi Landet; Men Fienden skiælvede; I Klæder, Mad og Drikke Var Kongen tarvelig, Saa stort et Mynster fulgtes, Af Hyrde, Helt og Bonde. Ey blev i Miødden druknet, Den Styrke Landet værger, Den Klogskab Landet styrer, Man elskte Kiønnet, men, Ey faldt man det til Føde. De Danske, Danske vare, For dem tog Fienden Flugt, Og fremmed Mand ey herskte, Blant Skiolds Afkom og Æt.

113

Isl. Forgjæves mærker jeg det er, at ville bringe dig fra dit Forsæt, men tænk paa Isleif, naar du væmmes ved at see Frodes Søn. Nu haster jeg fra dette ulyksalige Land; men fortæl mig dog, hvordan det gik dig i Upsal?

Stærkø. Der Huggleif herskede, Af gammel Konge-Stamme, Men ung udi sit Sind Fra Sigtun Sædet fløttes; Thi

Kongers Grav og Høye, Bebreydelse udbredte. I Upsal Lyst kun hersker, Man Guder tiener der, Med Cimler, Tromme, Biælder, Lætfærdig udi Dandsen, Man Møer svinger om. Kiød-Gryder altid færdig, Staae udi Rad og Orden; Ey mandigt Ord der høres, Men kun en Lefle-Sang. I Munden Miødden gydes, Man neppe Forskiel kiender, Imellem Mand og Qvinde. Blødagtig udi Fagter, Den første nærmer sig, Den sidstes kiælne Lader. En Gøgler mere agtes, End kiække Stridsmands Mod; Den sidste Hunger lider, Naar Dandseren fuldt op, Af Kongens Maade nyder. Forvorpne Land og Tid, Naar lette Spring de sættes, For Heltens tunge Gang, Naar

114

Skiøgens Smiil og Latter, Langt over Viisdom skattes, Naar Kongen Gnier er, Imod fortiente Helte, Men Skatter øses ud, Til Sangere og Daarer: Naar Kongen som en Qvinde, I finest Klædning gaaer. Med pene Skridt fremtriner, Og taler lespende. Mit Mod afskyer det Land, Min Krop vil sig ey bukke, For Vellystaandend Qvinde, Og Mand, der Møe vil være. Og ændre Landets Skik. Best styres Riger, naar En Kiæk ved Roret sidder. Og Helte er ham næst; Naar Qvinde bliver Qvinde, Og Dandseren ey stædes, I Raadet ind at komme. Men ubekiendt Lyd, Mit Øre treffer, Hisset Hopper Huggleif, Kongen han hopper, Landets Gavn borthoppes, I bløde Klæder han fremgaaer, Mon Kongen det er? Vist er det ham; Gøglere, Narre og Qvinder Omringe ham jo, Paa sligt bør Konger kiendes.

Isl. Heraf mærker jeg, at Sverrige ey bliver det Land, hvorhen jeg bør haste. Imidlertid, naar Regenten ey forsømmer sin Pligt, indseer jeg ikke, Hvorfor

115

han ey undertiden maae fornøye sig, uagtet vore strænge Sæder.

Stærko. Hvad Fornøyelse; Pligt er Fornøyelse. At beherske sine Undersaatter,

at skifte Retten til dem, at gjøre dem lykkelige, det er Glæde og Hvile for Siælen. Og naar Han vil have Vellyst, tilladelig Vellyst, da har han sin Dronning. Men min Hu staaer til Lethra,

Farvel Ven, enten skal jeg forandre Ingeld, eller og døe.

116

Lycoris, Daphnis, en Najade.

Lyc. Iblant disse Citron-Buske vil jeg sætte mig, og tænke paa min Daphnis; thi næst ham er intet behageligere end Landets Yndigheder. Hvilken sød Lugt dunste disse Blomster ey ud? Hvor prægtig prunker det Gule iblant det Grønne. Mange smukke Træer findes her, men intet som Citron-Træet. Paa det hænge modne og umodne Frugter, udbrudte, nys skabte og falmende Blomster iblant hinanden. Fornemst er det iblant Træerne, ligesom min Daphnis iblant Hyrderne. Hvor sødt triller Nattergalen, men Daphnis Stemme er dog sødere. Hvoraf mon det komme? Ikke veed jeg det, men det veed jeg, at i hans Sælskab er jeg best fornøyet, og at mig ligesom fattes noget,

117

naar Han er borte. Længe kiendte jeg ikke Aarsagen hertil, men tilsidst mærkede jeg, at Traurigheden altid forsvandt ved hans Komme. Men jeg hører en Sang, det er Daphnidis Sang.

Daphn. Naar andre gaae til Hvile, Mit Hierte Attraae finder, At naae den yndig Møe. En stille Glæde boer, Ved hendes faure Side. Et vist jeg ikke kiender, Giør hendes Sælskab sød. Hos lystig Sælskabs Broder, Mig Tiden falder lang. Jeg kiedes ved at dandse, Og vexelviis at svinge, Vor Dals udvalgte Møer. Min Lyst det forhen var. Men nu at sidde, tie, Og Jomfrue-Haand at holde, Lycoris at beskue; Det eene Vellyst er.

Lyc. Daphnis!

Daphn. Lycoris! Lyc. Sæt dig ved min Side, thi

da tænker jeg alleene paa dig.

Daphn. Det er al min Længsel. Men venlige Lycoris, hvoraf kommer det,

at Arachne, Chloris, Telesilla ere nu ey

mere skønne i mine Øyne, og at du allene er skøn? Ingen Sygdom har dog forandret

118

dem, og forhen kunde jeg see paa deres Skiønhed, og mit Sind blev dog lige roligt. Nu gider jeg ikke engang

see paa dem; Og jeg seer ingen uden dig, og det glæder mig, men dog er jeg betaget med en Slags Banghed derved.

Lyc. Ey bedre gaaer det mig Daphnis. At dandse med Mycon, Amyntas, Tityrus, Menalcas, er nu en Pine. Men at sidde stille hos dig, er idel Fryd. Jeg er gandske forandret, og synes ey at kunne leve uden dig. Dit Aasyn glæder mig, men der er dog noget, jeg veed ikke hvad, som foruroliger mig derhos, og gjør mig frygtagtig. Maaskee vi gjøre vore Forældre imod? Men hvorledes kan det være dem imod, at vi fornøye os? Imidlertid tør jeg dog ikke sige dem, at din Nærværelse glæder mig mere end deres, og altid maae jeg slaae Øynene ned, naar de ere hos, og du kommer til. Mon der skulde være noget Ondt deri, at vi trykke hinanden i Hænderne?

Daphn. Det kan ikke være; Thi jeg har ofte trykket Pigers Hænder i Dands, men jeg har hverken følet Fornøjelse eller Smerte derved. At vore Forældre skulde

119

fortryde herpaa, er ikke mueligt, da jeg ofte har seet min Fader trykke min Moders Haand; ja kysse den, og Munden med. Vil du tillade mig, at gjøre ligesaa; Thi herudi maae være noget Got, ellers havde mine Forældre ey gjort det.

Lyc. Kan jeg negte dig noget? Forleden Dag saae jeg og Turtel-Duerne gjøre ligesaa.

Daphn. Ak, hvilken Vellyst! Hvilke bløde og behagelige Læber. Mælk er min beste Mad, den smager liflig, men dette er lifligere, gierne vil jeg lade andre beholde min Part af Mælken, om det end var i otte Dage, naar jeg kun imedens maatte stedse hefte paa dine Læber.

Lyc. Hvilke Fornemmelser! Dine Kys ere behageligere end Druen. Men jeg bliver saa urolig derved; Mig synes at have tabt noget; Forhen var jeg mere stille fornøyet: Nu er min Glæde heftigere, men blandet med en vis Uroe. Mon vi og handle ret; Dog vor Fryd skader jo ingen, og hvor kan det være Uret, min lille Daphnis, at holde af dig.

120

Daphn. Ret eller uret, saa er jeg overbeviist om, at det er sand Glæde, at kysse Lycoris Mund. Vel sandt, der feyler mig endda noget; Min Glæde voxer, og tillige min Uroe; Hvordan dette kan være, begriber jeg ikke. Men jeg vil søge at slukke denne Attraae, ved at føye Mund til Mund, Bryst til Bryst, Øye til Øye; Maaskee det da kan blive got; Kunde jeg kun blive Lycoris, da vilde jeg først være fornøyet, thi da var jeg stedse hos dig.

Lyc. Ak Daphnis! bliv den du er; Thi jeg fornemmer, at det vilde være mig Utaaleligt, at miste dig. Men mit Hierte betynges, mine Øyne briste i Graad; Mon det og skulde være uret, at kysse dig. Dertil ere de Kys alt for søde. Kan det og være uret at fornøye sig, uden at fornærme nogen. Men Daphnis, hvad mon det kaldes, som vi føle for hinanden; thi alting har jo dog et Navn. Om jeg uskyldige Pige ey veed det, saa kan det dog ikke feyle, at du jo maae vide det; Du som veed alle Ting, som dandser saa net, som spiller saa liflig paa Fløyte, som siunger saa yndig, som kysser saa indtagende.

121

Daphn. Hvad jeg veed, det haver du lært mig. Lidet var det bevendt med min Sang og med mit Spil, førend jeg første Gang saae dig paa hin Høy ved

Cereris Fæst. Nye Styrke og Behændighed fik jeg til at dandse, naar du holdt mig ved Haanden. Og naar du ikke er i Dandsen, da kan jeg neppe slæbe Fødderne frem. At kysse, har du lært mig; Thi

Længsel derefter, fandt jeg aldrig ved at see paa anden Hyrdinde. Ak lad din Aande

besiæle mig, den Aande, som lugter bedre end Balsom; Hæft dine Læber til mine.

Lyc. Min Frygt voxer, og tillige min Attraae. At negte dig noget, var

kun at gjøre mig selv ulykkelig; Thi min Siel higer efter din. Mon Maanen

skulde have nogen Følelse, ved at skinne i Floden? De see begge blidt paa hinanden, ret ligesom du paa mig, og jeg paa dig; Hvo veed? Levende Væsener boe i

Floderne, i Træerne, i Maanen, i Stierne; Maaskee de og ville være sammen, ligesom vi? Maaskee Solen derfor løber saa, rundt om Jorden? Du smiler, og seer stedse paa mig.

122

Daphn. Forhen saae jeg ofte med Fornøyelse paa Maanen, og dens milde Skin i Vandet; Men nu er hvert Øyeblik tabt, hvorudi jeg ikke seer paa dig. Mine Ord ere for svage, til at udtrykke hvad jeg føler; Thi min gandske Siel forestiller sig intet andet end dig. Heftigheden af min Attraae forvirrer mit Sind; Gierne vilde jeg flye, men jeg kan ikke, og hvorhen flye? Dit Billede staaer indgravet i mit Sind.

Lyc. Daphnis min Glæde! Min Smerte er ey mindre; Dog kan jeg ikke tænke paa at flye fra dig. Ak, at Guderne vilde stille den Ild, som brænder i min Siel, og give mig igien den liden Fornemmelse af Uroe, og den søde Bekymring, som jeg fandt i Begyndelsen, da jeg lærte at kiende dig. Mine Kræfter forsvinde, og jeg synker under Byrden af Glæde, Uroe, Sorg, Frygt, Længsel, Begierlighed. Men Himmel, hvad seer jeg? Vandet røres; See did; Noget opstiger deraf; Monne ey Guderne see saa ud? Maaskee det Væsen, den Nymphé, som boer deri?

123

Nuj. Uskyldig Hyrde, Møe, Det kielne Sprog mig glæder, Og den Natur, som findes I Elskovs rene Lue, Der brænder i Jer Bryst. Gaaer til Forældre hen, Og siger frilig ud, Den Geist I ledes af, Strax Hymens Baand skal knytte De unge Hjerter sammen; Uroe skal da forsvinde, Utalte Glæder samles, Og tage Sielen ind. Fast Guder skal misunde, Lyksaligheden nydt I ægte Fryd og Vellyst. Men vil I ey adlyde, Da Fryd skal reent forsvinde, Og Sorrow Hiertet klemme, Og Elskov traurig endes; Thi ægte Elskov kun I Hymens Arme findes. Vanartig Elskov ene I Stæder søges Maae, Som bramme af stor Pragt; I stille Hyrde-Bolig, Reen Elskov, ægte Fryd, Naturens egne Gaver, Sit Sæde derimod, Har uden Tvist opslaget. Gaae nu lykkelig Par! Og nyd den sande Glæde, I Dyden eene findes. Fornøyet her at leve. Giør og fornøyet der, Hvor Dyden skal belønnes.

Daphn. Saa var det da Elskov, som foruroligede vore Hierter; Den El-

124

skov jeg stundom har hørt tale om, og aldrig kunnet fatte.

Lyc. Min Amme har undertiden fortaalt mig om Elskov, men altid har Hun forestillet mig den, som kielen og fornøyet; Dog dette Hierte har fundet dens Uroe, hvorvel den er meget bortganget ved Nymphens Tale. O hvor inderlig længes jeg efter reent at fordrive den ved Hymens

Hielp, endskiønt dette er en gandske Mørk Tale for mig.

Daphn. Ja klogere er jeg ikke

heller paa den. Imidlertid ville vi haste hiem, og aabenbare vore Forældre den hele Sag, og da vente Virkningen af

Nymphens Løfter.

125

Skaldans Sang ved Regnalds Grav. Mørkt blev det, Og Dagen bortveg, Stierne funkede ikke, Maanen svøbte sig i Skye, Solen er borte, Naturen tier, Stille er det, Fælt stille. Helten er død, Regnald er død. Til Guders Bolig han opsteg; Ved Sværd sig Vey did banet; I eget Sværd han faldt. Høymodighed det voldte; De store Siele ey Kan for de Smaa sig bukke. Før Døden vælger jeg, End Skambesudlet Liv. Hvad Død, ved Døden han Et ævigt Navn opnaaer. Valhalla, rette Liv! Paa Bænk med Odin sidde! Valkyrier iskiænke Den klare, liflig Miød. Eintheriar de grues, Fra Sædet springe op: At sigte, før var Lyst; Men Regnald ene giælder Meer end Valhallas Helte. Ja Odin

126

selv han skielver, Regnald meer tapper er; Ved lange Hævd sig trøster, Og Norners afsagt Dom. Meer ædelt dog det var For Helte-Haand at falde End Fenris Ulven tiene Til grusom Hævn og Føde. Hvad Skin mit Øye blinder? Regnald i Herlighed. En majestætisk Mine Krigs-Guden viser frem; I Øye Odin tindrer, Som Tyr han Sværdet svinger. Taagefulde, mørke Skyer Dæmper den Ild, det Skin, Som opfylder Luften; Min Siel forgaaer: Dødelige kunne ey skue den Glands, Suser I Vinde, Hvisler I Træer, Springer I Bierge, Dands du Jord, Udbasuner hans Ære, Aander Fryd ud; Thi Helten Seyer har fanget, Syvald ligger for hans Fødder, I Valhalla ligger han, Lethræ Throne viig, Hans Throne er større. Hvi vil du græde Aslaug, Evig Ære beklæder din Mand, Hyl ey Hiordys, Guder misunde din Søn, Thorgils see din Ven, Og mærk paa hans Spor, Othar bliv stor ved ham. Ævig Ære skal dig krone, Du ophøyet yndig Møe, Lidt er Konge-Datters Rang, Men at føle Heltens Værd, Det dig ene

127

stor skal gjøre, Og paa Tidens flygtig Vinge, Sigrids Navn vist voxer vil. Den som vandrer forbi hine Store Stene og den Høy, Som vor Heltes Aske skiuler. Modet reise vil i Bryst. Ædle Aske, du uddunster Uforfærdet Sind og Roe; Helte skabes, ved at skue Mindesmærket af din Grav, Ædle Danske, Verdens Under, I vil stedse Priis erholde, Hvis I Helten altid følge. Stor i Død og stor i Live, Helten ene ubetvunget, Da enhver for Syvald knælte. Kiere Land og Fødested, Gid utalte Led maae flyde, Og en Regnald aldrig fattes, At betegne hvert af dem. Forfængelige Ønsker, Helten er for stor, Ingen opnaaer Hans sande Værd, Rose skal du dig, O Fæderneland! At Have besiddet En Regnald.

128

Leonidas og Ismenias.

Leon. Den Thebanske Feldtherre

er her bleven sat Stævne af mig. Ey skulde jeg troe, at han indbilder sig at overtale mig til sit Partie; Thi han kiender vist, hvordan en Spartansk Borger tænker. Men kan jeg derimod haabe, at bringe ham paa rette Vey igien, Ønske vil jeg det, men vanskeligt er det at blive dydig, naar Laster engang have indtaget vort Sind. Dog han kommer, jeg maae søge at skiule den Fortrydelse, som hans slette Opførsel har opvakt i mit Bryst, for derved, om mueligt, at vinde ham.

Ismen. Store Konge, du Grækerlands reneste Støtte, du som alleene tør møde den mægtige Xerxes, da alle andre flye, stor ved den Tanke, men langt større, dersom du forskaffer Fædernelandet Fred.

129

Leon. Hvorledes skal jeg gjøre det?

Ismen. Det er let; Thi Perserne forlange intet uden lidet Jord og Vand, til Tegn paa vort Venskab.

Leon. Siig Underdanighed.

Ismen. Ligesom du vil, men kun en Underdanighed i Ord; thi det Persiske Rige er en uhyre Stat, hvor Stadtholderne i Jonien, Lydien gjøre allerede hvad de ville. Hvor meget mere vilde det skee med os længre bortliggende Græker?

Leon. Men Græker kalde sig underdanige af et fremmed Folk? Græker krybe for Barbarer?

Ismen. Det er kun et Navn, opfundet af Hovmod. Tænk Leonidas, du kan leve; Du kan blive ved at regiere, du kan faae større Regimente, du kan blive overvældet med Rigdom; Alleene at du giver den Persiske Konge et forfængeligt Navn af Herre, og eengang seer Ham, og beviser Ham den sædvanlige Ære.

130

Leon. Der er falde ned for ham, og tilbede ham som en Gud. O Ismenius, er du en Græker? Forgiæves smigrede jeg mig med det Haab, at oppuste den sande Ære paa nye i Sit Hierte; Thi nu mærker jeg, at hvor Æren engang er uddød, der kommer den aldrig mere til Live.

Ismen. Hvad kalder du Ære? Er det ey Ære at være fornem, mægtig, anseet,

riig, at have mange Slaver, mange at herske over.

Leon. Ney, det er Ære, af opfylde sin Pligt, at føle Menneskets og Borgerens sande Høyhed, at elske sit Fæderneland, at stride, at døe for det, at være Herre over sig selv, at agte Æren mere end Livet, og Skam værre end Døden. Hvo ey tænker saa, er ingen Græker, ingen Spartaner, men god nok til at bære gyldene Lænker i Persepolis, til at opvarte i Fruerstuen udi Susa.

Ismen. Hvad nu? Vil du gjøre mig til en Bagoas? En Thebansk Polemarch opveyer vel en Spartaner.

131

Leon. Skal Rang og Værdighed afgjøre det, da bliver vel en Konge mere end en Polemarch.

Ismen. Ja, en Konge under Ephorers Opsigt, og som altid staaer under Formynderskab.

Leon. Altid skal det være min Ros, at adlyde Lovene, og at glæde mig over, at de bestemme mine Gierninger.

Ismen. Ja, de bestemme og, hvor tynd den sorte Suppe skal være. Eders Tapperhed er derfor virkelig Raserie. og Kiede til Livet, o I Spartaner.

Leon. Den er ey feig, som modig kan døe. Men lader os sætte Bebrejdelser til Side, og siig reent ud, om du ey vil formaae dine Theburer til at føye deres Folk til de andre Grækers, og med dem møde Xerxi i Marken.

Ismen. Det lader jeg vel blive. Har Raserie betaget eder, at I endeligen

132

ville døe, og sigte imod den Mand, der anfører Millioner, da tænker jeg ikke saaledes, men vil redde mig og mine Landsmænd.

Leon. Nedrige Siel. Er det at redde, naar man lever som Træl. Døer jeg, da døer jeg dog frie, og seer mit Fæderneland endda frit. Tusinde Perser, Trælle vilde jeg sige, skulle først falde for min Haand; Hvo veed, om dette ey afskrækker dem fra at drage videre frem, og bære Skiold imod et Folk, der har besluttet enten at vinde eller døe.

Ismen. Evig klinger Frihed for vore Øren, et intet betydende Navn, og Velstand, Rolighed, Fred, Kongens Venskab, magelige og gode Dage, lutter sande og virkelige Fornøyer, agtes for intet.

Leon. Er Frihed intet? Er det da intet, at være en Stat, at være et Folk, at have sit eget Sprog, sine egne Sæder, Skikke, Love? Er det da intet, at beherskes, regieres, styres af og ved Mænd, fødte iblant os selv, underviste i

133

vore Love, Skikke og Sprog? Er det da intet, at have sine egne Guder, og at dyrke dem paa den Maade, man vil? Er det da intet, at naae ævigt Navn, og at ophøye det Grækiske over alle andre Folks? Er det da intet, at regieres alleene ved Love, og ey ved Lune; at ikke ære andet end sande Fortienester, at ey krybe for den nedrige Hofmand og den stolte Yndling, at ey tilbetle sig hans Smil, at kiende, at føle, at smage Menneskets sande Værd, at ophøye Menneskets Natur, at kunne frit tale til sit Fædernelands Beste? Er dette intet, da siig qvindagtige og af Konge-Naade svimlende Mand, hvad du kalder noget?

Ismen. Saadan Vrede var best, at giemme til Fienden. Noget kalder jeg: at beherskes af een Konge, at ære Konge-Stammen i ham, at see Befalinger hastigen i Værk satte, at finde Orden og Fred allevegne, at give de Store den tilbørlige Ære, at bukke for Majestæten, at føye sig i Tiden, at dæmpe sin Stolthed, at agte Liv og Rolighed Høyer end alle

134

Ting, at lade andre have Byrden og selv nyde Nytten, at hverken tale, tænke eller skrive om det man ikke er sat til; Men intet kalder jeg: at brumle i Forsamlinger, at gribe efter Skygger, at miskiende sig selv af Hovmod, at ansee dem for Trælle, der dog ey bære Lænker, at svelte ved Frihed, og dog holde sig for lykkeligere, end de, som i Enevolds Lande fedes ved god Føde, at

Leon. Nok; Lev længe, lev vanæret, lev Barbar, bliv efter Døden kaldet Forræder; Ey misunder jeg dig saadan

Lykke. Lad Xerxes fylde dine Kamre med Guld, lad Joniske Tæpper brede paa dine Gulve, Lydige Piger dandse i dine Sale; Alt saadant undværer jeg gierne, men derhos slikker jeg ikke det Støv Xerxes træder paa, ey har jeg nødig angestfuld at see paa de syv Persiske Fyrsters Fagter, og at daane af Skræk, naar en Rynke sidder i deres Pande. Fattig, men frie; forhungret, om du vil, men Græker, træder jeg din Vellyst og Trældom under Fod. Nu gaaer jeg hen at sigte for

135

Grækenlands Beste, for Verdens Beste imod Tyrannie og Overmod, og hvad enten jeg lever eller døer, da skal ingen rive Friheden fra mig, et ævigt Navn bier mig, men ævig Skiændsel vogter paa Dig.

136

1

Samtaler i de Dødes Rige. Kiøbenhavn, 1773.

Trykt og faaes til Kiøbs hos August Friderich Stein, boende i Skidenstrædet i No. 171.

2

3

Fortale.

Den ældste, saa vidt bekiendt, som haver skrevet Samtaler imellem de Døde, er den Græker Lucianus, hvilken har efterladt os et Mønster, vanskeligt at opnaae. Af de nyere have Fontenelle i Frankerige, og Littleton i Engelland ogsaa indlagt sig megen Ære ved dette slags Skrivemaade. Udi Tydskland ere vel og udkomne mange saadanne, men de indeholde enten Avisnyt, eller ubevislige Ting, og ere desuden opfyldte med plat og væmmelig Skiemt. Udi disse, som jeg her lader fremtræde for Lyset, har jeg søgt at give

4

nogle af vore store Konger og ypperlige Mænd deres Characterer, og derhos at afbilde Landets Tilstand i forskellige Tider, og tilligemed gjort mig Umage for, saa meget mueligt, at glemme alt hvad jeg haver læst hos bemeldte Skribenter, for at stræbe efter det Originale, hvilket at naae haver været min Tanke; om Udfaldet maae Læseren dømme.

5

Harald Hårfager Konge i Norge, Hagen Adelsteen hans Søn, og to Norse Bønder.

Harald.

Nu har jeg længe ikke seet min Søn, og havde derfor vel Lyst at tale med ham, thi denne Norske Bonde, som nyligen er ankommet her, skal nok overbevise ham om Odels-Rettens Skadelighed.

1. Bond. Ja den duer slet ikke Faer; det har sviyet til mig at den er til, og derfor har jeg maat forlade Huus og Gaard, efterat jeg havde sat al min lille Eyendeel til paa Skriver og Advocat.

6

H. Hvad er det for et Dyr, en

Advocat.

1. B. Han lader sig betale for at tale for en anden, og for at fordreye Retten for ham.

H. Saa er han da din Mund, men har du ikke selv Mund at tale med?

1. B. Vel har jeg saa, men den kan ikke tale saa kunstig, at Dommerne kunne forstaae den, og hvad jeg kunde sige i een Time, det vide de at forlænge til eet Aar.

H. Ak! da gik det meget bedre til i mine Dage. Man trættedes, man blev vred, man fordrede hinanden ud, og eet Øyeblik afgjorde Sagen; Sværdene deelte Retten. Men der kommer jo min Sen; Ret heel belejligt. Nu har jeg faaet den Mand, som skal overbevise dig om, at jeg Handlede klogeligen, da jeg afskaffede Odels-Retten, og du derimod daarlig, da du forte den ind igien.

Hagen. Jeg tager gjerne imod Overbeviisning, men jeg tænker at Norge takker mig endnu, fordi dens Indvaanere nyde Frihed og Sikkerhed ved min Anordning.

7

H. Deilig Sikkerhed; Tapperheden er forsvundet, før sad den i Bryst og Hænder, men nu i Munden, og Bonden berøves ligefuldt sin Eyendom. Fortæl min gode Mand din Skiæbne, og den indbildte Lyksalighed vil snart forsvinde.

1. B. Jeg havde i nogle Aar besiddet en skøn Gaard med Ager og Eng, Skov og Saugbrug. Uformodentlig kom min ældre Broders Søn hiem Udenlands fra, enten fra Engelland eller Frankerige, hvor han havde faret som Matros. Han begyndte strax Trætte med mig, og vilde skille mig ved Gaarden. Vi maatte beggefors Skrивeren.

Det kostede mig mangan blank Daler. Min Advocat vilde vise, at han havde ei lyst i rette Tid. Men det Hjalp ikke. Skrивeren var som en Steen. Siden trak han mig fra Ret til Ret, tilsidst maatte jeg paa min Fod gaae til Kiøbenhavn, og der faldt endelig Dommen efter 4 Aar saaledes ud, at jeg var og blev af med Gaarden. Siden har jeg maattet gaae og tigge i Bøygden, og er derfor glad at jeg nu er kommet herhid.

H. Ikke forstaaer jeg alt hvad han siger, men det veed jeg at i min Tid bleve

8

de fleste Sager afgjorde ved eene Kamp, og at naar en Sag endeligen kom for Retten, blev den afgjort i en halv Time uden Skrивer og Skrивerie. Nu min Søn, har du ikke gjort en god Gierning, da du skilte Kongerne ved den Rettighed, som jeg havde erhvervet dem; Vist ere dine Norske blevne frie, sikre, og rolige.

Ha. Vel bifalder jeg ikke den vidtløftige Rettergangsmaade.

H. Og dog har du selv givet Anledning dertil ved dine skjønne vidtløftige Love.

Ha. Mig synes dog baade i Lovene og i Rettergangen at see Sikkerhed; thi i din Tid, min Fader, mistede en Mand strax sin Eyendom, og denne Bonde besad den dog i 4 Aar fra den Tid af at Sag var anlagt imod ham.

1. B. Ja jeg blev qvælet i 4 Aar; Det havde været mig bedre, om de strax havde taget mit Liv.

H. Ret; Det holder jeg med; Hvad svarer du hertil.

Ha. At man burde og adspørge denne Mands Kone og Børn, om de hellere strax havde villet miste Gaarden, end

9

besidde den i 4 Aar. Men lad saa være at Rettergangen er noget for vidtløftig, saa var den dog ikke af den Art i min Tid; og saa er dette kun et ringe Onde imod de Fordeele som Odels-Retten fører med sig, ved at holde Folk i Landet, ved at paatvinge dem Kiærlighed til Fædernelandet, ved at indprænte dem Lyst til at dyrke deres Jorder, da de ere visse paa at de ey skulle gaae fra Slægten.

H. Siig, at den holder de ældste Sønner i Landet, og jager de yngre ud, at den opvækker Had iblant Brødre, og at den, ja just den, gjør alle Eyendomme uvisse.

Ha. Meget af dette er nu forekommet, ved det at de senere Vise Konger Have tilladt en Fader at skifte Gaarden iblant sine Børn. Men tillad mig, o min

Fader, at sige, at det ey tilkommer ham at tale om Eyendommens Uvished, thi Han ophævede jo alle Eyendomme, og tilegnede Kongen alting, saa at alle Mennesker vare Slaver, og Kongen ene var Herre.

H. Det var just min Stats-Konst.

Derved var Riget stærk; hvilken Fred herskede i min Tid i Landet; Indbyrdes Krig

10

var aflagt; Alle maatte lyde min Villie; Det hele Rige kunde da ansees for et Huus, hvorudi kun er een Herre, og alle andre ere Tienere. Men forsøg engang at lade blive to Herrer i saadant Huus, strax er alting i Uorden, og Huuset bliver opfyldt med Partier; jo flere Herrer, jo værre. Og om dyr Tid indfaldt, da sørgede jeg for mine Undersaatter, thi nu hørte de mig til, nu gjorde de Arbeyd for mig. Men hvorføre skulde du sørge for dem; Du havde jo ingen Deel i dem,

Ha. Vist nok; Island, Grønland, Færøe vidne om Norges Lyksalighed ved Eyendoms Ophævelse; Den Lov kunde have tient til, om den havde staaet længere ved Magt, at flytte Norge Verden om, og at overlade det gamle Norge til Bjørne og Ulve. I mine Undersaatter havde jeg den Deel, som en Fader haver i sine Børn; O! I mine kiære Nordmænd, hvor elskede jeg eder, og I elskede ogsaa mig. Ikke forløbe I eders Huse, naar Kongen kom; Ikke blev eders Korn afmeyet og givet mine Heste til Foder; Glade besaaede I eders Agre, glade høstede I dem ind.

11

Ha. Jeg kan tænke at der voxede Meere Korn, siden de siunge ved Arbeydet.

Ha. Ja Glæden gjorde at de udtørrede Moser, at de nedhug Træer, at de vandede Agrene, at de bortvæltede Steenene, og udrøddede Buskene.

H. Det samme skulde vel Frygten og have lært dem at gjøre.

Ha. Ja den drev dem til Island.

H. Men du staaer og tier god Karl; hvi taler du nu ikke imod Odels-Retten.

1. B. Jeg grunder paa, at Du maae være Harald Hårfager, om hvilken Sturlessøn skriver, at han baade ophævede Odels-Ret og Eyendom, saasom han selv vilde eye alting.

H. Hvad har du derpaa at sige? Eyer ikke Kongen baade Land og Undersaatte.

1. B. Jo ligesom Vor Herre, som styrer det, men lader Menneskene nyde Frugten deraf.

H. Hvad vilde du da vel have gjort, om du Havde levet i min Tid.

1. B. Sturlessøn skriver; mange fornemme og rige Norske flyede da af

12

Landet for Kong Haralds Overmod, Vold og Tyrannie.

H. Baade du og din Sturlessøn ere nogle næsvisse Knægte; fort fra mit

Aasyn.

1. B. Jeg vidste ikke at I var Konge her.

H. Ak at jeg nu var Fisker i Norge; Her er ingen Høyhed, ingen Vælde, ingen Magt. Den Ringeste er min Ligemand. Kunde jeg slippe herfra, gjerne vilde jeg døe paa nye.

1. B. Men den du kalder din Søn, han seer saa rolig, saa fornøyet ud. Mon du ikke være den gode Kong Hagen Adelssteen, som gav de Norske Eyendom igien; Odels-Retten kunde du vel Have ladet blive. O! lad mig omfavne dine Knæe,

Ha. Slig Ære har her ikke Stæd; Kongen og Bonden; Trællen og den Frie ere her lige. Den Dydige allene har Fortrin.

1. B. Ikke heller omfavner jeg dine Knæe som Konge, men som Dydig, du Landets Fader.

Ha. Staae op; Vær min Ven, og betænk at vi ere hinandens Lige. En

13

dydig Bonde veyer langt mere end en ond Konge.

1. B. Men den gode Konge veyer dog messt.

H. Lidt mindre ærbødig vare dine Norske imod dig, min kiære Hagen, da de nødde dig til at spise Heste-Kiød.

Ha. Ak! bebreyd mig ey dette; da var jeg svag, og tilsidesatte den erkjendte Sandhed for mine Landsmænds Yndest.

H. Men siden Frihed gjør saa lykkelig og arbeydsom, og Landet saa frugtbart; hvi sulte da dine Norske nu saa meget. See der kommer een og seer heel gusten og bleeg ud, han er vist en af dine Folk, som er bleven lykkelig ved Frihed.

2. B. D Glæde! at jeg slap fra det usle Liv hen til en Egn, hvor intet Barke-Brød behøves, og hvor man ey har nødig at æde Mask med Svinene. Dog jamrer det mig, naar jeg tænker paa mine Smaa, som jeg efterlod halv døde af Hunger.

H. Hvor er du fra?

2. B. Fra Norge.

H. Det kan ikke være; thi der segne Træerne under Byrden af Frugter, det kan Jorden neppe frembære den Mang-

14

foldighed, som den giver af sig, der er lutter Overflødighed, Lyst og Glæde.

2. B. Vidste jeg at du sagde dette af Spot, da skulde jeg give dig et dygtigt Drag.

1. B. Du tænker endnu at være i de Levendes Land, og befinder dig dog i Skyggernes.

H. See her har du et øyensynligt Vidne paa den Herlighed, du har forskaffet Landet. Hvi derimod Kongens, Jarlerne, Herserne havde eyet Bønderne, saa havde de og sørget for dem, ligesom man sørger for sine Hunde og Høns og Giæs, for den Nytte skyld man haver af dem.

Ha. Jeg seer at Tilstanden maae nu være slet i mit kiære Fødeland, og det smerter mig, men jeg er vis paa, at Friheden er ikke skyld deri. Dog denne Mand kan best forklare Aarsagerne, da han er nyligen kommet fra de Levendes Land.

2. B. Aarsagerne ligge klarligen for Dagen. Vi have i nogle Aar efter hinanden, helst i det sidste, havt anseelig Misvæxt. Fiskerierne have ikke heller villet flaae ret ind. De Fremmede, som forhen vare saa begiærlige efter at kiøbe vore andre Vare,

15

have nu ingen synderlig Lyst til dem. Korn og Fødevarer ere dyre i den gandske Verden for mange Aarsagers skyld, som jeg tildeels ikke kiender, saa at lidet er at faae, og det lidet kan man ikke faae, fordi man har intet at give derfor.

H. Vel nok; men havde I selv ingen Eyendom, og hørte derimod Kongen og andre Herrer til, saa kiøbte de Korn til eder, og saa havde I ikke nødig at døe af Hunger.

2. B. Gud bevare os fra at miste vor Frihed; Ligesaa gjerne ville vi døe, Ellers døe kun faae af Hunger, hvorvel mange sulte, og hvor skulde vore Herrer vel faae Korn fra, da samme Misvæxt vist traf deres Eyendele som vores, og de i denne almindelige Ulykke vist vilde være lige saa lidet i Stand til at kiøbe som vi, og om de kunde kiøbe noget, da først fornemmelig forsyne sig selv.

H. De vilde vist være i Stand til at forsyne eder, thi omendskiønt I og eders Jorder hørte dem til, saa vilde dog et vist særdeles Stykke Jord høre dem egentligen til, og det allene være i Stand til at føde Baade eder og dem, saasom det vilde være

16

saa meget bedre end anden Jord, ved det I maatte dyrke det for dem, og anvende al Flid derpaa.

2. B. Jeg forstaaer det; Vor Jord skulve aftage, paa det at deres kunde tiltage, og som vor Jord maatte nødvendig være mere end deres, saa vilde de visselig ikke blive i Stand til at føde os, og Norge da indbringe langt mindre Korn end nu. Men hvad vor Konge angaaer, da sorger han ret Faderlig for os uden at eye vore Jorder, og han har sendt os en Mængde Korn, men det er umueligt for en Konge at føde alle sine Undersaatter, helst i et Land, hvor de mange Klipper og Myrer hindre at al Jorden ey kan ved nogen menneskelig Kunst gjøres frugtbar.

H. Dine Norske tale vel for sig.

Ha. Det maae de takke Friheden for, som opløfter Sindet. Men mine Norske ere og dine Norske, thi jeg er dog vis paa at du elskede dem, og at du tænkte at handle ret i hvad du foretog dig.

H. Det er rigtigt som du siger, men nu indseer jeg nok at jeg haver taget Feyl.

17

2den Samtale.

Sverre Konge i Norge, Christian 3. i Danmark, og Canzler Johan Friis.

Sverre.

Ney min gode Christian; Derudi lod du dig snakke for; Ellers har jeg intet imod dig, men at du skilte Norge ved sit Raad, derudi handlede du ikke vel.

C. Kan vel være, thi nu betragter jeg Tingene anderledes, end da jeg levede i Verden, men det Danske Raad forestilte mig, at det burde saa være, at Norge havde saa ofte gjort Oprør, og at dette var det sikreste Middel at Holde bemeldte Rige i Ave.

S. Sikkerheden vil jeg ikke trætte imod, men man kan være ligesaa sikker ved at behandle de Norske vel, thi dette mit gamle kiække og modige Folk røres lige stærk ved Velgierninger, og ved slet Medfart, og elsker ligesaa oprigtig, som det trofast hader.

C. Vel nok, jeg har intet derimod, og har ogsaa i min hele Regiering viist, at jeg søgte mere at vinde Folks Gemytter

18

ved Godhed og Sagtmodighed end ved Strængthed. Men dette maae du og tilstaae mig, at der hører stor Konst til at vedligeholde Foreningen imellem to Riger, der ved Naturen ere skilte fra hinanden, og hvis Indvaanere ere af stridig Sindelav.

S. Det nægter jeg ikke, men jeg paastaaer kun at saadant erlanges mere ved Mildhed end ved Strængthed, og at det Norske Folk hører i Særdeleshed til dem, som ville regieres ved Læmpe; Hvor milde vare ey Hagen Adelsteen, Erik Jarl, Magnus den Gode, Oluf Kyrre, Eisten, og hvilket lykosaligt og indvortes fredeligt Regimente førte de ei ogsaa.

C. Rigtigt, men de vare dog strænge naar det behøvedes. Magnus udjog sin Faders Banemænd, og der vare dog nogle, som ei vare fornøiede med Hagen Adelsteen. Du selv viste dig jo og nogle Gange stræng, vel drevet af Nødvendighed, men dog stræng.

S. Strængtheds Nødvendighed nægter jeg ikke aldeles, men at skille et heelt Rige ved sit Raad, det er en gandske anhen Sag end at straffe enkelte Personer.

19

C. Mig er dog bleven sagt, at det Skotske Parlament er bleven ophævet og foreenet med der Engelske, saaledes at de begge kun udgjøre eet, og at de Skotske fast stedse blive overstemmede af de Engelske, saasom de sidste ere mange flere i Tallet. Dette er vel en Ulejlighed for Skotland, men heraf flyder det store Gode, at begge Riger ere paa en fast Fod foreenede sammen, at de nu holde Fred og Venskab, og ikke bekrige hinanden som forhen, og derved ogsaa ere mægtigere, og bedre i Stand til at begegne udvortes Fiender.

S. Foreningens Nytte kan ingen bestride, men den bør ey have Sted paa det ene Riges Bekostning; Desuden er der stor Forskiel imellem at have slet intet Raad af Indfødde, og at tvende Raad ere foreenede sammen, thi i sidste Fald kan dog det ene Riges Tarv frimodigen fremsættes, og Haab være at finde Bifald af den indsigtfuldeste og ædelste Deel af det andet Rige; Og endda have mange Skotter forsikret mig, at de aldeles ikke ere fornøiede med denne Forening af begge Parlementer. Overalt har jeg Aarsag til at troe om dig,

20

at du haver ikke nær saavel kiendt Norge, som Danmark og Holsteen.

C. Derudi vil jeg selv give dig ret, thi de tvende sidste Lande gave mig saa meget at bestille, at jeg derover ikke kunde saa ofte tænke paa Norge, som jeg gierne baade vilde og burde. Men der kommer min gamle ærlige Canzler Johan Friis; han var med i Raadet at afskaffe det Norske Raad, og kan derfor videre underrette dig om Aarsagerne hertil.

S. Jeg og din gamle Herre have en Trætte sammen, om han gjorde vel i at afskaffe det Norske Raad; jeg siger Ney, og han vil undskyldte det.

F. Undskyldning behøves ikke, hvor Roes har Sted. Følgerne vise det, thi Norge har aldrig været mere lydig og rolig, og følgeligen lykosalig, end siden det mistede sit Raad.

S. Men om jeg end vilde tilstaae dig, at Undertrykkelse gjør rolige Gemytter,

da den dog tvertimod gjør misfornøiede,

saa kan den dog aldrig gjøre lykosalig, og det bliver alligevel en god Regierings Pligt, at befordre ligesaa meget sine Undersaatters Lyksalighed, som egen Sikkerhed.

21

F. Vel; det nægter ingen god Statsmand. Men hvad Aarsag kan du ellers give til dine Nordmænds mere Rolighed og Fredelighed siden den Tid end forhen.

S. Aarsagen ligger tydeligen for Dagen. Din gode Konge, som ikke feilede i noget, uden i dette eene, at han afskaffede Norges Raad, indførte den luttrede og rensede Lære, og afkastede Pavens Aag, som jeg i min Tid ei heller stort brød mig om; Sæderne bleve derved mildere; Man lærte bedre at kiende sine Pligter. Norge har

desuden ingen Naboe uden Sverrig, som den for de jævnlige Kriges skyld bærer et bittert Had til, altsaa har den ingen at holde sig til, thi i Landet er ingen Adel, ingen Mægtige. Siden kom Christian 4, som i mange Tilfælde viste at han elskede Norge; Souverainiteten befriede det og for den Haardhed, som de adelige Lehnsherrer ud øvede, og overalt maae man tilstaae at Norge blev temmelig lemfældig behandlet, indtil en trykkende Gield nødde Regieringen til at medtage, saavel Norge, som Danmark.

22

C. Mig synes at du, endskiønt i de Dødes Rige, veed ligesaa got hvad Norge er hændet, som om du levede.

S. Jeg har nøye erkyndiget mig hos dem, som jævnlig ankomme her fra de Levendes Lande, om Tilstanden i dette mig saa kiære Land. Men min gode Johan, seer du altsaa, med al din Klogskab, at Norges Troskab ey er Frugterne af Undertrykkelse, men af medfødt Ærlighed, som ved Tidens Længde er blevet til en fast Natur. Nu længes jeg kun efter at høre Aarsagerne, hvi Norge mistede sit Raad.

F. De jævnlige Frafald og Oprør nødde en hertil.

S. Da det Danske Raad afsatte Christian 2, og valgte Friderich 1, og siden denne Christian, lode jo de Norske sig befalde med hvad det gjorde. Vel sandt at nogle af dem fulde til den fordrevne Konge, men den Gang kunde der endnu tvistes om, med hvem det var Pligt at holde; og overalt fulde kun nogle til ham; Den største Mængde blev holdende paa Kong Frideriks Haand. Men hverken Friderik eller Christian havde nødig at erobre Norge, som de maatte gjøre med Danmark.

23

C. Det beste bliver vel at tilstaae at vi have feylet, og her er det ingen Skam at tilstaae sine Forseelser.

S. Ney er det ikke, og jeg vil endda være saa billig, at jeg vil tilstaae at det Danske Raad ei haver gjort dette af Ondskab, men bildt sig ind at handle ret, thi da den meste Danske Adel, heldst den Jydske, holdt med Christian og Friderik, saa ansaae den det lidet Frafald, som engang skeede i Norge til Christian 2. for saa farlig, at den derover mente let at kunde forebygge saadant i Fremtiden ved reent at afskaffe det Norske Raad, og at opsende fast lutter Danske Lehnsherrer, hvilke, som vante til den Danske Forfatning, og allene Kiendere af den, og uvante til Norge, kunde let, henrevne af Fædernelandets Kierlighed, tænke at det var billigt, at Norge burde i alle Ting fire Danmark.

F. Det er ligesom du kunde læse ind i mit Hierte; Thi jeg Har altid anseet Danmark som Hoved-Riget, og Hvor kunde jeg anderledes, da Kongen fast altid er der.

24

C. Saaledes kan jeg dog ikke sige at jeg haver tænkt, thi jeg haver altid anseet mig for Konge over to lige Riger, hvor vel jeg ikke nægter, at have dog altid baaret nogen mere Kierlighed for Danmark, deels ved Omgangen, og deels maaskee fordi man altid elsker det meest, som man haver havt meest Umag for.

F. Herudi ligger nok ogsaa tildeels Grunden af Sverres store Kierlighed for Norge, som er bleven bestyrket derved at han var en indfød Nordmand, og eyedet intet andet Rige. Dog her gjelder hverken Dansk eller Nordmand; Alle udgjøre eet Sælskab, og udi det synes mig ei at finde ligere Personer end Sverre og Christian, imellem hvilke jeg venter at een af deres værdige Landsmænd snart anstiller en Sammenligning.

25

3die Samtale.

Hagen Hagensen Konge i Norge, og Christian 4. i Danmark.

Hagen.

Min Siæl fryder sig, og min Glæde fordobles, naar jeg seer dig, du værdige Konge over mit kiære Fødeland, du som frem for alle Konger efter Foreeningen bør med rette kaldes Norges Konge.

C. Da intet betydende Høfligheder, og Falskhed have ikke Sted i dette Land, hvor den nøgne Sandhed hersker, saa kan jeg ikke troe andet end at du meener hvad du siger; jeg føler selv Rigtigheden deraf, hvor vel ikke i den Vidde, som dine Ord medføre.

H. Jeg har snarere gjort for lidet af dig end for meget, thi de Norske vare paa en Tid blevne satte endeel tilbage, helst efter at de havde mistet deres eget Raad. Du derimod besøgte Norge jævnlig, du reiste fra et Sted til et andet, uforfærdet gik du til Skibs lige til det yderste

Finmarken, du anhørte selv Undersaatternes Klagemaal, imodtog deres Begiæringer, gav

26

dem nye og bedre Love og Forordninger, udbredede Lærdom, og viste i alle Ting, at du ingen Forskiel gjorde imellem Danske og Norske.

C. Det var min Pligt, thi jeg var jo Konge over begge Riger.

H. Det have og andre været, og dog ei saa ofte seet til Norge.

C. Jeg regierede ogsaa dobbelt længere, end de som ellers have regieret længe.

H. Vel regierede du længe, men du allene haver dog oftere besøgt Norge, end alle dine Formænd af din Stamme.

C. Jævnlighe Krige og Uroligheder hindrede dem.

H. Du havde og Krige. Ney det bliver en ævig Sandhed, at ingen Dansk Konge haver mere knyttet de Norskes Hierter til Regieringen end du, og gjort af Danske og Norske eet Folk, saa at dig fornemmelig maae tilskrives Foreningens Varighed, som jeg seer at strække sig ind i Ævigheden, og saalænge Folk bygge og boe i Danmark og Norge.

C. Du fylder mit Sind med Glæde, thi denne Forenings Varighed spaaer mig mine tvende Folks Lyksalighed. O hvor

27

ligge I mig paa Hiertet, hvor gierne vilde jeg miste af min Glæde her for at forøge eders.

H. Ord menneskevennen værdige! ophøiede Helt, retskafne Konge, du var dine Undersaatters Fader, og du bliver den sildigste Verdens Forundring.

C. Ey mindre yndet var du i din Tid; du efterlod Riget i Flor og Velstand, og du dæmpede de borgerlige Krige.

H. Ak at jeg maatte dæmpe dem! Hvi vare mine Norske ei saa fredelige i mine Dage, som i dine.

C. Det var et Raserie, som Omstændighederne paaførte dem, men du indblæste dem Fredens Aand, og i mange Tider efter dine Dage vare de rolige og lykkelige.

H. Ja jeg agtede den fredsommelige Konge, sit Folks Fader, Høyere end Erobreren, dets Bøddel; Men i min sidste Tid lod jeg mig af Skin-Grunde overtale til at begynde en unyttig Krig, hvor jeg opofrede en stor Deel af Landets beste Ungdom, og satte selv mit Liv til.

C. Men den Krig havde dog den Grund for sig, at igien vinde tilbage for-

28

lorne Provincier, som forhen havde hørt til Riget, og hvorofte lade ey de beste Fyrster sig ved saadant forlokke. Men jeg derimod havde langt mindre Aarsag til min første Krig; Det var allene en daarlig Ungdoms Hidsighed, som forførte mig; og dog løb den bedre af, end de tvende følgende, hvoraf den sidste var nødværge, og den første maatte føres, da en mægtig, listig, farlig, uretfærdig og ærgierig Fyrste nærmede sig mine Lande, en Fyrste der traadde alle Guddommelige og menneskelige Love under Fødder, en Fyrste, der truede min Fædrene-Troe med Undergang; Og dog forlod Himmelen mig begge Gange; Jeg kan tænke for at straffe mig paa min gamle Alder for mine Ungdoms Synder.

H. Neppe havde enten jeg eller du ført disse ubetænksomme Krige, dersom ei smigrende Hoffolk havde været, løgnagtige Skaldere, hykkelske Lovtalere. Ak den beste Fyrste er omgivet med saadanne, fra hans Ungdom af udspejde de hans Tilbøyeligheder, ei for at rette dem, men for at svinge sig selv paa Ærens Top, for at tilsnige sig nogen gul Jord, købt med Brødres Taare; Have vi Lyst til Krig, Ære, Rolighed, Vi-

29

densker, Fred, Jagt, Bygninger, Pragt, Fruentimmer, alle enten i sig selv gode Tilbøyeligheder, eller som dog kunne blive gode, i det mindste uskadelige, naar de ret bestyres; Strax indfinde disse Humler sig, surre om os, døve Lyden af vore Pligter, og gjøre at de beste Lyster, ved at overdrives, blive skadelige for os selv, for Land, Riger og Undersaatter.

C. Glade maae vi derfor være at vi nogenlunde have opfyldt vore Pligter, at vi, uden at blues for meget, kan tænke paa vor førte Vandel, og at vi nu ere komne til Sandheds, Oprigtigheds og Uskyldigheds Land, hvor vi uden qvælende Omsorger, uden nagende Samvittighed, hvile af vort Arbejde.

30

4de Samtale.

Bugenhagen den Danske Reformator, Brocman Bisp i Sielland, og en nu nyelig afdød Præst.

Bugenhagen.

Ærværdige Gamle, siig mig hvo du er, og hvor du haver opholdt dig.

Br. Jeg var Bisp i Sielland; Mit Navn er Brocman, og

B. Jeg har nok; Mange have fortaelt mig hvor berømt du i din Tid har gjort dig ved dine Skrifter, hvilket dog bør som intet agtes imod de mange Siæle du haver frelst ved dine opbyggelige Prædikener, og ved dit ustraffelige Liv. Ja nogle kunne endog dine Prædikener uden ad, og roser jeg dig at du haver saa flittig brugt Skriften, men ...

Br. Jeg veed hvad du vil sige, at jeg haver for hyppig anført Skriftens Sprog, for Sielden forklaret dem, og alt for ofte forklarer det ene vanskelige og Mørke Sprog ved andre ligesaa vanskelige og Mørke; jeg

31

indseer nu denne Feyl, og vilde ændre den om jeg endnu levede.

B. Denne Fejl kommer ikke i Betragtning imod dine mange andre Dyder, og er kun ringe imod deres, som lidet eller intet anføre og forklare Skriftens Sprog, og hvis Prædikener ey ere nær af den Kraft, som Ciceronis, Platonis og Senecæ Skrifter, hvilke undsee sig ved Guds Ord, prædike lutter Morale, grundet allene paa spidsfindige Beviisligheder, eller, som endda værre er, prunke allene Med tomme og glatte Ord. De gjøre det, sige de, for at blive forstaaelige, og betænke ey at Almuen er bevandret i Skriften, og hæfter gemeenligen dog noget Begreb til dens Ord, og som oftest det rette, hvorvel ei altid i sin fulde Vidde, eller altid med sin behørig Indskrænkning, hvorimod den aldrig hæfter noget Begreb til deres kunstmæssige, philosophiae og veltalende Talemaader.

Br. Du taler ret efter min Smag, og dette gjør mig desto begierligere efter, at vide hvo du er.

B. Jeg er Bugenhagen.

Br. Ak lad mig omfavne vor Danske Luther.

32

B. Med den Mand tør jeg ikke maale mig, thi alt hvad jeg vidste maatte jeg takke ham for. Men det glæder mig at den Danske Kirke haver bevaret denne dyrebare Mands Lærdom, allene at den ved alt formegen Kunst haver noget fordunklet den, dog ei saa meget som hans Landsmænd; og du min ærlige Brocman kunde nok ogsaa have ladet være, at skrive dit Systema, ihvorvel det er ikke nær sat saa meget paa Skruer som mange andre.

Br. Jeg fulgte min Tidssmag, efter hvilken ingen Theologus var agtet uden han havde skrevet et Systema.

B. Ak hvor mange Bøger kunde Verden have været befriet for, dersom ei Indbildning om sig selv, og Foragt for andre, samt Uvidenhed havde frembragt dem, thi ellers kunde man gjerne have ladet sig nøye med Melanchtons og Calvini Systemata.

Br. Nu indseer jeg alt for sildig, at de fleste af deres Eftermænd, som have villet gjøre det bedre, have kun indviklet Tingen desmere, og paa en ælendig Maade tvunget mange Skriftens Sprog i deres Hierners Form.

33

B. Ja desværre, man er alt for langt veget fra den kiære Eenfoldighed, som Luther og Melanchthon indførte, og man har villet give Aristoteles Magt at forklare Skriften, og gjort Jesu klare Lære til et spidsfindigt Haarkløverie. Men hvad mon det er for en Mand som kommer der, han seer saa bister og vred Ud.

P. Ney, jeg kan neppe holde det mere ud; Ingen Disputatzer, ingen Distinctioner, neppe agter man her paa Forskiel imellem Materiam og Formam; Ingen taler om Categorier. De snakke idelig om Erfas renhed, Beskuelse; De maae være lutter Mystici. De tillegge Guds Ord en besynderlig Kraft, og jeg har dog fundet langt mere i min Hebenstreit. Gid jeg var igien ved Universitætet; Der taltes ikke meget om Bibelen, mindre om Martyrerne og Guds Kirkes Skiebne, men alle kiendte Kisbyes Collegium; I den Bog ligger og en virkelig Skat forborgen, nam bene qvi distinguit, bene docet.

B. Hvorfor saa vred min Ven? Her bør ingen Sinds Lidelser have Sted.

P. Ja jeg er nylig kommet her, og desuden er her saadan underlig Tænkemaa-

34

de, at jeg skal have Ont med at vænnes til den.

B. Alting læres med Tiden; Men siig mig og den gode Brocman, hvordan staaer nu til i Danmark med Theologien.

P. Det er mig kært at see Brocman, thi den brave Mand har ved sit Systema viist, at han har været en god Orthodoxe, hvorvel det er ikke nær lærd, fiint, spidsfindigt nok.

Br. Og nu beklager jeg at der er ikke eenfoldigt og skriftmæssigt nok.

P. Hvor kan dog Sælskab fordærve. Men hvo er den anden gode Mand. Br. Det er Bugenhagen.

P. Nu han var en brav Mand for sin Tid, men Theologien har siden faaet langt anden Anseelse.

B. Og jeg tænkte at den sande Theologie var kun een, nemlig den som er grundet paa Skriften.

P. Ja med den, min gode Mand, vil I nu omstunder ikke komme ret langt mere. Eders Theologie er god nok i sig selv, men den er alt for bar; Nu har den faaet en pynteligere Klædning. I tænkte at eet klart Skriftens Sprog, høyt nogle

35

faae, var nok til at bevise en Sandhed, men vi føre dem an i Snesetal, og ofte saadanne, hvor ingen uden vi kunne indsee, at de bevise den Sag. Men det fornemste er, at vi Have saavel sammenføyet alle Ting, at de nu hænge sammen som i en Kiede, og at intet er mere Mørk for vor Fornuft.

D. Da ere der endnu mange Ting som jeg ikke engang kan begribe her.

P. Det kommer deraf at I ikke have lagt eder efter Philosophien.

B. Jo noget; Udi Melanchthons Skrifter læste jeg flittig.

P. Den Mand! han behøvte selv at gaae i Skole; Desuden havde han vrang og farlige Meeninger, og viste med sine Tvil at han ei nok indsaae Tingene.

B. Det kom af hans Indsigt, og at han følte Vanskelighederne.

P. Ney; siig, at det kom af hans Uvidenhed.

Br. Lad nu den Sag beroe, og fortæl os Theologiens nærværende Tilstand i Danmark, og om den er indrettet efter eders Behag.

P. Tildeels; for noget hørte man intet uden om Distinctioner; Man beviste

36

alting; Man stilte alting op i en god Orden, ligesom en Krigshær; Men nu snakkes saa meget om en ubekendt Ting, de kalde critica sacra; Man vil at Patres skulle læses, som forhen stode smukt forvarede paa Hylderne; Man er færdig at dræbe Folk med Grækisk og Hebraisk; og man drager Kirkehistorien for Lyset; Og i alt dette ligger jo ikke eet eneste Beviis. Og Historier ere jo dog og blive kun Eventyrer: Overalt staaer ikke eet eneste Ord om alt dette i Kisbyes Collegio, som dog har hiulpet saa mangen brav Student frem.

Br. Men hvorledes er Prædikemaaden.

P. Den er adskillig. Nogle faae hyppes Sprog paa Sprog, ligesom I gjorde, og det er got nok for Almuen. Nogle andre faae prædike lærdt, og sammenligne vore adskillige Danske Versioner, hvilket staaer mig ei ilde an, thi man bør for alting mage det saa, at en Prædiken er brav tør; men det beste er, naar man nøye distingverer i den, gjør uendelige Deelninger og Under-Deelninger, og taler ret Kunstmæssig; Men denne Gave er desværre meget sielden.

37

Br. Jeg mærker altsaa at I bifalde disse Maader at prædike paa; men hvilke af de nu brugelige vrage I?

P. Den som sammendyrger alt for mange Ting i en kort og presset Stiil, og indretter alle sine Beviser efter den allernyeste Philosophie, saa at man aldrig hører eet eeneste Skriftens Sprog.

B. Den Maade forkaster jeg ogsaa, thi Skriften er Grunden til al vor theologiske Kundskab, og da den største Hob er enfoldig, saa bør en Prædikant opholde sig længe ved en Ting, og forklare den paa mange Maader, thi fatter Almuen ei een Forklaring, saa fatter han dog vel en anden. P. Ja denne saa kaldte opbyggelige Maade som mange bruge, er just den værste af alle, thi ved den ville de tale til Hiertet, røre, bevæge, som de kalde det, og derudi er ingen Underviisning Desuden legge disse sig undertiden efter smukke Ord og Talemaader, og en slags Veltalenhed, som aldeles ikke duer, og aldrig bør have Sted i Prædikener.

B. Naar Veltalenheden er tom, og ikke christelig, da duer den ikke, men ellers seer jeg ikke at den skader, naar den kun

38

altid er af den flydende, lette, overflødige, ligesom Ciceronis og Chrysostomi; thi den sammenpakkede, som Demosthenis, er vel ypperlig i trykte Prædikener, hvor Læserne have Tid at tænke, men derimod des slettere i mundtlige, thi da prædiker man Folk ud af Kirken, som for de fleste ere enfoldige, og de kloge endog maae have Tid at tænke, thi en Præst bør ei paastaae, at hans Menighed skal ophøye sig til ham, men han bør nedlade sig til den, prædike catechetisk, blive alt for alle, thi hans Hensigt bør ei være at blive navnkundig ved sine Prædikener, men at vinde Siele til Christum, og at forbedre Menneskerne.

P. Jeg mærker nok at I havde blevet en god Prædikant for Kiærlingerne i Wartow.

B. Ja den, som ei kan prædike got for dem, bør ei være Præst.

P. Nogle prædike meget om Pligter,

og om Morale, men derudi er ingen Lærdom eller Kunst.

B. Hvo siger at Prædiken skal være en Kunst? At prædike Morale, som ei er grundet paa Guds Ord, duer ikke; jeg læser da langt hellere Cicero om Pligterne; Men

39

at indprente Dyden, Pligterne, paa den rette Maade, derudi bestaaer just den hele Christendom.

P. Det er Pharisæisk og en selv udvalgt Gudsdyrkelse. Nogle prædike Exegetice, som de selv kalde det, og dog prædike de ikke lærd, thi de sammenligne ingen Versioner, men bestemme nøye hvert Ord i Texten, hvilket jeg ikke seer hvortil det nytter.

B. Saa nytter det ei heller at tænke, eller at vide hvad man taler om. Men det er sandt, at naar en Prædiken er puur exegetisk, saa er den lidet nyttig for den gemeene Mand, og da er al Opmuntring, Rørelse, Salvelse, og maaskee Overbeviisning selv borte, hvilket sidste de dog tænke just derved at frembringe. Ney exegesis bør være kort, men derhos tydelig og tilstrækkelig.

P. Nu det er det første fornuftige Ord jeg har hørt af eder. Men at en lumpen Skole-Bog som Cicero skal kunne hielpe en Prædikant, det har jeg aldrig før hørt, da den er ikke tienlig til andet end at lære Vocabler og Phraser af.

40

B. Jeg mærker at I har studeret eders Autores ligesaavel som eders Prædikestoel; Men jeg haaber at I faaer andre Tanker, naar I Have været her noget. Br. Det samme haaber og ønsker jeg: Men nu er det best at vi begive os herfra til det udvalde Sælskab af Luther, Melanchthon, Calvinus, Musæus, Calixtus, Chemnitz, Tillotson, Saurin, Mosheim, Leibnitz, Bourdaloue, Pascal og de flere, hvilke, hvorvel af forskiellig Meening udi Livet, dog her omgaaes venligen, da de ere blevne bedre oplyste, og altid have havt en redelig Hensigt.

41

5te Samtale.

Peer Oxe, en fransk Financier. Oxe.

Naar jeg eftertænker den Tilstand det af mig saa høyt elskte Land er geraadet udi, saa smerter det mig overmaade, og gode Tidender om Forandring med det, vilde forøge min Glæde. Men der kommer een, maaskee han kan give mig Underretning derom. Gode Ven! er du fra mit elskelige Danmark, eller maae du takke andet Land for din Fødsel?

F. Ney jeg er fød i det lykkelige Frankerige.

O. O at det var lykkeligt. Thi endskiønt, det ikke er mit Fæderneland, saa ønsker jeg dog at det maae gaae alle vel. Naar er ellers den Forandring skeet? Ere de tunge Skatter ophævede? Ere de borgerlige Krige stillede? Har Velstand indfundet sig? Er Gielden betalt? F. Gud lade aldrig den blive betalt. O. Jeg vil vedde at du er en af vore nymodige Financieres.

42

F. Ja jeg havde med Financerne at bestille; Men havde ingen andre Principia end de rette, som altid burde have havt Sted. Men hvo er du, som seer saa suur og stræng ud?

O. Jeg er Peder Oxe, som og eengang har forestaaet det kiære Danmarks Financer, som annammede dem i en slet Tilstand, og efterlod dem i en blomstrende.

F. Naar var det?

O. Da Friderik 2. regierede.

F. Saa længe siden, da havde man neppe de rette Principia i Cameral-Sager, thi man meente at udrette alting ved Sparsommelighed, og var dum nok til at holde Overdaad for skabelig.

O. Ja til de dumme hører jeg og, thi Overdaad fordærver Sæderne, og naar de ere fordærvede, saa er alting tabt.

F. Hvad Sæder; De ere kun Skræk-Billeder, Dyder og Sæder, hvormed man skræmmer Børn. De bringe intet ind i Pungen. Den maadelige, sparsommelige fortærer intet; for ham dør gjerne Kunstneren, forhungrer Haandværksmanden. Ødelanden, Hoerkarlen føder derimod Landet.

43

O Og du har været Financier i et christeligt, i et fornuftigt Land?

F. Hvorfor ikke. Jeg saae paa Nytten. Ved mig har Landet blomstret. Jeg bragte Kunster i Veiret; Handel og Vandet trivedes; Bygninger reiste sig; Alting var i Rørelse; og hvorved meener du at jeg udrettede dette?

O. Ved en klog Sparsommelighed

og Flittighed.

F. Ney! ved Skatter, og Skiebnen kom mig til Hielp ved at sende nogle Aar efter hinanden en stor Død iblant Qvæget.

O. Du taler som en Rasende, thi Skatter forarme Folk, betage dem Modet, og tvinge dem til at vandre ud, og Qvægdød gjør Fødevarer dyre.

F. Destobedre; jo dyrere alting er, og jo fattigere Almue man haver, jo mere blomstrer en Stat, thi Armod og Dyrhed gjøre flittig; Derfor pønsede jeg og paa nye Paalæg Nat og Dag. Paa den anden Side holdt jeg de Rige og Fornemme til at fortære brav, for derved at føde de Ringe, saa du maae troe at der kom et nyt Liv iblant Folket.

44

O. Men hvorlænge varede det? og mon ei Almuen blev overdaadig ved de Stores Mønstre. Blev ikke ogsaa mange Overdaadigheds-Vare indførte fra fremmede Stæder.

F. Tildeels, men hvad skader det? Handelen kom derved i Drift, og Folket lærte at blive klygtigt og vittigt. Du tænker i alle Ting ligesom den stakkels Sully; han raabte allene paa Agerdyrkning og paa Sparsommelighed, men hvad Anseelse havde Frankerige da i Verden; Ney den viste sig langt anderledes siden ved Colbert, og under Ludvig den Store.

O. Det kan ikke feyle at du jo og bifalder at gjøre Giæld, og har du vist været en af dem, som har raadet dertil.

F. Hvad andet? Det skaffer Omløb; en slet Kiøbmand, som ei veed at handle saaledes med laante Penge, at han i det mindste vinder ligesaa meget til, som Renterne, og hvad større Beviis paa et Lands Velstand, end at det kan faae Credit.

O. Altsaa er den Mand som ødelegger alt sit, rigere end den som vedligeholder og forvarer det.

45

F. Ilde dømt. Dine Indsigter maae være meget indskrænkede, naar du vil sammenligne en enkelt Mands Tilstand med en Stats.

O. Mange enkelte Personer udgiøre jo dog en Stat, og en Stat kan jo ikke bestaae Uden af Personer.

F. Om jeg end forklarede dig alt dette, saa er din Indsigt dog for sløv til at fatte det.

O. Lad saa være. Men hvor kommer det, at alle, som paa nogen Tid ere komne fra Frankerige, klage med een Mund over Landers almindelige slette Tilstand, og du beskriver den dog saa herlig.

F. Sagen er, at der i nogle Aar haver været Misvæxt, og at Vinen haver geraadet slet. Men den fornemste Grund er denne, at Menneskerne ere gemeenligen misfornøiede med det nærværende, tilbøielige til at dadle dem, som sidde ved Roret, hengivne til at klynke, uvillige at meddele Staten noget.

O. Herudi kan være noget rigtigt, men en almindelig Klage maae dog have sin Grund, og frygter jeg for, at du og flere dine ligesindede have ved eders onde

46

Kunster fordærvet Landet. I søgte kun at drage alting til Hovedstaden, at blinde Monarkens Øyne ved den Glands, som omgav ham, at bringe ham til at troe at alt svømmede i samme udvordtes Glimmer i Landene, som i Hovedstaden. I Hyklere søgte selv at berige eder, og at vinde Fyrstens Naade ved at fylde hans Giemmer med Undersaatternes sidste Skiærv, og hans Giemmer vare og bleve dog tomme, thi Overdaad og Umættelighed maatte vel tømme dem. I eders Verden hersker ofte en tyk Dunst-Kreds, som Soel og Sandhed ei kunne igiennemtrænge; Men her kan intet skiules i denne pure Luft; Dækket falder af eder, og enhver annammer den Løn, som hans Gierninger have fortient, og vee da dem som have ført Konger bag Lyset, som have spillet Bold med hele Folks Velfærd, som have under Ærligheds-Ham bedraget Staten, og under Navn af Patrioter viist sig virkeligen at være Landets Fiender.

F. Ak! Skræk overfalder mig; De Armes Taare falde ned paa mig som gloende Regn; Giv mig et got Raad.

O. Jeg kan ikke, hvor gierne jeg vil, thi du faaer at høste hvad du har faaet.

47

6te Samtale.

Erkebisp Absalon. En Minister.

Absalon.

Den Sætning er rigtig; Folkets Røst er Guds Røst; naar en Klage, en Begiæring eller et Ønske er bleven saa almindelig at man med Rette kan tilegne den det hele Folk, saa er den og gandske vist grundet. og saa er det høy Tid at give Agt paa den.

M. Ja jeg legger endnu mere til; Det er da Regjeringens, Kongens Pligt at følge denne Røst, thi Kongen er for Folket, og Folket ikke for Kongen; Folket var til, længe før Konger bleve. Men Hyklere forestille Tingen ofte anderledes, og sige at Publicum er intet, betyder intet, eller giøre Hoffet, den snevre Cirkul, til Publicum.

A. Ja saaledes vare allerede nogle sindede i min Tid, hvorvel den krigerske Aand, som da besielede Hof-Folket, gjorde at de dog følede at have Fæderneland, at de ey ansaae Embede allene for Levebrød, og de smaae Hof-Tienester med at lukke Dørre op, sætte Stole, række Haandklæder for at veye imod Scipionis og Epaminondæ Bedrifter.

48

M. Da tænkte dog nogle saaledes i min Tid. At gaae Slots-Trapperne op og ned i tyve Aar, det kaldte de at tiene Kongen i 20 Aar, thi, de vare dog saa forsigtige, at de ey nævnede Landet, som maaskee endelig aldrig randt dem i Sinde. Men at komme til min Ministers Pligter igien, da fordrev jeg af ham at han skal være let at faae i Tale for enhver, thi han er en offentlig Person.

A. Saaledes maatte de alle være i min Tid, hvor fordærvede de end ellers vare, og kan jeg ikke forestille mig Mueligheden af en Minister, som lukker sig inde.

M. Da er det ikke allene mueligt, men endog virkeligt. Videre paastaaer jeg at en Minister bør være taalmodig give de Klagende Tid at tale og svare dem vel, thi det er allerede tungt nok for en Søgende at faae Ney, men ulideligt at faae enten intet eller er haanligt Svar, som ofte er geleydet med stolte og frække

Gebærder.

A. Taalmodig vare ikke heller alle Æmbedsmand i min Tid, ofte afviste de Folk med Haardt og grove Ord, og kan jeg ikke sige mig selv gandske frie for denne Feyl i Henseende til min Opførsel imod Skaaningerne.

49

M. Ja da var det got for dig at have Kirkens Rettigheder at skylde paa, men du har for Resten været saa stor en Mand, og saa nyttig for dit Fæderneland, at man bør tilgive dig denne Forseelse.

A. Gud give at jeg kunde tilgive mig den selv, men her seer man Tingene i et gandske andet Lys end i den jordiske Verden. Dog trøster det mig at Fornøjelsen over mine gode Gierninger overveyer Misfornøjelsen over de slette.

M. Vi ville ikke tale mere herom. Til en god Ministers Egenskab regner jeg ogsaa, at han ikke ophøyer den Stand allene, som han er af, Hvad enten han er Borger eller Adel, thi de ere alle Borgere af een Stat, og alle derfor pligtige at tiene deres Fæderneland efter deres Indsigter og Kræfter. Men at de Adelige ville tænke, at alle Embeder ere alleene for dem, at de ere fødte til Værdigheder, hvad enten de have Fortienester eller ikke, det er ey alleene en daarlig Tanke, men endog en skadelig, saasom den sætter Fjendskab imellem Stænderne, og gjør at Folk af slette Egenskaber ofte komme til Æmbeder.

50

A. Denne Feil begyndte allerede at indsnige sig imedens jeg levede. De Geistlige og Adelen tilvældede sig Magten, og jeg kan ikke nægte at jeg jo hialp dem herudi, da jeg ved Fødsel var af en høy adelig Stamme, og ved Æmbede den fornemste geistlige Mand i Riget. Imidlertid gjorde jeg dette i en god Meening, saasom jeg tænkte at Religionens Anseelse voxte tilligemed Geistlighedens, og at det var bedre at kun faae besadde adelige Friheder, end saa mange Bønder, som forhen brugeligt var, thi jeg tænkte at det gav Uorden, naar mange havde Deel i Regjeringen, og valgte Kongen.

M. Maaskee du ey heller havde Uret herudi, men derfor havde du ey havt nødig at hielpe saa meget til Bondens Trældom, hvilken dog i din Tid ei nær naaede sin Høyde, og derover endda ikke kunde ødelegge Krigs-Staten, som den siden gjorde. Men hvad synes du om den Regel at en Minister ey bør være egennyttig, og at han bør tiene for saa lidet som mueligt, helst om han selv besidder Midler, eller og ingen Familie har, og fornemmelig om Landet er i en slet Tilstand, og den offentlige Skat udtømmet.

51

A. Denne Regel er fortreffelig, men det lader at de Christne Have overladt denne Dyd til Hedningene, til Aristides, til Phocion, til Epaminondas.

M. Gandske vist. Beviis derpaa haver man i en stor udenlandsk Minister, som længe talte for Folkets Frihed, men tilsidst lod sig ved Værdigheder og Penge overtale til at forlade Folkets Partie, og at gaae over til Hoffets.

A. Det var meget ilde giort. Vel fandt at jeg altid holdt med min Konge, thi jeg bar et personligt Venskab for ham, men dog opførte jeg mig altid imod ham som en virkelig Ven, og aldrig som en Hykler, thi jeg sagde ham ofte mange haarde Sandheder, og det endog paa en haard Maade, og han foer altid vel, naar han fulgte mine Raad, og naar han veeg fra dem, maatte han altid siden tilstaae, at han havde handlet ilde.

M. Lyksalig Konge, som har saadan Ministre, men ogsaa lyksalig Ministre, som har saadan Konge. O hvor ofte har vort Dannemark maat svie, fordi tvende saadanne Personer ei truffe ind sammen. Men hvad hielpe vore Klager; Nu ere vi befriede

52

fra den ustadige Verdens Foranderligheder; Derfor ville vi glemme dem, og forføye os til de Saliges Sælskab.

7de Samtale.

Signe, Hagbarth.

Signe.

Hvor kan dog Indbildningen, Vanen, Opdragelsen bedrage os, overtale os til at troe Ting, som ikke ere til. Forgiæves har jeg søgt efter Freya; Intet Stæd kan jeg finde hendes Guld-Sael. Hvor er den Vellyst, som jeg skulde nyde i Hagbarths Sælskab? Ak hvor sød var den i Verden! jeg brændte med Glæde, følte neppe til Smerte i Ildens Hede, thi jeg ilede i min Kiærestes Arme; og nu seer jeg ham næsten aldrig, og møder han

mig, da vender han sig strax fra mig. Men der staaer han i dybe Tanker; Jeg vil nu liste mig paa ham, saa han ei skal undgaae mig. Nu har jeg dig dog engang fat. Men Ak! det er kun Skygge.

53

S. Ja Signe, du er og kun Skygge. Til at nyde den Vellyst, som vi attraaede, behøves et Legeme. Daarligen Handlede vi derfor, da vi skilte os ved det. Jeg mente at vor Elskov skulde fornyes i denne Verden, og tænkte ikke paa, at Aander ey kunne elske, saaledes som jeg vilde. Valhallæ Glæde foragtede jeg, og holdt Freyæ Høysere, og see begge ere tomme. Valhalla, Einherier, Valkyrier, Serimner ere Dunst, hvad Under! Odin selv er ikke til; Ingen Fenris Ulv gjøres fornøden at sluge ham. Her vanker jeg ælendige Skygge; ønsker, begjærer, eftertragter, og nyder aldrig. Førrige Lyksalighed qvæler mig desmere.

S. Ak skulle vi da ævig flye og søge hinanden; Skal en kort Vellyst belønnes med saadan Qval.

H. Ja saaledes forsvinder al legemlig Vellyst, og efterlader kun Pine i Sielen. En kort Tid var min Siel opfyldt med ubeskrivelig Glæde; Signe fyldte hvert et Rum; hvert Sted, hver Tid, hver Pige malede Signe for mig; Uden hende var ingen Fornøjelse, og i hende var al Glæde. Men dog Hvilede Attraaen undertiden, Begierligheden blev Stundom sløv; Men nu voxer

54

den hvert Øyeblik, og stilles aldrig. Hvilken Uroe.

S. Gerne vilde jeg give dig ømme Navne, men de døe i min Mund. Raserie hersker i mit Bryst. Hvor er nu min stille Roe, min søde Eenlighed, mit uskyldige Liv, mine yndige Piger, min moersomme Haandgierning, min kiærlige Fader, min Ære, mit Alt. Du har røvet det; Du er min Ulykke. Forbandet være den Dag da jeg først saae dig. Misundt levte jeg før. Siden Faders Ynk, Moders Sorg, Folks Forhaanelser, og, hvilken haard Tilstaaelse, mit eget Hierte frikiender mig ikke. Ak var jeg uskyldig for mig selv, da veyede al anden Spot ikke. Men nu trække Centnere mit Hierte, Bølger af Skam vælte ind paa mig, gid jeg kunde knuses, og Verdner styrke ind over mig. Søde Haab, at blive til intet, intet, før saa fælt for mig, men nu Vellyst — Dog — forgiæves er det Ønske; Ævig, ævig skal jeg bære denne tunge Last: Hag-Barth svæver stedse om mig, med Væmmelse og Lyst udstrækker jeg mine Arme, og han forsvinder.

H. Ja du forsvinder. Gid du kunde forsvinde, reent forsvinde; Gid denne

55

Tænkekraft maatte døe! Men den rører sig stedse; Bedrøvelige Gave! Mon jeg forførte dig? Du mig; Hvilke Øyekast; Du saae mig; Jeg saae dig; Det var ude: Hvorfore smilede du? Hvilke Anslag gav du mig? Du, du, bedrog dine Piger; Du favnede mig; Det smiler endnu ind i min Siel, dog med Smerte. Hvilke hvide Arme, runde Bryste; skalkagtige Øyne, kysser mig engang; Skygge; Deilighed blive Skygge;

Er det mueligt? Erfarenhed — ja bedrøvelige — Hvi pine I mig yndige Forfængeligheder? Grusom omfavnede du mig; Du foer en Ild i mit Sind; Du trøkte mig til dit Bryst, og ledde mig til Galgen; Gid det dermed havde været endt. Enddog elsker jeg dit sneehvide Bryst. Ak at Elskov ei var til. Din Elskov var Had. Nu jeg døer. Ney, ney, den Glæde smager jeg ikke. Hvo myrder ved Elskov? Du, du; Ak Veninde; Dog Ney, lad mig flye for dig, men hvorhen, dit Billede følger mig allevegne. Min Siel er bleven til det. S. Utaknemmelige, du flyer, tag min Ulykke med; Men den er bleven til mit Væsen. Jeg hader, jeg elsker, jeg af-

56

skyer, jeg tragter efter; Det som var min Glæde, er min Skræk, en Skræk altid nærværende, en uafsladelig Higen, ingen Husværelse, ikke et Haaudtryk, ikke et Kys, hvilken Skiebne; Tyran, du er borte, og dog altid er — Hagbarth, hvi elskte du mig; Hvi Hadede du ikke? Begge havde da været lykkelige; Dog — Ney — hvad — Uroe bedre end intet — Ney, gid jeg var intet — Hvad vil jeg; jeg veed ikke; Afgrund aabne dig, slug mig, endda lever jeg, og Hagbarth tilligemed.

Ak at jeg kunde sige, denne Dag har dog

Ende.